Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Historisk Tidsskrift,

Syvende Række,

udgivet

af

den danske historiske Forening,

ved dens Bestyrelse.

Redigeret

af

J. A. Fridericia,
Foreningens Sekretær.

Femte Binds femte og sjette Hefte.

Kjøbenhavn.
H. Hagerups Boghandel, Hovedkommissionær.
Bianco Lunos Bogtrykkeri.
1905.

Udgivet for 2. Halvaar 1904.

Den danske historiske Forenings Bestyrelse bestaar af:

Prof. **Kr. Erslev**, Prof. **Joh. Steenstrup**, Generaltolddirektør **Marcus Rubin**, Prof. **J. A. Fridericia** og Museumsassistent **M. Mackeprang**.

Foreningen har udgivet:

Historisk Tidsskrift. 1—6. Bd. 1840—45. Nyt historisk Tidsskrift. 1—6. Bd. 1846—56. 3. Række. 1—6. Bd., samt Register. 1858—69. 4. Række. 1—6. Bd. 1869—78. 5. Række. 1—6. Bd. 1879—87. 6. Række. 1—6. Bd. 1887—97. 7. Række. 1—5. Bd. 1—4. H. 1897—1904. Indholdsfortegnelse til 1—5. Række. 1889. (Forskellige Hefter af 1. og 3. Række er udsolgte.)

C. Molbech: Historiske Aarbøger. 1—3. Del. 1845—51.

—— Historisk-biographiske Samlinger. 1—3. Hefte. 1847—51.

J. P. F. Kønigsfeldt: Genealogisk-historiske Tabeller over de nordiske Rigers Kongeslægter. 2. omarb. Udg. 1856.

N. M. Petersen: Bidrag til den danske Literaturs Historie. I—VI. 1853—64. (Udsolgt undtagen VI, Registret.)

H. G. Garde: Den dansk-norske Sømagts Historie 1535—1700. 1861.

Fr. Hammerich: Den hellige Birgitta og Kirken i Norden. 1863. (Udsolgt.)

O. Vaupell: Kampen for Sønderjylland 1848—50. I—III. 1863—67. (Udsolgt.)

H. F. Rørdam: Kjøbenhavns Universitets Historie fra 1537 til 1621. 1—3. Del, samt Aktstykker. 1868—77.

Joh. C. H. R. Steenstrup: Historieskrivningen i Danmark i det 19de Aarhundrede (1801—1863). 1889.

Foreningens Medlemmer kan faa de af denne udgivne Skrifter, for saa vidt Forraad haves, imod at udrede de tilsvarende Bidrag, 2 Kroner for hvert Halvaar. For ethvert Bind af de første fire Rækker af Historisk Tidsskrift betales som for to Halvaarsleveringer, for et Bind af 5te—7de Række betales som for tre Halvaarsleveringer. C. Molbechs Historisk-biographiske Samlinger regnes til en Pris af to Leveringer. Af Rørdams Universitetets Historie vil ethvert Bind med tilsvarende Aktstykker regnes som to Halvaarsleveringer. Ellers gælder ethvert af Foreningen udgivet Bind for en Halvaarslevering. Registret til 3dje Række af Historisk Tidsskrift leveres, naar ønskes, gratis sammen med 6te Binds 3dje Hefte; ellers betales det med 1 Kr. Indholdsfortegnelsen til de fem første Rækker af Historisk Tidsskrift koster 50 Ø. eller leveres, om ønskes, gratis med Steenstrups Historieskrivningen i Danmark.

Følgende yderligere **Prisnedsættelse** gælder dog foreløbig for Medlemmerne:

Historiske Aarbøger, udg. af C. Molbech. 1—3. D. 1 Kr. 50 Ø.

Historisk-biographiske Samlinger, udg. af C. Molbech. 1 Kr. 50 Ø.

Den dansk-norske Sømagts Historie 1535—1700 af H. G. Garde. 1 Kr. 50 Ø.

Kommunitetet og Regentsen fra deres Stiftelse indtil vore Dage af C. E. F. Reinhardt. (Særtr. af Hist. Tidsskr. 3. R. 3. Bd.) 1862. 1 Kr.

Det dansk-vestindiske Negerindførselsforbud af 1792.

Af

C. A. Trier.

Hr. Pastor Lawaetz i Christiansted paa St. Croix kommer i sin Licentiatdisputats om „Brødremenighedens Mission i Dansk-Vestindien 1769—1848“ (København 1902) ind paa Forordningen af 16. Marts 1792 angaaende „Negerhandelens Ophævelse“. Ud fra Bestemmelserne om Overgangstiden mener Lawaetz, at man faar „unægtelig det Indtryk, at denne Lov, der er fra samme Aar, som Grundstenen lagdes til Frihedsstøtten, intet har at gøre med Aanden fra den Tid, da Stavnsbaandet løstes, og ej heller i nogen Maade er inspireret af en Luftning fra Menneskerettighedernes Periode“ [1]). Skønt det maa indrømmes, at Forordningens Motiver — som af Lawaetz omtalt — kun svagt antyder den humane Side af Sagen, forekommer det mig, at der af Bestemmelserne om den i o. 11 Aar stærkt begunstigede Negerindførsel kun ud fra et Nutidsstandpunkt kan sluttes til Forordningens Mangel paa humane Hensigter, derimod ikke, hvis man fra et historisk Synspunkt betragter de daværende Forhold og Tilstande i Kolonierne. Og ganske uomtvisteligt bliver det, at Forordningen netop er et Udslag af Datidens

[1]) S. 113.

Frihedsideer, naar man ser den i Sammenhæng med den evropæiske Bevægelse for Slavefrigørelsen og undersøger dens Forhistorie. Men lige saa sikkert er det, at det hele kun blev halvgjort Gerning, fordi Forordningen ikke efterfulgtes af andre Negerreformer, saaledes som det havde været forudsat, og som det fremgaar af Forordningens Ord om det, „som nu behøver strax at bekendtgøres". En nærmere Undersøgelse af hele denne Sag vil forhaabentlig klargøre dette.

I.

I Evropa havde Bevægelsen for Negerslavernes Befrielse sit Arnested i England, der i sine Kolonier havde et langt større Antal Slaver, end nogen anden Stat mønstrede i sine. Blandt de Mænd, der kom til at staa som Ledere af Bevægelsen, da denne ret tog Fart i 1780erne, maa nævnes Granville Sharp, der i sin udholdende Kamp mod Anvendelsen af Negre som Slaver i selve England endelig i 1772 fik fastslaaet ved Dom, „that as soon as any slave sets his foot upon English territory, he becomes free". Den, der gav Stødet til, at Sagen rejstes for Alvor, var den engelsk-vestindiske Præst James Ramsay, der i sit Skrift „An essay on the treatment and conversion of African Slaves in the British sugar colonies", 1784, skildrede Slavernes elendige Tilstand paa en saadan Maade, at det vakte en Storm af Forbitrelse fra Modstandernes Side imod ham og gav Anledning til Fremkomsten af en Mængde Smaaskrifter for og imod Slaveriet. Under denne livlige Drøftelse tog ogsaa Cambridgeuniversitetets Vicekansler, Pekkard, Sagen op, idet han udsatte Universitetets Pris for 1785 for Besvarelsen af Spørgsmaalet: „anne liceat invitos

in servitutem tradere". Den besvaredes til fuld Tilfredshed af Thomas Clarkson, der efter grundig Overvejelse besluttede sig til ikke at lade det blive ved Ord, men at ville sætte sit Liv ind paa at udføre i Gerningen, hvad han havde kæmpet for i sit Skrift. Han oversatte dette paa Engelsk og lod det trykke[1]). Efter i 1ste Del at have givet en historisk Oversigt over Slaveriet i Oldtiden og fremstillet Slaveriet og dets Ordning i Afrika betragter han i 2den Del dette fra Moralens og Humanitetens Synspunkt. Ad historisk-filosofisk Vej paavises først, at Ejendomsretten absolut ikke kan tilstede Slaveri, da dette vilde stride mod „the law of nature", „the law of justice" og „the sacred condition of empire"; dernæst fremsættes og gendrives de Paastande, der fra modsat Side gøres gældende. Særlig Vægt lægges paa Paastanden om, at de, der gøres til Slaver, derved frelses fra som Forbrydere og Krigsfanger at lide Døden i deres Hjemland. Bortset fra, at dette kun gælder for et mindre Antal Slavers Vedkommende; bortset fra, at Trældom i fjærne Lande ikke kan anses for absolut bedre Kaar end Døden — saa har Slavehandelen paa sin Samvittighed, at enhver lille Forseelse gøres til en Forbrydelse, værdig til Slavestraf, for at Fyrsterne kan faa saa mange Slaver at sælge som muligt, og at Landene er blevet hjemsøgt af Krige, der udelukkende har til Formaal at skaffe Evropæerne Slaver og, blodige som de er, er Skyld i, at et Antal, 10 Gange saa stort som Slavernes, lider Døden. I 3die Del, der behandler Slaveriet i Vestindien, gendrives Paastanden om den Lykke, Negerslaverne dér skulde være

[1]) An essay on the slavery and commerce of the human species particulary the African. London 1786. 2. ed. enlarged 1788.

i Besiddelse af, med det Faktum, at den sorte Befolkning næsten overalt aftager — og det endda meget stærkt — i Stedet for at tiltage. Da Slaveriet altsaa strider mod Naturens og Retfærdighedens Love, og da de Grunde, der kunde tænkes at forsvare en Bortvigen fra disse Love, viser sig ikke at have noget paa sig, kan Slaveriet ikke paa nogen Maade anses for tilladeligt, og med mange skarpe og rammende Ord gør Clarkson dette sit Standpunkt gældende overfor Modstanderne.

Ved dette Skrift kom Clarkson i Berøring med de øvrige Slavevenner, bl. a. med Sharp og Wilberforce, Medlem af Underhuset, hvem han fik overtalt til at tage Sagen op i Parlamentet. Som Støtte for dennes Virksomhed dannede en Del Venner af Sagen et „Society, instituted for the purpose of effecting the abolition of the slave trade" (1787), hvis Formand Sharp blev, mens Clarkson blev Sjælen i Foretagendet. Hovedhensigten hermed var at skaffe Pengemidler til Veje til en kraftig Agitation, der skulde bibringe Folket Kundskab om de stedfindende Rædsler og vække dets Interesse for Sagen, saa der derigennem kunde lægges et Pres paa Parlamentet. Endvidere skulde Selskabet støtte Forhandlingerne i Parlamentet ved at skaffe saa mange Oplysninger som muligt til Veje. Clarkson tog straks fat og rejste til Bristol og Liverpool, Centrerne for Handelen paa Guinea, undersøgte Forholdene og holdt Møder med Befolkningen for at bearbejde Stemningen. Af de mange Smaaskrifter, Selskabet lod trykke, var vistnok det betydeligste Clarksons „Essay on the impolicy of the African slave trade" (1788), hvori han paaviser, at det ikke blot fra et humant Synspunkt, men ogsaa økonomisk og politisk set vil være til Gavn at afskaffe Negerhandelen. Ved Neger-

handel forstaas her som overalt i Samtiden kun den Virksomhed, som Slavehandlerne udøvede ved Indkøb i Afrika og Afsætning i Amerika, derimod ikke Køb og Salg af Negre mellem Plantageejerne indbyrdes. De handlende vilde kunne finde rigelig Erstatning for den tilintetgjorte Handelsgren ved Handel med de sjældne Produkter, som Afrikas Kyst under rolige Forhold utvivlsomt kunde frembringe. Han var klar over, at Slaveriet ikke kunde afskaffes med eet Slag; man burde da gøre Begyndelsen med at hindre Tilførselen af flere Negre, hvorved Slaveejerne blev nødte til at behandle deres Slaver godt for at sikre den indførte Negerbefolknings Eksistens i Øjeblikket og i Fremtiden. Alle praktiske Bestræbelser gik fra nu af ud paa at udføre dette første Skridt, mens Slaveriets Afskaffelse blev skudt ud i Fremtiden. Dette Clarksons Skrift fik stor Betydning for Danmark, idet — som vi skal se — den danske Kommissions Forslag væsentligt er baseret derpaa.

Slavevennerne laa ikke paa den lade Side. Samtidig med at de drev den stærke Agitation, arbejdede de paa at udnytte Afrikas naturlige Hjælpekilder ved at erhverve et Stykke Land paa Sierra Leonekysten, der skulde opdyrkes af Negre, som derved kunde vænnes til en rolig Tilværelse og blive modtagelige for Kultur. Kunde en dér opblomstrende Handel naa saa vidt, at den kunde blive en Konkurrent til den vestindiske Handel, „vilde den lidt efter lidt omhugge Slavehandelen ved Roden“ [1]). Ideen dertil havde nogle „gentlemen“ faaet ved i 1786 at lægge Mærke til en Mængde elendigt stillede Negre, der drev om paa Londons Gader. De havde da samlet

[1]) Fr. Sneedorff: Sml. Skr. I. S. 483.

nogle Tusind £, for hvilke de havde erhvervet Landet og med Understøttelse af Staten sendt Negrene derover. I 1789 dannedes Sierra Leone Kompagniet, der skulde lede Foretagendet og skaffe Midlerne til Veje, og i hvis Bestyrelse baade Clarkson, Wilberforce og Sharp fik Sæde. Selskabet tog i sin Tjeneste en Kirurg, Falconbridge, der som ung havde været Læge om Bord paa Slaveskibe og i 1788 havde udgivet en Skildring af sine rædselsfulde Oplevelser paa disse Rejser [1]). Denne Skildring er holdt i en rolig Tone og søger ved selve Kendsgerningernes Magt at vække Deltagelse for de dyrisk behandlede Negre, og kun et enkelt Sted giver hans Erfaring Vink om Følgerne af Handelens Ophævelse. Han fortæller (S. 9) om et Sted paa Afrikas Kyst, hvor der i fem Aar ikke har været noget Slaveskib: „The reduction of the price of negroes, and the poverty of the black traders appear to have been the only bad [2]) effects of the discontinuance of trade; the good [2]) ones were, most probably [2]), the restoration of peace and confidence among the natives and a suspension of kidnapping". — Falconbridge rejste nu over til Selskabets Distrikt og kæmpede i nogen Tid uforsagt mod de Vanskeligheder, som snart optaarnede sig der. Vi kan imidlertid ikke her gaa nærmere ind paa dette, men maa nøjes med at henvise til de Beretninger, som Bestyrelsen aflagde paa Generalforsamlingerne og derefter lod trykke [3]). Da den danske Konsul i London, Georg Wulff, var Medlem

[1]) Account of the slave-trade. London 1788.
[2]) Udh. af Falconbridge.
[3]) Substance of the report of the court of Directors of the Sierra Leone Company to the general court. London 1792, 94, 95. Smlgn. Fr. Sneedorff, a. S. S. 482 ff. Minerva 1792. II. S. 214 ff.

af Selskabets Bestyrelse, er det højst sandsynligt, at den danske Regering gennem ham har kunnet følge dets Virksomhed i det enkelte; i hvert Fald begynder den i 1791 at forberede et lignende Foretagende.

Bevægelsen bredte sig ogsaa, som rimeligt var, til Frankrig, hvor Mænd som La Fayette og Brissot tog sig af Sagen. En protestantisk Præst i Lyon, Frossard (1754—1830), kom paa en Rejse i England 1785 i Forbindelse med Slavevennerne og blev en af Frankrigs ivrigste Forkæmpere for Sagen[1]). Han udgav 1789 „La cause des esclaves nègres et des habitans de la Guinée, portée au tribunal de la justice, de la religion, de la politique". Meget original er Bogen ikke. Saavel Kendsgerninger som Synsmaader er for største Delen hentet fra engelske Forfattere, ikke mindst fra Clarkson; men den kan betragtes som en samlet Fremstilling af, hvad der hidtil var fremkommet af værdifuldt om Sagen, og den er ved den Varme, hvormed den er skrevet, og ved sit kraftige Sprog af stor agitatorisk Virkning. For saa vidt gaar Frossard videre end de ovenfor omtalte Forfattere, som han ikke nøjes med i al Almindelighed at paapege Nødvendigheden af en Overgangstid for Slaverne i Vestindien, men stiller positive Forslag til Slaveriets gradvise Ophævelse; man kunde f. Ex. skaffe Slaverne Midler og Ret til efterhaanden at købe sig fri. Men han hævder med stor Styrke, at Overgangstiden maa være lang: „Il faut un siècle de bonnes actions pour corriger trois siècles de tyrannie"[2]), og at det første Skridt maa være Negerhandelens Afskaffelse.

Imidlertid var Spørgsmaalet ogsaa kommet til For-

[1]) La grande Encyclopédie.
[2]) I. S. 21.

handling i det engelske Parlament. Det stærke Røre i Befolkningen havde ført til, at et Udvalg af privy council 11. Februar 1788 fik Ordre til at undersøge „the present state of African trade", og 9. Maj s. A. aabnede Pitt — under Wilberforces Sygdom — en Debat om Sagen i Underhuset. Det blev vedtaget, at Sagen skulde behandles i næste Samling; men allerede i samme Samling vedtoges et af Sir William Dolben stillet Forslag, der havde til Hensigt at sikre Negrene en bedre Behandling under Transporten til Vestindien. Med nogle Ændringer vedtoges det ogsaa af Overhuset.

Da saa Undersøgelsen fra privy councils Udvalg Aaret efter forelaa og Sagen genoptoges i Underhuset, opstod der en rasende Kamp baade i Parlamentet og i Befolkningen. Den fortsattes de følgende Aar, og Wilberforces glimrende Veltalenhed vakte den største Beundring hos Venner og Modstandere. Disse sidste opnaaede flere Gange at faa Sagen udsat, indtil endelig 18. April 1791 Forslaget om Negerhandelens Ophævelse forkastedes med 163 Stemmer mod 88. Samme Sommer udbrød Negeroprøret paa St. Domingo, Kongen blev bange for Jakobinisme, og Regeringen turde ikke mere tage Initiativet[1]). Just i dette Øjeblik tog den danske Regering Sagen op.

II.

Den Mand, der gennemførte denne Del af den Bernstorffske Regerings Reformlovgivning, var Ernst Schimmelmann. Som Medejer af store vestindiske Plantager laa denne Sag særlig ham paa Sinde, og hans varme Følelse for de ulykkelige sorte er paa dette Tidspunkt

[1]) Foruden til de ovennævnte Værker henvises for de engelske Forholds Vedkommende til Dictionary of national biography.

allerede af gammel Dato. Da han i 1782 sammen med Reventlow var blevet Direktør for Slavehandelen, skrev han til sin Forlovede, Charlotte Schubart: „Ah, si nous étions chefs d'une association formée pour le bonheur des hommes! Si au lieu de porter le trouble et le ravage dans une partie du monde pour y tourmenter l'avarice et la trahison nous pourrions réunir nos efforts pour y [faire] naitre des jours plus sereins. Ce serait j'ose le dire, une destinée plus digne de nous....On ne fait cependant impunément le malheur des autres, les années et les siecles amenent les vengeances qu'on se prépare en secret" [1]). Naar Clarkson i sit ovennævnte Skrift, Essay on the impolicy etc., omtaler, at det Schimmelmannske Gods paa St. Croix hørte til dem, der i lang Tid ikke havde behøvet Indkøb af Negre og dog var i en blomstrende Tilstand, er det et Vidnesbyrd om den Omsorg, Schimmelmann drog for sine Slaver. Og Stemningen i den vestindiske Regering skulde blive ham en yderligere Spore. Hermed forholder det sig saaledes:

Da det efter den nordamerikanske Frihedskrigs Afslutning gik tilbage med det østersøisk-guineiske Handelsselskab, der havde Monopol paa Negerhandelen mellem de danske Besiddelser i Afrika og de dansk-vestindiske Øer, indledede Selskabet 1785 en Forhandling med den danske Regering, der var stærkt økonomisk interesseret i Selskabet, om en bedre Stilling for dette. Under disse Forhandlinger nedsattes en Kommission til at overveje, hvorledes Selskabets Handel paa Guinea, derunder Slavehandelen, herefter kunde føres med større Sikkerhed og uden Tab [2]). Man maa imidlertid være blevet utaal-

[1]) Reventlowske Familiepapirer (Rev. Fam.) ved Bobé. IV. S. 14.
[2]) Schovelin: Den danske Handels Empire II. S. 128 ff.

modig, thi inden denne Kommission blev færdig med sit Arbejde, udarbejdede Finanskollegiet et Forslag om Forandringer i Bestemmelserne om Negerhandelen, hvorefter bl. a. Negre fra de dansk-afrikanske Besiddelser maatte udføres til fremmede Kolonier og fremmede Skibe indføre Negre til de danske Kolonier. Dette Forslag sendes i April 1787 til Generaltoldkamret, der beslutter at indhente den vestindiske Regerings Betænkning[1]). Denne, der er dateret den 15. Oktober 1787, begynder saaledes[2]):

„Bemærkninger ved den Regeringen igennem det kgl. vestindiske Kammer d. d. 15de Maj 1787 tilsendte Extract af det kgl. Finans Collegii Skrivelse d. d. 28de April e. a. angaaende Slave Handelen, og den sikreste Maade, jevnligen directe at forsyne St. Crux med de fornødne Negre.

Saalænge den sorte Farve, Filosofien til Trods, er Trældoms Stempel paa mange tusinde Mennesker, — saalænge man endnu tror, at de vestindiske Colonier ikke kan dyrkes uden ved ufrie Hænder, — saalænge Mennesker kan ombyttes mod Guld og Sølv, — og saalænge de evropæiske Nationer kappes om, hvo skal nyde mest Fordel af denne unaturlige Handel, og hvo skal være heldigst i at forøge Slavers Tal; — maa en følsom Handelskyndig kvæle hvert Friheds — hvert Medlidenheds Raab i hans Barm. Han maa tro sig at repræsentere en Stat, og Stater, veed man, kender ingen vigtigere Lov end den at søge at blive rigere end ens Nabo. Enhver Stat synes at have adopteret Vespasiani Valgsprog[3]).

I Balancen af Evropa er Danmark ikke rig nok (ikke heller synes dets Exempel at ville være kraftigt nok) til at kunne løse alle Slavers Baand, hvor det danske Flag vajer,

[1]) Generaltoldkamrets vestindiske Journal (V. J.) 1787.

[2]) Pk. i Kamrets Arkiv Negerhandelens Afskaffelse betræffende 1788—1847. Hvor herefter ingen Kilde anføres, findes Oplysningerne enten i denne eller i en lignende Pakke med Dokumenter vedk. Negerhandelskomm. (1783—1806).

[3]) „non olet" om Urinskatten. Jvfr. Sveton Vesp. 23.

og til at anledige en Revolution i den guineiske Handel. Den Ære synes at være en rigere Nation og en heldigere Tidsalder forbeholden. Vi bør derfor nu, som beordrede at afgive vore Tanker om Maaden, paa hvilken Slavehandelen kan blive gjort fordelagtigst for Danmark og dets Colonier, glemme det ubehagelige, som en slig Undersøgelse medfører. Omringet, som vi ere, med trælbundne Negre, finde vi dog en Trøst i den Tanke, at kunne medbidrage til at gøre deres Kaar taalelige".

Om denne Skrivelse siger Bobé[1]): „1787 afgav paa Schimmelmanns Opfordring den vestindiske Regering (bestaaende af Walterstorff, Lindemann og E. R. Colbjørnsen) en Betænkning, der næppe har vakt behagelige Følelser hos den store Menneskeven.... Idet den vestindiske Regering saaledes tog bestemt Afstand fra enhver Tanke om Negerhandelens Ophævelse, fremkom den samtidig med en Række Forslag til den sikreste Maade jævnlig og direkte at forsyne St. Croix med de fornødne Negre".

Bobés Opfattelse af denne Skrivelse er næppe rigtig. Af dens Forhistorie saavel som af Overskriften fremgaar det, at den ikke er et efter Schimmelmanns Opfordring afgivet Svar paa Spørgsmaalet om Negerhandelens Afskaffelse, men en Betænkning til et af Finanskollegiet stillet Forslag om denne Handels Blomstring. Men saa maa Skrivelsen ogsaa ses i et helt andet Lys. Da den vestindiske Regering, som den selv siger, er beordret at afgive en Erklæring i den Retning, kan det ingenlunde, som det ligger i Bobés Ord, bebrejdes den, at den gør det; tvertimod maa det vække vor Beundring, at den samtidig med at afgive sit Pligtsvar har ladet forstaa,

[1]) Rev. Fam. V, S. LXV f., hvor en Del af denne Indledning er aftrykt.

at man hellere skulde afskaffe end forbedre Handelen. Den maatte nu nøjes med den Trøst, at det for Slavehandelen i Almindelighed vilde have saa grumme lidt at sige, om Danmark for sit Vedkommende ophævede den. Har Schimmelmann efter Udtrykkene at dømme næppe kunnet vente noget kraftigt Initiativ fra den Side, har det dog maattet være ham en Opmuntring, at Regeringen havde det rette Syn paa Negerhandelen.

I al Stilhed lader Schimmelmann nu Forholdene derovre undersøge: Hans West, der i 1788 rejste til Vestindien for at overtage en nyoprettet Skole i Christiansted, siger i Slutningen af sin nedenfor omtalte Plan, at „Hs. Excellence Hr. Geheimeraad Schimmelmann viste mig, før jeg forlod Fædrenelandet, ofte den Tillid at give mig baade hans mundtlige og skriftlige Betænkninger om de Forbedringer, han ønskede at gøre paa sine Plantager her, for at formilde den lavere Medbroders Kaar, og paalagde mig derfor ved Lejlighed at opgive mine Tanker om samme". — Et Vidnesbyrd om, hvor nøje Schimmelmann fulgte Begivenhedernes Gang i England, er en meget omhyggelig afskrevet tysk Oversættelse af Underhusforhandlingerne den 18. April 1791 blandt de Schimmelmannske Papirer i Rigsarkivet.

Netop under Indtrykket af denne Forhandling er det, Schimmelmann skrider til Handling. I Løbet af Forsommeren udarbejder han en foreløbig Betænkning, og efterat have forhandlet mundtlig med Bernstorff derom sender han den, ledsaget af en Skrivelse af 18. Juni, til en Excellence, sikkert J. E. Skeel, der dels paa Grund af sin Stilling som 1ste Deputeret i Generaltoldkamret, dels paa Grund af sine personlige Egenskaber maatte være

blandt dem, der burde og vilde arbejde for Sagen[1]). Skrivelsen er saalydende:

Sonnabend den 18. Juny auf Seelust.

Ich nehme mir die Freiheit beiliegenden Aufsatz wegen dem Sclaven-Handel und der Sclaven-Importation in den westindischen Colonien an Ew. Excellenz zu senden. Nach demjenigen, was Dieselben mir mündlich gesagt haben, sind Ew. Excellenz den Ideen überhaupt, worüber wir schon mündlich eine vorläufige Abrede genommen, nicht entgegen, und solche stimmen mit Ihren Grundsätzen und Ueberzeugung überein, wenn die Ausführung die Richtigkeit derselben praktisch gewähren konnte. Ich habe beifolgenden Aufsatz an Niemanden gezeigt, an keinen, der durch seine Lokal-Kenntnisse die Vorschläge verbessern oder bestreiten könnte. Ich habe vielmehr geglaubt, dass solche anfänglich auf solche Sätze gegründet sein müssten, welche im Allgemeinen anerkannt worden, und den meisten Erfahrungen nicht zuwieder sind. Da ich schon darauf bedacht gewesen, in wichtigen Privat-Besitzungen in Westindien dasjenige auszuführen, was ich anjetzo in einem generalen Gesichtspunkt betrachtet, so sind mir zwar die Schwierigkeiten bekannt, welche noch durch Vorurtheile vergrössert werden. Ich habe aber die unerschüttliche Meinung, dass die Schwierigkeiten und die Vorurtheile überwunden werden können. Die Sache von der Uebernahme der Anleihe von Terborck[2]) für Rechnung des Königs ward als ein gefährliches Unternehmen in Westindien geschildert; ein Orkan und 3 schlechte Ernten haben dennoch nur mehr die Richtigkeit und Sicherheit einer Operation bewiesen, welche auf Calcul gebaut war.

Die Vorschläge enthalten nichts, was einem Umsturz oder eine Beeinträchtigung von Privat-Personen zu wege bringen könnte, vielmehr zielen sie dahin ab, das Eigenthum zu schützen

---

[1]) Gisningen om Skeel som Excellencen skyldes Arkivsekretær J. Bloch.

[2]) Rev. Fam. IV. S. 276. Schovelin, a. S. S. 323.

und die Pflanzer zu bewegen ihren eigenen Vortheil auf etwas sicheres als auf eine temporaire Benutzung zu gründen.

Es ist überdem nothwendig geworden etwas über den Sclavenhandel zu entscheiden, und welche Principes und Massregeln für die Zukunft angenommen werden, so wird zuförderst eine oder die andere Veranstaltung nöthig sein. Nur müsste alsdann eine solche Veranstaltung *alsdann* nicht die Hände der Regierung binden.

Mit dem Grafen Bernstorff habe ich mündlich über diese Ideen gesprochen; er scheint solche auch begünstigen zu wollen; dessen Meinung war, dass die Festsetzung des Plans durch eine Commission alhier geschehen könnte, und die Ausführung einer andern Commission in Westindien übertragen werden müsste; Wir haben hier Mittel genug um Aufklärungen zu erhalten. Ein Bedenken, was die Sache Jahre lang aussetzt, musste nach meiner Meinung nicht eingeholt werden; aber die Art, der Zeitpunkt der Publikation, und die beste Weise der Ausführung musste der Regierung und der von ihr zu ernennenden Commission in St. Croix überlassen werden.

Ein Bedenken von der Regierung in den Colonien würde nur eine andere Art der Verwerfung der ganzen Idee sein, und vielleicht ohne Zweck eine Gährung erregen, welche die Entscheidung selbst nicht einmahl hervorbringen wird.

Ew. Excellenz ist es vielleicht vorbehalten eine Veranstaltung zu befördern, durch welche, wenn solche gelinge, der Cron-Prinz und Dänemark ein grosses Exempel geben könnte, und wenn die gültigen Einwendungen derselben nicht zu gross scheinen, so bin ich davon überzeugt, dass die erhabenen Vorschriften der Menschlichkeit und die Gesinnungen, die ich Ihnen kenne, zu Ihrer Bestimmung mit beitragen werden.

E. H. Schimmelmann.

P. S. Da Ew. Excellenz meinen Aufsatz bald werden durchgehen können, so erbitte ich mir solchen so bald als möglich zurück.

Naar det i denne Skrivelse hedder, at der i alle Tilfælde maa gøres noget ved Negerhandelen, hentydes til, at Handelen aldeles ikke betalte sig; Reformplanerne fra 1787—88 var ikke blevet til noget. Bemærkningen om, at en Betænkning fra den vestindiske Regering vilde betyde det samme som Sagens Forkastelse, kunde synes at stride mod den Opfattelse af Regeringsskrivelsen af 15. Okt. 1787, der ovenfor er gjort gældende. Men helt bortset fra at en Forhaling paa et Aarstid, der let vilde medgaa, inden Svaret indløb, kunde faa slemme Følger, saa findes Forklaringen i Generaltoldkamrets Forestilling af 13. Marts 1792 (hvorom mere nedenfor). Kamret mente ligesom Schimmelmann, at Betænkning fra Regeringen ikke burde indhentes, da den i en saa vigtig Sag sikkert vilde høre Borgerraadet; „dettes Erklæring mod Sagen er vis, da det mest bestaar af Plantere. Og mod Borgerraadet kunde ikke bestemt Erklæring ventes fra Regeringen, som maatte frygte for Ansvar, ifald Udførelsen ikke svarede til Øjemedet. Og at vinde saa tænkende Mænd, som Regeringens Lemmer ere, for Sagen, synes overflødigt, naar Begyndelsen af Erklæringen de dato 15. Okt. 1787 erindres, hvori Walterstorff, Lindemann og Colbjørnsen ikke utydeligen pege hen til hvad nu sker, og ikke utydeligen udlade sig mod Negerhandelen“ [1]). Disse sidste Ord er tydelige nok, og det er altsaa ikke Regeringens, men Plantageejernes Udtalelser (fremført af Regeringen), man frygter. Herved forklares ogsaa Schimmelmanns Frygt for „Gährung“, der næppe kunde fremkomme, fordi der rettedes nogle Spørgsmaal til Regeringen alene.

---

[1]) Kamrets Forestillings- og Resolutionsprot. 1792.

Den medfølgende Betænkning omtaler først Forhandlingerne i det engelske Parlament, hvoraf det fremgaar, at baade Førerne for de forskellige Partier og den bedre Del af Folket af moralske Grunde holdt paa Handelens Afskaffelse, og at dette Standpunkt yderligere støttedes af politiske og statsøkonomiske Grunde. Naar Modstanderne imidlertid dog fik Overhaand, var det for saa vidt berettiget, som Indførselsforbudet efter Forslaget straks skulde træde i Kraft uden nogen Overgangs- eller Forberedelsestid. Men derved vilde en Mængde Værdier gaa tabt og en Mængde Mennesker og Selskaber blive ruineret.

Ikke blot vilde alle de, der paa en eller anden Maade ernærede sig ved Negerhandelen, pludselig miste deres Levebrød; men Kolonierne vilde blive aldeles ødelagt, da deres Drift helt og holdent var baseret paa Negertilførsel, idet nemlig Jordernes ualmindelig høje Værdi havde ført til, at man langt fra havde udlagt saa megen Jord til Arbejderbefolkningen, at den kunde brødføde sig deraf. Da nu tilmed Staterne havde monopoliseret og derved fordyret Indførselen af Næringsmidler, aftog Befolkningen af Mangel paa Næring, og Følgen var saa blevet stadig Negerindførsel og Slaveuvæsenet i hele dets Udstrækning. Et øjeblikkelig indtrædende Forbud mod Negerindførsel vilde da umuligt kunne blive effektivt. Den vestindiske Handels Ødelæggelse vilde bl. a. medføre saa store Tab for Staternes Finanser, at man vilde nødes til at se igennem Fingre med Indførselen.

Men derfor burde Sagen ikke opgives; thi Negrenes Behandling i Afrika, under Transporten og i Kolonierne var — selv fraregnet ofte anførte Undtagelsestilfælde eller overdrevne Tilfælde — saa umenneskelig, hvad

nærmere paavises, at det ikke kunde forsvares at blive ved dermed. Begyndelsen maatte da blive, at Forholdene i Vestindien sattes paa en saadan Fod, at Negrene kunde formere sig som andre Mennesker. Det kunde opnaas ved, at der gaves dem en god Behandling. Naar Indførselen saa var blevet overflødig, traadte Lovgiveren til og forbød den.

Til Opnaaelse af dette Maal for de danske Koloniers Vedkommende fremsætter Schimmelmann saa en Række Punkter til Overvejelse. Kolonierne maa til at begynde med have tilstrækkelig mange Negre, og Plantageejerne skal forpligtes til at sørge herfor; samtidig skal Indkøbene i Afrika og Transporten foregaa under Statens Tilsyn. Foranstaltninger skal træffes til Negrenes naturlige Formering og en god Behandling af dem sikres ved Politireglementer. Den Beskyttelse, der maa gives Negerindførselen, maa kun betragtes som foreløbig indtil den Tid, „wo solche [Importation] nicht mehr als vielleicht noch als Ausnahme in einzelnen Fällen tolerirt würde". Men for at disse Forberedelser virkelig kan blive trufne, maa Tidspunktet for Indførselsforbudets Ikrafttræden i Forvejen fastslaas og bekendtgøres, at man ikke skal slaa sig til Ro med, at det har lange Udsigter. Endelig maa Midler skaffes til Veje til de uformuende Plantageejere til Iværksættelse af disse Foranstaltninger.

Hvorledes Schimmelmann havde tænkt sig Udførelsen af alt dette, antydes derefter i en Række Spørgsmaal, der slutter sig til ovennævnte Punkter, og som ogsaa kunde blive Genstand for Overvejelse, men som iøvrigt burde overlades til en paa selve Øerne nedsat Kommission, der med ansete Plantageejere som Medlemmer skulde gennemføre Reformen i sine Enkeltheder.

Skrivelsen og Betænkningen har engang i Juli ført til Nedsættelsen af en Kommission; thi fra 16. Juli findes en Promemoria[1]) fra Schimmelmann, hvorefter han før sin Afrejse for nogle Uger til Jylland tilstiller Kommissionen sin Betænkning. Vel sagtens efter hans Tilbagekomst er saa Kommissoriet udstedt den 5. August. Dette meddeler imidlertid intet nærmere om Kommissionens Opgave; men derimod faar Offentligheden Kundskab herom gennem „Politisches Journal", udgivet i Altona af G. B. v. Schirach, der stod i Korrespondance med Bernstorff, og hvis Tidsskrift vel derfor kan betragtes som officiøst[2]). Her hedder det i Septemberheftet (S. 1019 f.):

„Der eigentliche Zweck dieser Commission ist nicht etwa so gerade hin eine Klasse von Menschen in eine völlige Freyheit zu setzen, welche weder ihnen selbst, noch ihren bisherigen weissen Gebietern würde zu Gute kommen können; sondern man wird suchen, theils dem Mangel an Negern in den Westindischen Plantagen auf eine zweckmässige Weise abzuhelfen, theils das Schicksal dieser Menschen so viel möglich zu erleichtern, ordentliche Eheverbindungen unter ihnen einzuführen, wodurch allein man auch den ungeheuern Ausschweifungen und den schrecklichen Seuchen wird vorbeugen können, welche unter den Negern herrschen, sie also ferner auch in eine häuslichere Verfassung zu setzen, und vielleicht selbst ihnen einige Ländereyen zu verschaffen, die sie mit eigenem Vortheile sollen bearbeiten können, ohne jedoch dieselben als Eigenthum zu besitzen. Von solchen weisen und gemässigten Massregeln lässt sich ein glücklicherer Erfolg erwarten, als von den chimärischen Projecten romanhaft denkender Menschenfreunde".

Forsigtigt nok er her intet meddelt om Hovedopgaven, da Muligheden for dens Gennemførelse jo først nu skulde undersøges.

[1]) Her findes ogsaa Aarstallet 1791 anført.
[2]) Biogr. Lex.

„Kommissionen til Negerhandelens bedre Indretning paa de vestindiske Ejlande og Kysten Guinea" kom foruden af Schimmelmann til at bestaa af følgende Medlemmer: Statsminister, 1ste Deputeret Jørgen Erik Skeel, Deputeret Fr. Carl Trant og Kommitteret Niels Tønder Lund, alle fra det vestindisk-guineiske Rente- og Generaltoldkammer; endvidere af Kancellipræsident (forhen 1ste Dep. i Generaltoldkamret) Chr. Brandt og Deputeret i Finanskollegiet Carl Wendt. Som Sekretær ansattes Ernst Philip Kirstein, Schimmelmanns Privatsekretær og tillige Sekretær i Direktionen for den vestindiske Gælds Likvidation. Skeel, kendt fra Tiden umiddelbart efter Struensees Fald og fra sin Virksomhed som Stiftamtmand i Norge, roses for sin levende Medfølelse med de ulykkeligt stillede i Samfundet, for sin Fordomsfrihed og Retfærdighedsfølelse; med sin gode, sunde Forstand var han „en ganske duelig Embedsmand og en retskaffen og veltænkende Mand, men ansaas for noget uvirksom, hvilket dog maaske tildels var en Følge af Skrantenhed" [1]). Hans Svoger Brandt var en stille, skikkelig Natur, et Bogmenneske uden Initiativ eller vidtskuende Blik. At han ikke var særlig anset i den Schimmelmannske Kreds, synes tilstrækkelig tydeligt at fremgaa af Charlotte Schimmelmanns Brev til Louise Stolberg nogle faa Aar senere [2]): „Haxthausen est un vieillard infirme, faible et borné, lui n'y peut rien, mais ceux qui l'ont choisi; Brandt à la tête de la chancellerie danoise est un pendant assés symetrique". Og Skeel'erne synes ikke altid at have

[1]) Biogr. Lex. Saml. til det norske Folks Sprog og Historie V. S. 687. V. S. Skeel: Fam Skeel. Suppl. S. 90

[2]) Af $^{29}/_{5}$ 1795, Rev. Fam. IV. S. 161.

staaet paa den bedste Fod med deres Svoger[1]), saa man maaske blot har taget ham med af Hensyn til hans høje Stilling og i Bevidstheden om, at han ikke kunde gøre nogen Skade. — Wendt var en tysk Læge, der i 1753 var kommen til København. Gennem Brødrene Reventlow, hvis Hovmester han siden blev, kom han til at staa disse og deres Kreds nær, gennemtrængt som han var af „en fast Tro paa alle humane Tankers endelige Sejr". Omtrent 1780 kastede han sig over Finansvæsen, blev nogle Aar derefter Medlem af Finanskollegiet, og opnaaede stor Indflydelse ved sin fremragende Dygtighed paa dette Omraade[2]). Ogsaa Trant stod den nævnte indflydelsesrige Kreds nær, og saavel han som Tønder Lund omtales som særdeles dygtige Embedsmænd. Som særlig Kvalifikation havde Trant det, at han i sin Tid havde været Administrator ved vestindisk Kompagni, og hans Interesse for Skolesager, der nylig havde givet sig Udslag i et Skrift: „Ueber Schulen und Schulanstalten in Dänemark", var maaske ogsaa taget med i Betragtning, da Skolevæsenets Ordning paa de vestindiske Øer hørte med til de Forhold, der vilde blive drøftede i Kommissionen[3]). Tønder Lund var nationaløkonomisk og naturhistorisk Forfatter, og hans Kundskaber paa disse Omraader kunde sikkert komme godt til Nytte i en Kommission, der skulde behandle et Handelsspørgsmaal og maaske kom ind paa at drøfte Mulighederne for nye Dyrkningsformer i Kolonierne. Han roses for sit „Retsind, Kraft, gennemtrængende Blik, utrættelige Iver og urokkede Fasthed"[4]).

[1]) V. S. Skeel, a. S. S. 315, 320.
[2]) Bobé, Rev. Fam. I. S. 279. Biogr. Lex.
[3]) Biogr. Lex.
[4]) Biogr. Lex. Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie V. S. 687.

Kommissionen bestod saaledes kun af lutter høje Embedsmænd, hvoraf Flertallet var mellem 50 og 60 Aar; disse kan have skaffet Materiale til Veje og bearbejdet det, men har næppe i nævneværdig Grad givet Bidrag til Kommissionsbetænkningens Hovedsynspunkter, der i alt væsentlig blot er en videre Udformning af Ideerne i Schimmelmanns ovenomtalte Betænkning. Denne Udformning skyldes først og fremmest Sekretæren, Kirstein („Le stile est de Kirstein, les idees en grande partie de Ernst“ [1]). Kirstein var en ung Mand paa omtrent 32 Aar, oplært i Schimmelmanns Skole, idet han siden Skatmesterens Død, hvis Sekretær han havde været i det sidste Aar, var blevet Sekretær hos Sønnen, der satte ham overordentlig højt: „Ce Kirstein est toujours le même, une sérénité charmante acccompagne ses pas, il est incomparable“ [2]). Og Kirstein paa sin Side nærede ogsaa stor Hengivenhed for Schimmelmann: „Lykkeligt at have en Herre, der er Godheden selv . . . og gerne tilgiver Fejl hos andre,“ som han maaske ikke vilde tilgive sig selv“ [3]). Som Finansmand havde Kirstein allerede udmærket sig baade i Litteraturen og i praktisk Virksomhed ved Afslutningen af et Laan i 1788. Han naaede da ogsaa højt op paa Embedsstigen her hjemme.

I mindre end 5 Maaneder udarbejdede Kommissionen nu sin store Betænkning om Negerindførselsforbudet. Under dens Arbejde modtog Kamret netop fra den vestindiske Regering den ovenfor berørte, af Rektor West affattede „Plan til ved et enkelt Forsøg at

[1]) Charl. Schimmelmann til Louise Stolberg, Rev. Fam. IV. 133.
[2]) Sstds. S. 162.
[3]) Sstds. V. S. 297.

befordre Mark-Negrenes Oplysning og Formildelse i Kaar m. v. paa Eilandet St. Croix". Denne Plan gik ud paa, at en Plantage, hvori der var et tilstrækkelig stort kongeligt Laan, skulde overlades West, for at han der kunde oprette en Negerskole, og for at Plantagen iøvrigt kunde indrettes som en Forsøgsplantage, hvor de Reformer, han foreslog for Negrenes Behandling, skulde gennemføres. Lykkedes hans Planer, skulde efter fire Aars Forløb 40000 Rdlr. af Laanet eftergives ham af Kongen. Til en Begyndelse skulde han have et nyt Laan paa en 2—3000 Rdlr. til Etablering af Skolen o. l. I denne Skole, der burde ligge midt paa St. Croix, skulde der foruden Børneundervisning være Katekisation eller Præken for voksne Søndag Aften. Der burde undervises om Pligterne mod Gud, Konge, Herre, Øvrighed og Medmennesker, en kort, sund Moral „efter Subjekternes ringe Fatteevne". Undervisningen skulde være fritaget for Gejstlighedens Inspektion, da der kun kunde blive Tale om almene religiøse Grundsætninger.

De Foranstaltninger, der iøvrigt burde træffes paa Forsøgsplantagen for derefter at udbredes til de andre Plantager, skulde gaa ud paa:

1) ved Gaver o. l. at søge at fremme Ægteskaberne mellem Negrene, skaffe bedre Boliger m. m.;

2) trods Tabet for Ejerne at skaffe Negerfamilierne større Jordlodder;

3) at skænke Frihed til gamle og svage Negre og til Mødre, der havde født en 5—6 Børn. Ved dette sidste vilde man sætte en Præmie paa Formeringen og hemme den almindelige Fosterfordrivelse.

Ved saadanne opmuntrende Midler mente West det var muligt at bibringe Negrene Civilisation, derimod ikke

ved Love, da man ikke ved Tvang kunde paanøde en et moralsk Gode. Især de danske Plantageejere, der havde større Interesse for Øerne og deres Blomstring end de fremmede, burde tage Reformerne op, og Danske burde ved Begunstigelser af forskellig Art opmuntres til at købe Plantager. Som Eksempel paa Plantageejere, der behandlede deres Negre, som de burde, nævnes blandt enkelte andre P. L. Oxholm og Regeringsraad Edv. Røring Colbjørnsen. Denne sidste, der ogsaa ellers roses for „den ulignelige Ømhed, med hvilken han behandlede sine Negre“ [1]), vilde ifølge den Regeringsskrivelse, der fulgte med Planen, dog ikke regne sig det til særlig Fortjeneste, da mange andre handlede ligesaa.

Wests enkelte Reformforslag var jo væsentlig de samme, som fremførtes af alle sagkyndige, og som Kommissionen netop har siddet og drøftet, da den modtog Planen. Tanken om som Forsøg at gennemføre Reformerne paa en Plantage med særlig Statsunderstøttelse er vist Wests egen, og hvorvel han muligvis havde Ret i, at de store Summer, der vilde medgaa, ikke var for højt ansatte, vilde det jo dog, som den vestindiske Regering bemærkede, blive en meget kostbar Historie. Vi hører da foreløbig heller ikke mere til den; men Schimmelmann, der maaske nok har gjort sit til, at Planen kom netop i det Øjeblik, glemte den ikke.

III.

Kommissionens Forestilling af 28. December 1791 er et stort Værk paa 102 Foliosider. Kirstein har ind-

[1]) Rev. Fam. V. S. 272.

rykket et større Udtog af den i Aprilhæftet af Minerva 1792, hvorfra Hovedpunkterne vil være bekendte. Dens Forslag kan deles i 3 Grupper: 1) om Forbud mod Udførsel fra Afrika og Indførsel til Vestindien af Negre fra Begyndelsen af Aaret 1803, 2) om Midler til at opnaa en tilstrækkelig stor Negerbefolkning paa Øerne, 3) om Midler til at hindre dennes Aftagen i Fremtiden.

1) Forslaget gik ikke blot ud paa at forbyde Udførsel fra Dansk-Guinea og Indførsel til Darsk-Vestindien, men paa at forbyde alle danske Undersaatter at deltage i nogensomhelst Handel af den Art. Disse Skridt begrundes med Humanitetens Krav. Hvis vi ikke paa Forhaand havde kunnet slutte det af Kommissionens Tilblivelseshistorie, havde selve Forestillingen ogsaa været tilstrækkelig til at vise det gennem den Skildring af Handelen, der er sat som Indledning, og hvorudfra Forslaget motiveres. Her gives en Fremstilling af Rædslerne i Afrika og under Transporten, bygget paa de mange derom fremkomne Skrifter, hvoraf særlig nævnes Clarksons, Falconbridges og Frossards. Der advares mod de mange „blossen Declamationen" hos nogle af Forfatterne; Kendsgerningerne taler tilstrækkelig for sig selv. Her findes i sammentrængt Fremstilling Clarksons og Frossards Udviklinger om Forbryder- og Krigsfangeslaver (S. 407), og her findes anført Falconbridges Erfaringer om Slavehandelens Ophør (S. 410). — Om de Forbrydelser, som Slavefangsten i Afrika giver Anledning til, og som Evropæerne altsaa har Ansvar for, hedder det: „Sie würden aufhören, wenn die Gelegenheit dazu aufhörte: und wenn man mit dieser Betrachtung die Grundsätze der Religion und Sittenlehre auf den Handel anwendet, so kann wohl keine andere Folge daraus gezogen werden,

als dass kein äusserer Vortheil wichtig genug sein könne um seine Beibehaltung zu vertheidigen".

Men Kommissionen saa i Forbudene ikke blot en Barmhjertighedsgerning mod de afrikanske Negre; den havde ogsaa Blik for, at det var Begyndelsen til det — maaske meget fjerntliggende — endelige Maal: Slaveriets Afskaffelse. Ganske vist findes der i Udtoget i Minerva meget lidt om Slavefrigørelse, og det endda i forblommede Vendinger (S. 56); men dette har sine bestemte Grunde. Vi har af Schimmelmanns Brev af 18. Juni set, hvor bange han var for, at Plantageejerne skulde tages med paa Raad i denne Sag; de vilde være dens sikre Modstandere, og dette vilde endnu mere gælde, om der blev Tale om Frigivelse. Da det nu, som vi straks skal se, gjaldt om at faa Slaveejerne til at arbejde med paa Sagen, men man næppe kunde opnaa dette, uden at de kunde se deres egen Fordel derved, vilde Udsigten til Slaveriets Afskaffelse, om de blev bekendt med den, fremkalde ganske den modsatte Virkning af den tilsigtede[1]). Hvad Kommissionen derfor havde at sige om den Ting, er holdt godt skjult, og det kan Punkt for Punkt paavises, at Kirstein med Omhu har udeladt enhversomhelst Ytring derom, der kunde vække Mistanke. De meget forsigtige Udtalelser S. 56 i Minerva er et Udtog af følgende:

„Es würde uns zu weit führen und vielleicht auch nicht zweckmässig sein, wenn wir hier wieder auf erste Grundbegriffe zurückgehen und uns auf die Untersuchung einlassen wollten, in wie weit es überhaupt möglich sein könnte, dass die Westindischen Kolonien ohne Neger, wenigstens ohne

[1]) Lawaetz har i en Note a. S. S. 113 været inde paa den samme Tankegang for Frdg.s Vedk.

Negersclaven kultivirt würden. Sehr wahrscheinlich ist es wohl, dass, wenn man den Negerhandel nie gekannt hätte, die Westindischen Inseln deswegen nicht weniger, und nicht weniger gut, gebaut sein würden; allein, da in Absicht des in der Vorzeit eingeführten nichts mehr zu ändern ist und es unsers dafürhaltens gleichfalls nicht richtig sein würde, wenn man bei dem Vorsatze bald würksame Masregeln zu brauchen, sich zu sehr an entferntere Möglichkeiten halten wollte, die sehr wünschenswerth sein können, aber unumgängliche Vorbereitungen erfordern, so haben wir geglaubt von dem Grundsatze ausgehen zu müssen, dass die jetzt auf den Westindischen Inseln eingeführte und gebräuchliche Kultur nicht abgeschafft, folglich auch die Sclaverei der Neger fürs erste noch nicht aufgehoben werden könne. So wünschenswerth es sein würde den Zweck der Befreiung der Neger *bald*[1]) zu erreichen *und so sehr wir überzeugt sind, dass dieser entfernte aber dereinst mögliche Zweck bei allen Veranstaltungen, die in Absicht der Neger getroffen werden, nicht aus dem Gesicht verloren werden müsste*[1]), so sind wir doch auch überzeugt, dass das durchaus keine Sache des Augenblicks seie, und dass jede unvorsichtige Masregel sehr gefährliche Folgen veranlassen könne.

Um eine Classe von Menschen, die seit so langen Jahren in dem Stande der unbedingtesten Sclaverei gelebt hat, aus dieser hervorzuziehen und sie *gegen die Gewaltthätigkeiten ihrer Herren*[2]) unter den Schutz der allgemeinen Gesetze zu nehmen, ist es unumgänglich nothwendig, dass diese Menschen einen gewissen Grad von Kenntnissen und Sitten besitzen, den man bei den Negern, wie sie jetzt sind, nicht annehmen kann.

Ihre Erziehung muss ihrer Befreiung vorangehen, sonst wird ihr eigenes Wohl und das Wohl ihrer Herren aufs Spiel gesetzt. Ein zu früher, zu voreiliger Schritt könnte sie leicht dahin bringen das was man ihnen noch versagen

[1]) Det med *Kursiv* trykte er betegnende nok udeladt af den iøvrigt ordret oversatte Sammenhæng.

[2]) Ordene udeladt i Minerva og Oversættelsen lidt lempet derefter.

müsste mit Gewalt erringen zu wollen, und bei dem Uebergewicht ihrer Menge in Verhältnis gegen die weissen Bewohner der Kolonien bedürfte es vielleicht nur einiger kühner und kluger Anführer um die Ausführung eines solchen Vorhabens zu Würklichkeit zu bringen".

Udsigten til Sagens Forhaling (som vi jo allerede tidligere har set Schimmelmann ivre imod) i Forbindelse med Slavernes lave Standpunkt var fuldkommen fyldestgørende Grunde for, at Kommissionen skød Spørgsmaalet om Frigivelse fra sig — ligesom det jo ogsaa i England blev holdt helt i Baggrunden. Om der desuden har været Uenighed blandt Medlemmerne om Muligheden for at naa deres Ønskers Maal, kan ikke ses; men Forsigtigheden i nogle af Udtrykkene kunde tyde derpaa.

Stod man da lidt famlende overfor det endelige Maal, saa saa man i Indførselsforbudet afgjort et Middel til at skaffe de vestindiske Slaver en god, human Behandling, da en saadan var en nødvendig Betingelse for Forbudets Opretholdelse (hvorom mere under Gruppe 3).

Nogle økonomiske Betragtninger gaar ud paa at vise, dels at Forbudene ikke vilde være til Skade for nogen, dels — ved en lidet sigende Beregning henimod Slutningen — at det vilde blive økonomisk fordelagtigere at have lutter indfødte Slaver fremfor stadig ny Tilførsel. Forbudene vilde hverken være til Skade for de danske Slavehandlere, da Handelen jo i længere Tid aldeles ikke havde betalt sig, eller for de vestindiske Plantageejere — vel at mærke hvis Forslagene i de andre Grupper blev gennemført.

2) Kommissionen ansaa det for sandsynligt, at der ikke var tilstrækkelig stor Arbejdskraft paa Øerne, hverken til Øjeblikkets Tarv eller til Befolkningens Vedligeholdelse

i Fremtiden. Det vilde derfor være inhumant overfor Ejerne pludselig at forbyde dem at forsyne sig med Negre, og det blev da fastslaaet, at Indførselen endnu maatte finde Sted til 1ste Januar 1803, saa at alle Forberedelser til Sikring af Arbejdskraft kunde træffes i den Tid. En saadan Overgangstid har vi ikke set omtalt hos de fremmede Forfattere, og det fremhæves i Forestillingens Indledning (ligesom Schimmelmann havde omtalt det i sin foreløbige Betænkning), at Grunden til, at Sagen skred saa langsomt frem i det engelske Parlament, vist var den, at de i Handelen interesserede skulde have Tid til at forberede sig, da en pludselig Forandring unægtelig kunde være farlig [1]).

Men skulde Plantageejerne have nogen Fordel af denne Indrømmelse, saa maatte Tilførselen i den Tid lettes saa meget som muligt, „und bei unseren gegenwärtigen Plan scheint uns die völlig freie Einfuhr die zweckmässigste Masregel zu sein". Herved forstaas Ophævelse af Monopolet paa Negerhandelen mellem Dansk-Guinea og Dansk-Vestindien, saaledes at ikke blot alle Danske, men ogsaa fremmede Nationer maatte drive denne Handel. Endvidere ønskede man at lette Negerhandelen ved ogsaa at frigøre Handelen med det Sukker, der fra Øerne udførtes som Betaling for Negrene. Efter merkantilistiske Principer havde alt Sukkeret skullet føres til Moderlandet; men i den Tid (1764—77), da fremmede Nationers Skibe havde haft Ret til Negerindførsel til Dansk-Vestindien, havde det været disse tilladt af Be-

[1]) Dog er Forslaget næppe originalt; i hvert Fald omtales i Abolitionselskabets Beretning af 28. Juli 1789 en lignende Fremgangsmaade som foreslaaet af Kolonisterne selv. Komiteen udtaler sig imod det.

talingen for hver fuldvoksen Mandsslave at bringe 2 Fade Sukker à 1000 ℔ „til hvad Sted de selv vil“ [1]). Denne Bestemmelse foreslog man nu genindført og udvidet til ogsaa at gælde danske Negerhandlere, ligesom ogsaa mindre Portioner Sukker fastsattes for Negerkvinder og -børn. Disse Forslag, der alle havde været fremme under de Forhandlinger, man i 1787—88 havde ført med Negerhandelens Blomstring for Øje, genoptog man nu i denne Forestilling, der havde Negerhandelens Afskaffelse til Maal. Og endelig foreslog man, at der skulde gives Plantageejerne let Adgang til Statslaan, som skulde anvendes til Fuldstændiggørelse af deres Negerbesætninger.

Det er væsentlig denne Gruppe af Forslag, der ikke uden Grund har faaet Pastor Lawaetz og maaske andre til at tvivle om Forordningens humane Karakter. Unægtelig faar en Nutidslæser et højst uhyggeligt Indtryk af de mange Beregninger og Forslag til Menneskehandelens Fremme, fri Indførsel, fordelagtige Laan o. s. v., men skulde Hensigten med den foreløbige Indførselstilladelse naas, maatte Indførselen blive langt rigeligere end hidtil. For at opnaa dette kunde man imidlertid gaa forskellige Veje. I Schimmelmanns foreløbige Betænkning fremsættes om Ordningen af Indførselen følgende til Overvejelse:

„Ob nicht, als eine Folge eines solchen Plans, der Sclavenhandel von den jetzigen Entrepreneurs [2]) des Ostseehandels auf die Weise geführt werden könnte, dass solche eine gewisse Anzahl brauchbarer Sclaven, so wie sie zum Bedürfniss der Inseln erfordert würden, in gewissen Epoken daselbst einführten, die sie zu einem festen billigen Preise überliessen,

[1]) Frdg. af 9. April 1764. Cap. III. § 5.
[2]) Firmaet Duntzfelt, Meyer & Co.

dagegen sich aber auch einen gewissen Absatz versprechen könnten? — Ob nicht die Entrepreneurs der Compagnie, wenn sie einen so gewissen Handel führen könnten, sich dagegen auch allen nöthigen Polizeigesetzen wegen der Transportation der Neger, Unterhaltung und Behandlung derselben auf der Küste und der Fahrt unterworfen müssten, so dass ihre Bediente, Capitains, Schiffschirurgs und Ekvipage darnach Vorschriften und Anweisungen erhielten, und für deren genaue Erfüllung verantwortlich wären".

Herefter vilde Handelen altsaa blive saa stærkt bunden som muligt, og det vilde lettere indses, at den ikke opretholdtes for sin egen Skyld, men udelukkende af Hensyn til Koloniernes Forsyning, og først og fremmest vilde man opnaa ved Politiforanstaltninger at kunne sikre sig, at Negrene i Afrika og under Transporten fik en menneskelig Behandling. Efter Kommissionens Forslag derimod, hvorefter alle mulige Mennesker havde Lov til at drive Handelen, vilde saadanne Sikkerhedsforanstaltninger ikke kunne gennemføres. Vel tales der i Forestillingen om en Kontrakt mellem Plantageejerne og Entreprenørerne; men det maatte blive en Privatsag dem imellem og ikke et Paabud af Staten. Af hvad Grund Kommissionen paa dette ene Punkt gik bort fra det foreliggende Grundlag, kan ikke siges med Bestemthed; men sandsynligt er det, skulde jeg tro, at Frihandelsideerne, der netop i de Aar brød igennem her hjemme (Finanskommissionen arbejdede jo netop den Gang), har øvet sin meget store Indflydelse her. For saa vidt kan det jo siges, at det ogsaa paa dette Punkt var Frihedsideerne, der gjorde sig gældende, men ved et mærkeligt Tilfælde kom de jo her i Strid med de humane Tanker. Fastholdes maa det dog tillige, at Maaden, hvorpaa Forsyningen i Overgangstiden skete,

var et underordnet Spørgsmaal i Forhold til selve Indførselsforbudet.

Angaaende Statslaanene vilde den største Vanskelighed ligge i at skaffe tilstrækkelig sikkert Pant, men Risikoen formentes dog ikke at blive stor. „Und sollte es nicht möghlich sein allem Verlust vorzubeugen, so könnte der edle und grosse Zweck wohl eine kleine Aufopferung rechtfertigen, die überdem wenig fühlbar werden würde, da der Verlust nicht auf einmal, sondern in mehreren Jahren nach und nach vorfiele".

3) Den sidste Gruppe af Forslag var dem, der skulde hindre Negerbefolkningens Aftagen i Fremtiden. Dertil hørte for det første Forbud mod Negerudførsel fra Øerne, hvilket udelukkende motiveredes ud fra dette Hensyn. Noget mente man endvidere det vilde hjælpe paa Antallet af Marknegrene, om man søgte at indskrænke det utroligt store Antal Husnegre (ɔ: de, der udførte Tyendegerning for de hvide) ved at forhøje Skatten paa disse sidste og anvende Merbeløbet til Præmier for saadanne Slaveejere, der fremmede deres Slavers Vel. Da disse Husnegre, hvis Antal hos de rigeste Herrer løb op til 50, som Regel levede „im ehelosen Stande", bidrog de jo noget til den daarlige Formering, som der skulde raades Bod paa. Men alt dette var ikke nok; efter de anstillede Undersøgelser maatte man ikke blot faa Dødelighedsprocenten til at dale, men navnlig Fødselsprocenten til at stige, og da der mentes at være langt flere Mænd end Kvinder paa Øerne, foreslog man at begunstige Indførselen af Kvinder ved fra 1795 at ophæve Kopskatten paa Marknegerinder og fordoble den paa Marknegre. Men først og fremmest mente man (ligesom Clarkson) at naa Maalet, hvis Slaverne i enhver

Henseende blev humant behandlet. Hvor megen Vægt Kommissionen lagde herpaa, ikke blot som Middel til større Formering, men ogsaa som et af de vigtigste Resultater af Forbudet, fremgaar bl. a. af følgende Udtalelser:

„Die Idee, dass man auch sie [ɔ: Negrene] in eine solche Lage bringen könnte, dass sie, ihre persönliche Freiheit abgerechnet, ungefähr die Vortheile geniesen könnten, die der Mensch überhaupt aus hauslichen Einrichtungen zu ziehen vermag, ist noch wenig oder gar nicht in Betrachtung gekommen. Man hat sie im Ganzen immer nur als Werkzeuge angesehen; man hat sogar den abscheulichen Calcul gemacht, ob es vortheilhafter sei den Neger mässig arbeiten zu lassen und dadurch sein Leben und seine Brauchbarkeit länger zu erhalten, oder ihn gleich bis aufs äusserste seiner Kräfte anzustrengen und, wenn er dann unter seiner Last erliegt, einen andern zu kaufen [1]). So lange ein solcher Calcul möglich ist, lässt es sich schwer denken, dass etwas hätte geschehen können um eine natürliche Fortpflanzung und Vermehrung der Neger zuwege zu bringen". . . . „Und diese Unordnung [mellem Kønnene, hvorved Formeringen hemmes] wird leider durch die Handlungen und Beispiele der Weissen befördert. Plantageneigenthümer oder Aufseher, Meisterknechte und Beiwohner der Städte sind so gewohnt die Neger als tief unter ihnen stehende Wesen zu betrachten, denen sie wenig oder gar keine Pflichten schuldig sind, dass sie sich in jeder Rücksicht alles erlauben zu können glauben und mit eben so wenig Bedenklichkeit einer Negerin, ohne anf ihre persönlichen Verhältnisse zu sehen, zur Befriedigung eines durch das Klima lebhafter gewordenen Bedürfnisses gebrauchen, wie zu jeder anderen Dienstleistung".

Som vi ovenfor saa, ansaas forbedrede Tilstande blandt Slaverne ogsaa for en Betingelse for Frigivelse,

[1]) Jvfr. Clarkson: Impolicy o. s. v.. Sprengels tyske Oversættelse (1790) S. 187.

og at Kommissionen var ivrig for, at der ved Reformerne toges tilbørligt Hensyn til denne Mulighed, ses af den Mistillid, den nærede til en ældre Kommission, der ved Udarbejdelsen af et Reglement skulde sikre Slaverne en bedre Stilling. Denne Kommission havde forudsat fuldstændigt Slaveri og Herrens uindskrænkede Ejendomsret. „Auch wir — hedder det i den utrykte Del af Forestillingen — haben diesen Grundsatz voraussetzen müssen, allein wir haben zugleich angeführt, dass wir die Möglichkeit einer künftigen Veränderung von den Gegenständen, die eine nähere Erörterung verdienen, nicht ausschliesen, und sind vielmehr der Meinung, dass nichts, was als Vorbereitung dazu angesehen werden kann, aus der Acht zu lassen sei, und da es bei unsern allerunterthänigsten Vorschlägen sehr darauf ankommt, dass die Gesetzgebung ihnen wenigstens nicht im Wege sei", saa foreslog den, at hele den tidligere Kommissions Arbejde — undtagen Udarbejdelsen af en Kriminallov — maatte overlades den.

Men det, der som sagt tydeligst og klarest maatte fremsættes som Hensigten med disse Forslag til Negrenes Bedste, var Sikringen af Befolkningens tilstrækkelige Tilvækst, og det ikke blot fordi Ansvaret vilde falde tungt paa Kommissionen, om Slavebesætningerne ved Indførselsforbudet vilde formindskes og dermed Dyrkningen forringes, men ogsaa fordi man kun havde Udsigt til at faa Slaveejerne med, naar de maatte gøre en Dyd af Nødvendighed, idet kun deres egne økonomiske Interesser kunde drive dem til en ordentlig Behandling af Slaverne. Kunde man saaledes faa Ejerne til at indskrænke Arbejdet for deres Slaver, i Særdeleshed for Kvinder under og efter Svangerskabet, til at sikre deres Smaabørn en

forsvarlig Pleje, til at skaffe dem alle bedre Føde og Klæder og til at give dem Lejlighed og Tilladelse til selv at erhverve lidt Ejendom, saa vilde sikkert Negerbefolkningen gaa en lykkelig Tid i Møde og tage saa stærkt til i Antal, at man ganske kunde undvære Indførsel[1]). Erfaringer fra Plantager med godt behandlede Negre viste saavel dette, som at Negrene ved en saadan Behandling følte sig nærmere knyttede til de hvide og derfor blev mindre tilbøjelige til Oprør, end naar de ved et saadant havde alt at vinde og intet at tabe[2]).

Her maatte Staten imidlertid nøjes med Opfordringer. Bestemte Paabud vilde unddrages al Kontrol og derfor være til ingen Nytte; derimod „wenn Eur. königl. Majestät allergnädigst geruheten sie auf diejenigen Pflichten gegen ihre Neger, die nicht durch Pönalgesetze bestimmet werden können, dennoch durch eine Verordnung, die im Ton der Belehrung und Ermahnung abgefasst wäre, aufmerksam zu machen, so zweifeln wir nicht, dass dies in Verbindung mit den übrigen Masregeln die wohlthätigsten Würkungen haben müsste".

Naar Kommissionen lod Staten optræde saa forsigtigt her, var det for ikke at krænke Ejendomsretten; den Tanke har vi jo fra første Færd set Schimmelmann værge sig imod (S. 417). Men som i Menneskerettighedernes Erklæring Ejendomsretten vel er hellig og ukrænkelig, men dog maa vige for det almene Bedste, saaledes hedder det her, at vel bør ethvert Skin af Indgreb i Ejendomsretten undgaas, „allein, so wie es unstreitig zum Gebiet der Gesetzgebung gehört jeden Gebrauch des Eigenthums so zu lenken, dass kein Nach-

[1]) Jvfr. Clarkson a. S. S. 175—83. 192.
[2]) Jvfr. Clarkson a. S. S. 198 ff.

theil für das Ganze der Gesellschaft daraus entspringe, so kann es ihr noch weniger streitig gemacht werden, solche Anordnungen zu treffen, die dem Allgemeinen nützlich sind und den rechtmässigen Gebrauch des Eigenthums nicht hindern".

Nogle Foranstaltninger til Negrenes Bedste mentes altsaa Staten selv at kunne træffe uden at gaa Ejendomsretten for nær, og disse gik ud paa: at hemme den store Usædelighed, der lagde Formeringen mange Hindringer i Vejen, ved at støtte og ordne Kristendomsforkyndelsen og Undervisningen blandt Negrene, ved at paabyde nyfødte Negres Daab, ved at indføre lovordnede Ægteskaber blandt de hedenske Negre og ved at give Mødrene Ret til at have deres Smaabørn hos sig. Men selv i Forslagene herom gik Kommissionen videre, end det under de daværende Begreber om Ejendomsretten gik an, og Reformerne skulde da ogsaa strande paa disse Skær. Præsterne eller Lærerne, som de oftest kaldtes, kunde saaledes — efter den utrykte Del af Forestillingen — ogsaa være Negrenes naturlige Forsvarere og Beskyttere og tage sig af deres Klager mod Herrerne. Denne Bestemmelse var ikke blot naturlig og human, men kunde slet ikke undgaas, om Lærernes Virksomhed skulde have nogen Betydning. Men Læreren vilde derved let for Slaverne komme til at staa som en ny overordnet, til hvem de med ganske anderledes stor Tillid kunde henvende sig end til deres Ejer, og hos hvem de oven i Købet let kunde finde Medhold mod Ejeren, hvis Ret derved krænkedes.

Langt frygteligere viste dog Ejendomsretten sig ved Ægteskabsreformerne. Den vigtigste Hindring for ordnede Ægteskaber var den, at Ejeren uden Indskrænk-

ning havde Ret til at skille Ægtefolk ved Salg eller paa anden Maade, selv om disse var kristne og havde indgaaet kristeligt Ægteskab. Saalænge denne Ret opretholdtes, indsaa Kommissionen, at alt Arbejde paa den Sag var forgæves, og den vovede da, i Betragtning af Sagens Vigtighed, at tage Parti mod Ejerne. De S. 77 i Minerva antydede Forslag gik ud paa følgende: Ægtefæller, der tilhørte samme Herre, maatte under ingen Omstændigheder skilles af denne. Ægtefæller, der tilhørte hver sin Herre, maatte ikke skilles, saalænge de ejedes af de samme Herrer, der havde givet Tilladelsen til Ægteskabet. Skiftede den ene af Ægtefællerne Herre, f. Eks. ved Arv eller Konkurs, burde i hvert Fald den anden Ægtefælles Herre have Forkøbsretten. „Weit besser aber würde es sein, wenn gleich entschieden festgesetzt würde, dass der Besitzer der Frau, in Fall keine andere gütliche Vereinigung Statt fände, allemal den Mann zum Taxationspreise annehmen müsste". At Kommissionen her har følt sig paa gyngende Grund, mærker man ikke blot paa de forsigtige Vendinger, men ogsaa paa Opstillingen af Alternativer, der viser dens Frygt for ikke at kunne naa saa vidt, som det under de foreliggende Forhold var ønskeligt. Og selv om Forslagene fra et Nutidssynspunkt maa se ud som mildest talt alt for moderate, skulde det som sagt snart vise sig, at Kommissionens Tvivl var vel begrundet.

Kunde man imidlertid faa disse Reformer gennemført, mente Kommissionen, man var kommen et godt Skridt ud over det daværende Standpunkt, hvorefter Loven kun kunde betrygge Negerslaven mod Behandling, „som kunde have hans fysiske Væsens umiddelbare Tilintetgørelse til Følge".

Efter kort at have paavist, at der ingen Grund var til den Frygt, som den engelske Regering under Indtrykket af Oprøret paa St. Domingo nærede for netop nu at gennemføre Sagen, sluttede Forestillingen med at betragte Følgerne af Forbudet for Afrikas Vedkommende; her stilledes imidlertid intet Forslag af Hensyn til de Forsøg, der allerede da anstilledes [1]).

Kommissionen fandt Lejlighed til henimod Slutningen at glæde sig over den Ære, det vilde være for Kongen at give Evropa et saa smukt Eksempel.

Ved denne Forestilling indstilledes Sagen da til Kongens Approbation, der faldt ved Resolution af 24. Februar 1792 [2]), hvorefter de fleste Punkter tilstilledes Generaltoldkamret til videre Besørgelse, medens Laanenes Ordning blev overdraget Kommissionen. Resolutionen præciserer enkelte Punkter nærmere og stiller videregaaende Fordringer paa andre. Naar den saaledes under Omtalen af Tilladelsen til fri Handel og Sukkerudførsel tilføjer: „imod den sædvanlige Tolds Erlæggelse", medens Forestillingen aldeles ikke omtaler Toldspørgsmaalet, ligger deri sikkert blot en Præcisering af, hvad der skulde forstaas ved Udtrykket fri Handel, ikke noget mod Kommissionens Forslag stridende. Den foreslaaede Husnegerskat skal efter Resolutionen være progressiv med Husnegrenes Antal, dog under Hensyntagen til Alder og Køn. Paa to Punkter vises større Resoluthed, men nok ogsaa mindre Kendskab til de faktiske Forhold end i Forestillingen. Angaaende Ægteskabssagen resolveres

[1]) Om Poul Erdmann Iserts Koloniseringsforsøg, fortsat i nogle Aar af J. N. Flindt, se Rev. Fam. IV. S. 301.

[2]) Trykt i Thaarup: Udførlig Vejledning til det danske Monarkis Statistik VI. S. 665–72.

bl. a.: „Ved ingen vilkaarlig Ophævelse, saa lidet som ved en Plantages Salg, Arv etc. eller anden Afhændelse fra Herrens Side maa deslige Ægtefolk kunne skilles ad". Om Ægtefolk, der er forskellige Herrers Ejendom, tales slet ikke, saa de maa gaa med ind under denne Bestemmelse. „Den kristelige Lærer" skulde efter Resolutionen have meget betydelig Myndighed. Han skulde ikke blot „være forpligtet til selv at begive sig paa de forskellige Plantager, og der, paa dertil indrettede Forsamlingssteder, eller i deres [Negrenes] Boliger, at undervise de sig dertil indfindende, og at holde Gudstjeneste"; men han skulde ogsaa „advare Plantagernes Herrer eller Forvaltere, naar der findes og taales Usædelighed blandt Negrene, og de leve uden Familieforbindelser, og Børnene opvokse uden Undervisning". Lærerne kunde altsaa ikke blot indirekte — som efter Kommissionsforslaget — blive Slavernes Støtte overfor Herrerne, men fik paa et enkelt Punkt endogsaa Bemyndigelse til direkte at føre Tilsyn med Herrerne i deres Forhold til Slaverne, hvad der vel nok kunde blive til Skade ved at forandre Ligegyldighed fra Herrernes Side til en ved haarde Midler gennemført Tvang. Og en saadan Myndighed skulde ikke gøre Herrernes principielle Modstand mod Indgreb i Ejendomsretten mindre, men vilde kun vanskeliggøre Gennemførelsen af den hele Række Reformer, hvortil Herrernes Bistand behøvedes. Men paa Papiret gør disse Beslutninger unægtelig et langt fordelagtigere Indtryk end Kommissionens med saa stor Forsigtighed fremsatte Forslag. At Hensigten dog ikke var ved Tvang at gøre Negerbefolkningen kristen, ses af Beslutningen om, at den foreslaaede Daabstvang for Smaabørn ikke skulde anvendes, naar Moderen satte sig derimod.

Under 13. Marts 1792 indsendte derefter Generaltoldkamret en Forestilling angaaende de Punkter, der i Henhold til Res. af 24. Febr. var tilstillet det til videre Besørgelse[1]). Den begynder med en historisk Fremstilling af, hvad Kamret allerede tidligere havde paatænkt at gøre til Bedste for Negrene, og haaber derved at have godtgjort, at det ikke er Ligegyldighed fra dets Side, der hidtil har lagt alle Reformer Hindringer i Vejen. Angaaende Slavernes Tilstand paa Øerne omtales Nedsættelsen af Kommissionen (af 1783) til Udarbejdelse af en ny Negerlov, og et Forslag (af 30. Septbr. s. A.) om Forbedring af Negrenes Kaar siges at være henlagt, netop fordi den stadige Tilførsel af nye Negre umuliggjorde alle Forbedringer. — Angaaende Negerhandelen omtales de i det foregaaende berørte Forhandlinger om Monopolets Ophævelse i 1787—88. At Monopolet vedblivende bestod, kom efter Kamrets Mening af den almindelige Gæring i den vestindiske Handel og af de Forandringer, der i det hele maatte foretages i Moderlandets Handel (her sigtes vist til Finanskommissionens Arbejde[2]).

Kamret ser kun paa Forbudene med Øernes Interesse for Øje; om man saa lod Grusomhederne i Afrika og under Transporten helt ude af Betragtning, vilde Fordelen for Øerne være mere end tilstrækkeligt til Begrundelse deraf.

„Efter den Gæring, der nu er mellem de sorte i Vestindien, kan Raden komme til de danske Øer, som ej heller for Negeropstand have været altid sikre og frie. Og Sæd til Opstand vil, naar Negerhandelen vedbliver, stedse hentes fra

[1]) Trykt i Udtog hos Thaarup a. S. S. 672 ff.
[2]) Jvfr. Schovelin a. S. S. 127—35.

Guinea med de derfra paa en voldsom og grusom Maade bortførte Negre, som ihvor vel de end i Vestindien behandles, dog dér savne deres Fædreneland, deres Venner, Forbindelser, deres Frihed og deres tilforn førte ørkesløse Liv. Af dem derimod, som fødes paa Øerne, opdrages dér, vænnes fra Ungdommen til de dér faldende Arbejder og ingen andre Vilkaar kende end dem, hvori de ere satte, er der mindre og lidet at frygte. I denne Betragtning handler den Nation klogest, som først afskaffer Negerhandelen" [1]).

Faren ved Forbudet — for ringe Arbejdskraft i Tidens Løb — mener Kamret vil falde bort, nu da Negrenes Kaar netop som Følge af Forbudet kan og skal forbedres, og den drager i saa Henseende en for Nutidsbegreber mindre smagfuld Sammenligning med Husdyrene i Evropa.

Efter at have fraraadet Betænkning fra den vestindiske Regering om Hovedspørgsmaalet (S. 419) udtalte Kamret sin Misfornøjelse med Resolutionens Ytring om, at den bestaaende Negerindførselstold skulde bibeholdes. Dels var en Mennesketold uværdig, og Kamret tænkte sig derfor den Mulighed, at i dens Sted en forhøjet Udførselstold paa det til fremmede Lande udførte Sukker vilde gøre Afgiften mindre odiøs, om end det indrømmedes, at der her kun var Tale om en Navneforandring; dels vilde det stride mod den Lettelse i Negerindførselen, der tiltænktes, i Særdeleshed hvis Tolden paa Negerkvinder bibeholdtes. Kamret udtalte derfor som sin

[1]) Naar Lawaetz (S. 113) ud fra Frdg.s Ord mener, at dette Hensyn har været den egentlige Aarsag til Frdg., kan det i hvert Fald kun gælde for Kamret, derimod ikke for Kommissionen, der dog har Æren og Ansvaret for Hovedbestemmelserne. For den var dette Hensyn kun til yderligere Støtte for det humane Hovedhensyn.

Mening, at det var bedst at afskaffe Negertolden, men henstillede iøvrigt Spørgsmaalet til Kongens Afgørelse.

Foruden Hovedforslaget indstilledes da den foreslaaede Kopskatforandring saavel som Sukkerudførselsbestemmelserne og Negerudførselsforbudet til Optagelse i den Forordning, der blev at udstede, medens Spørgsmaalene om Husnegerskattens Forhøjelse og om Sædelighedens og det aandelige Livs Fremme nærmere burde undersøges af Myndighederne i Vestindien.

Et enkelt Medlem af Kamret, C. Hansteen, afgav Særvotum: Negerbesætningernes Vedligeholdelse ved sig selv var mere end tvivlsom, en Epidemi kunde ødelægge det hele, Udsigten til for ringe Negerbesætning vilde faa Ejendommene til at falde i Værdi — til Skade ogsaa for Kongen, der var saa stor Panthaver — og let føre Negrene til Oprør af Frygt for Overlæsselse, naar ikke ny Arbejdskraft blev tilført. Derfor foreslog han, at Bestemmelsen om Indførselsforbudet skulde holdes hemmelig, og at man imens ved Love og Overtalelser skulde søge at bedre Negrenes Kaar, med kongelige Understøttelser til Opmuntring.

Den kgl. Resolution af 16. Marts sluttede sig imidlertid i et og alt til det øvrige Kammer og afgjorde det af Kamret uafgjorte Toldspørgsmaal saaledes, at Tolden ophævedes for Negerkvinder, hvorimod Udførselstolden paa det Sukker, der sendtes til fremmede Lande, forhøjedes med $^1/_2$ pCt. [1]).

Saa udkom da under samme Dato Forordningen om Negerhandelens Ophævelse. Den indeholder 6 Bestemmelser: 1) Handelsforbudene fra 1. Januar 1803 at regne.

---

[1]) Vestindisk Forestillings- og Resolutionsprotokol.

2) Tilladelsen for alle Nationer til at drive Negerhandel paa Dansk-Vestindien indtil nævnte Tidspunkt. 3) Tilladelsen for danske og fremmede Skibe til at udføre til fremmede Steder i eller udenfor Evropa for hver voksen Neger eller Negerinde 2000 Pd. raa Sukker, for hver halvvoksen 1000 Pd. (for Børn intet). 4) Toldforandringerne[1]). 5) Kopskatforandringerne fra 1795 at regne. 6) Forbudet mod Negerudførsel fra Vestindien. — Vi er nu i Stand til, ud fra Kendskabet til Forordningens Tilblivelseshistorie, at bedømme den retfærdigt. Vi ser, at de for Nutiden utiltalende Bestemmelser blot er Midler til at hindre, at et humant Foretagende, gennemført med Voldsomhed, skulde skabe økonomisk Ruin om sig. De Bernstorffske Reformpolitikere handlede jo ikke overilet og letsindigt. Vi kan nu ogsaa læse en Del mellem Linjerne i de tørre Motiver. Selv om det maa siges at være lovlig kortfattet om det heldbringende i Indførselsstandsningen at sige, „at det i alle Henseender maatte være velgørende og gavnligt", saa kan der efter det foregaaende ingen Tvivl være om, at her først og fremmest er tænkt paa Negrenes Vel, og naar Planerne om Sædeligheds og Oplysnings Fremme (omtalte i Frdg. efter udtrykkelig Anmodning af Kamret) kun nævnes som Midler for Folkeformerelsen, er det — som vi har set — af opportune Hensyn.

[1]) Disse Sukker- og Toldbestemmelser har Lawaetz i en Note S. 113 sammenblandet og ganske misforstaaet, som om al Negerindførselstold undtagen paa Børn blev afskaffet og Fritagelse givet for Udførselstold paa et betydeligt Kvantum Sukker. At det var af humane Hensyn, at Ækvivalentet for Kvindetoldfriheden blev en Forhøjelse af Sukkertolden og ikke af Mandstolden, har Lawaetz ikke kunnet vide.

Forordningen gav altsaa Negerhandelen paa Dansk-Vestindien fri for alle Nationer; derimod rørte den ikke ved det Monopol, som Firmaet Duntzfelt, Meyer & Co. havde paa Handelen i Dansk-Guinea. Denne blev givet fri ved Frdg. af 7. Nov. 1792, saaledes at alle Nationer fik Ret til i de ti Aar at udføre Negre derfra, ikke blot til de danske, men ogsaa til fremmede Kolonier. Dette var i Overensstemmelse med de Frihandelsprincipper, Kommissionen hyldede, men mindre rigtigt ud fra den Forudsætning, at Handelens eneste Maal var de danske Øers Forsyning med Negre[1]). Samtidig overtog Staten de danske Forter paa Guineakysten, der hidtil havde staaet under Firmaets Bestyrelse, og paalagde til Dækning af sine forøgede Udgifter en Udførselstold af 10 Rdlr. d. C. for hver fuldvoksen Neger, dog saaledes, at den vestindiske Toldkasse for hver Negerinde, der indførtes direkte fra Dansk-Guinea, atter skulde udbetale Slavehandleren Halvdelen af denne Sum, saa at Tilførselen af Kvinder ogsaa ved denne Forordning begunstigedes.

IV.

De vestindiske Forhold var saa fjerntliggende og den danske Negerhandel saa ubetydelig, at den Opsigt, Forordningen vakte ved sin Fremkomst, kun satte to af de mange Tidsskrifter her hjemme i Bevægelse. Det ene var „Minerva", hvor — som omtalt — Uddrag af Forestilling og Forordning blev optaget i Aprilheftet med nogle indledende Ord af Kirstein om Sagens Gang i England og i den danske Kommission. Dertil knyttede

[1]) C. Alberti har gjort opmærksom paa denne Fejl i „Den danske Slavehandels Historie", Nyt hist. Tidsskr. III. S. 235.

Tidsskriftet i de følgende Hefter Meddelelser af forskellig Art om Negrenes Vilkaar, om Sierra Leonekompagniet, om Bevægelsen i England o. s. v. og viste derved sin Glæde over Forordningen. Det andet var „Borgervennen", der allerede i Forvejen søgte at vække Interesse for Reformen ved i Numrene for 2., 9. og 16. Marts at optage Skildringer af Slaverædsler, oversatte af M. F. L—g [1]), og dertil knytte forhaabningsfulde Udtalelser om Forbedringer: „Dog Gud ske Lov! den Tid synes at nærme sig, da vore sorte Brødre skulle, om ikke ganske befris fra Slaveriet, dog i det mindste nyde en Lettelse i deres Tilstand .... hvad kan man ikke vente af vore Tiders milde Tænkemaade, da man alt mere og mere lærer at kende Menneskenes uforkrænkelige Rettigheder". Hertil føjer Oversætteren følgende Note: „Og hvilket glad Haab maa især opfylde ethvert dansk Hjerte, der ser, at vor gode Fyrste gør ogsaa denne Sag til Genstand for sin vældædige Omhu og har udnævnt Mænd, af hvis Tænkemaade og Duelighed man kan vente saa meget, til at undersøge de Sortes Tilstand paa de danske Eilande i Vestindien" [2]).

Atter i Numret for 27. April er „Borgervennen" ude med en Negerskildring, denne Gang et Uddrag af W. Bechfords „Account of the Island of Jamaica". Muligvis er det beregnet paa dem, der fandt, at man ved Frdg. ikke var gaaet vidt nok; Forfatteren mener nemlig, at som Følge af den umaadelig store Dødelighed, der fremkaldes ved Klimaet, „er en bestandig Importation af Slaver nødvendig og Koloniernes Fald uundgaaelig, om

[1]) Sikkert nok Michael Frederik Liebenberg, senere kgl. Konfessionarius.

[2]) Numret for 9. Marts S. 220.

man paa engang vilde forbyde Slavehandelen". Og Oversætteren tilføjer: „Med flere Grunde, som tildels ere vigtige, vises Skaden af Negerhandelens Ophævelse; men lige saa fordærvelig som en pludselig paafarende Menneskekærlighed vilde være en Stat, saa viselig gaar den danske Regering Middelvejen og ophæver først Handelen efter 10 Aar; i dette Mellemrum kan der udrettes meget til at hæve Vanskelighederne".

Men „Borgervennen" kom ogsaa til at tage Ordet mod dem, der mente, at man var gaaet for vidt. Disse vovede ganske vist ikke at tage Ordet offentligt; men foruden det omtalte Særvotum af Hansteen indsendtes der en underlig Skrivelse, der uden at være stilet til nogen findes mellem Kommissionens Papirer. Forfatteren var Ulrich Wilhelm Roepstorff, der i 60erne havde været Kommandant paa St. Thomas og St. Jan, men efter et Par Aars Forløb maatte hjemkaldes paa Grund af Stridigheder med Generalguvernøren. Dog fik han igen Lejlighed til at lære vestindiske Forhold at kende, da han i den Struenseeske Tid selv blev Generalguvernør, og skønt han allerede 1773 atter blev hjemkaldt, fik han dog Sæde i den ovenomtalte Kommission af 1783 til Udarbejdelse af en Negerlov[1]). At han kun vanskeligt har kunnet bruges som Embedsmand, synes at bekræftes af, hvad han nu skrev om Forordningen af 16. Marts:

„Ypperlig er forordningen af 16de Martz 1792 om Neger Handelen, ingen kan tvivle om, det jo all Klogskab og forsigtighed bliver brugt ved Udførelsen af saa reene Hensigter, og naar derved tilveye bringes, som jeg troer og haaber, at de Danske Westindiske Øer i Tiden ey vil behøve meere end

[1]) Biogr. Lex.

omtrent det halve Antal Negere fra Kysten af Guinea: saa er derved allerede meget vunden, mens forudsat, at bemeldte Øer skal forblive danske, og under Cultur saa troer jeg, at man med Vished kan sige at Neger Handelen ikke ganske kan ophøre af følgende Aarsager

a) En almindelig Epidemisk Sygdom,
b) En saadan paa en enkelt Plantage, hvorfra skal den igien forsynes med Negere, Eyeren skal ventelig kiøbe dyre af Naboerne, mens neppe nogen sælger ham en frugtbar Negerinde, uden hvilke han aldrig kan komme i Stand igien.

Er jeg feyltagen herudinden som jeg ønsker: saa er jeg dog vis paa ikke at feyle i følgende Sandheder, jeg antager at det ved Omsorg kunde bringes dertil, at der fødtes og bleve opdragne et tilstrækkeligt Antal Børn til Landets Cultur og ingen smitsom Sygdom, hvad da, tænker man efter en række af Aar at disse Børn og deraf kommende Slægter forbliver Negere ney, formedelst Blanding med de Blancke blive de til Mulater derefter Musticher, saa Casticher, det er ligesaa hvide som Europeer, ikke denne Couleur mens Fædrenes Natur vil giøre dem ganske uskikkede og dræbe dem, naar de skulle arbejde i Solens excessive Heede i Marken, endelig for at holde 30 Tusinde hvide Negere i Orden, til sømmelig Lydighed og Arbeyde om de kunde, som de ikke kan, ville udkræve 10 Tusend Mand Soldatesque; tør jeg tilføje at jeg troer det Land ulykkeligt, der ikke har omtrent 20 Mand uden for militair Stand mod hver Soldat for at holde Soldatesquen i Orden, har jeg Rett saa vil Negres Tilførsel fra Kysten (skiøndt meget mindre) stedse blive fornøden, det er endog en Lykke at de udkommende Negere ikke ere folk der haver samme Tungemaal; Hvad Indflydelse denne Allernaadigste forordning vil have paa Plantage Eyendom Kiøb og Salg vil Tiden lære — — Jeg fordyber mig — — Hvo veed det tilkommende, muligens er jeg feyltagen i det heele.

Kiøbenhavn d. 25de Martz 1792.

U. W. Röepstorff."

Trods denne Skrivelses ubehjælpsomme Form og snurrige Indfald viser Roepstorff sig dog enig med Hansteen i Hovedpunkterne: Frygten for økonomisk Ruin og for Negeroprør. Og da disse Anskuelser muligvis har været en Del udbredt, har man maaske af den Grund ment at maatte gendrive dem offentlig. Som en saadan Gendrivelse kan nemlig et „Brev fra Landet" i „Borgervennen" for 15. Juni opfattes. Det er undertegnet R—d G—e, ɔ: Joh. Philip Rosenstand-Goiske[1]), der dengang var Sekretær i Generaltoldkamret og saaledes utvivlsomt har kendt begge Skrivelserne. Efter først at have udtalt sin Glæde over Forordningen, bemærker han, at han ved Samtaler har „haft Lejlighed til at erfare de Modsigelser, som man har troet grundede imod Slavehandelens Afskaffelse", og den Iver, hvormed han gendriver disse „Modsigelser", maa sikkert have forekommet Publikum ret overflødig, da de slet ikke var fremkommet offentlig. Da det fremtidige Resultat imidlertid var alt for usikkert til, at han kunde paastaa, at Modstanderne havde Uret, valgte han den Udvej at lægge al Skylden for Kalamiteten, om den indtraadte, paa de Uheld — Epidemi, daarlig Høst —, som var nævnt i Skrivelserne og jævnlig indtraadte: „Den Egennyttige og Uoplyste vil finde Grunden til alle mulige Uheld udi denne Forestilling, endskønt de aldeles ingen Sammenhæng have med hinanden, og man vil overspringe alle de nærmere Aarsager for at gøre hine forhadte ... Tage nogle Negre en Vending, som man ej formodede, da faar Anordningen Skyld, uagtet man kender de andre Øers Forfatning[2]) og er ej uvidende om den Mishandling, som

[1]) Thaarup a. S. VI. S. 697.

[2]) Hvor der jo havde fundet Oprør Sted, uden at Indførselens Ophør var stillet i Udsigt.

nylig er sket, der vel kunde foraarsage de værste Følger". Men saadanne Uheld er efter Forfatterens Mening lidet rimelige, en Sammenligning med Landboreformerne vil vise det. Ogsaa dér fremmanedes de samme Spøgelser, „og man kalde det hos mig for Entusiasme eller Overbevisning eller Svaghed eller hvad man selv lyster, saa har jeg den Tillid til Forsynet, at ligesom det tilkendegav sit Velbehag over Foranstaltningerne ved Bondestanden i Danmark ved at skænke Landet en udi flere Aar frugtbar og velsignet Høst, saa vil ogsaa vore vestindiske Øer ej komme til at savne saadant Tegn paa, at Menneskehedens Haandhævelse og Menneskets Forædling velsignes". Holdbarere end her bliver dog Sammenligningen med Bondereformerne under Omtalen af dem, der anser Negerhandelens Afskaffelse for det rene Fantasteri: „Da Oeder skrev om Bondestanden, Martfeldt om Kornhandelen, ansaa Hoben det for Drømmerier, men Bondestanden blev dog fri, Kornhandelen løsnet".

Naar R.—G., hvis Artikel vistnok kan betragtes som Udtryk for Opfattelsen i de ledende Kredse, her viser sin Skepsis overfor den økonomiske Side ved at gaa uden om Sagens Kærne ved Hjælp af højtidelige Deklamationer, ses det, hvor ringe en Rolle det økonomiske har spillet i Forhold til det humane.

— Udgaaet som Bevægelsen var fra den ledende tyske Familiekreds, udtalte denne sig naturligvis med Henrykkelse om Forordningen. Allerede to Maaneder før dens Udstedelse kunde Charlotte Schimmelmann meddele Louise Stolberg, at Forslaget var antaget [1]), og i et Brev af 13. Februar taler hun næsten udelukkende

[1]) Rev. Fam. IV. S. 129.

om Negrene[1]). Det hedder heri: „Dans 9 ans d'ici il est défendu à tout possesseur de plantation aux colonies danoises d'acheter un seul esclave. De ce moment donc cela devient une bonne speculation[2]) de traiter bien les negres que l'on a, parcequ' ils doivent prosperer pour le bien de la possession. S'il m'est possible je vous procurerais die Vorstellung an den König à ce sujet", — Hovedpunkterne nævnes — „enfin, il s'agit de traiter d'hommes[2]) ces hordes malheureuses qui jusqu'ici servaient d'instrument physique pour augmenter les revenus de leurs maitres". Derefter gives bl. a. en begejstret Skildring af Englændernes Arbejde paa Sierra Leonekysten.

I de samme Maaneder skriver F. L. Stolberg i Eutin sin „Ode an den Kronprinzen von Dänemark"[3]), hvori det efter Lovprisning af Landboreformerne og Kornhandelens Ophævelse hedder:

Von Menschen kaufte Menschen der Mensch, und ward
Ein Teufel! — Wer vermag den getrübten Blick
Zu heften auf des armen Mohren
Elend und Schmach und gezuckte Geissel?

Du setzest Ziel dem Gräuel, ein nahes Ziel!
Erröthend staun' und ahme dem Beispiel nach
Der Britte, will er werth der Freiheit
Sein, die auf Weisheit und Recht sich gründet.

Ogsaa Schirach fremhæver i sin Journal[4]) den Ære, det er for Danmark at være den første paa dette Omraade.

---

[1]) Rev. Fam. IV. S. 133 f.
[2]) Udhævet af Grevinde S.
[3]) Ges. Werke der Brüder Stolberg II. Allerede oversat i Aprilheftet 92 af Minerva.
[4]) Aprilheftet S. 443 f.

I sit store Værk om Frihed og Retfærdighed, „Neseggab", forherliger C. F. Cramer denne Schimmelmanns Bedrift ved at fremstille den paa Baggrund af, hvad Mænd som Necker og Brissot har virket i samme Sag. I Afsnittet „Schimmelmann" [1]) kundgør han ved at aftrykke en Københavnerkorrespondance til Hamb. Corresp. et Forlydende om Forordningen og optager i den Anledning nogle Sider af et Angreb paa Necker [2]), der etsteds skal have sagt: „Le besoin de puissance a ses loix et la richesse des nations est un des fondemens de cette puissance: ainsi sous un pareil rapport, le souverain le plus sensible aux devoirs de l'humanité, ne voudrait pas lui seul renoncer dans ses colonies aux services des esclaves". Efter dernæst at have citeret et Stykke af Brissots „Nouveau voyage dans les états unis de l'Amérique septentrionale", hvori han beklager sig over, hvor haardnakket man holdt paa Slavehandel og Slaveri („je n'ai converti personne. L'intéret parle encore trop haut, et il n'est pas assez éclairé"), udbryder Cramer: „Von dem Minister, der so weit Dänemarks Macht reicht, in Verbindung mit andern menschenliebenden, die Haupttriebfeder der Abschaffung dieses höllischen Handels auf unsern Besitzungen ist; und der Wilberforces, Pethions und Brissots pia desideria hoffentlich realisiren wird, muss noch bemerkt werden, dass bei ihm das „Interesse nicht so laut spricht", oder dass das „Interesse bei ihm aufgeklärter" ist, als bei Neckern und den Kaufleuten aus Hâvre de Grace [3]), die Brissot „nicht bekehren

[1]) VIII. S. 82—100.

[2]) Le masque brisé et enfin l'illusion détruite, ou examen des erreurs les plus dangereuses de Mr. Necker. Paris 1790.

[3]) Sted i Maryland.

gekonnt"; thi som Ejer af store Sukkerplantager paa St. Croix „thut er nicht blos dadurch die Menschheit aus fremden Bonis wohl, sondern gesellt sich den edlen Franken zu, die in der Nacht von 4ten August mit Aufopferung ihres Interesse auf die Abschaffung der Vorrechte der Feodalität, der Zehnten etc. votirten, obgleich diese Abschaffung ihre Güter und Besitzungen selbst mit traf". — Større Ros kunde næppe tænkes for en frisindet Minister paa en Tid, da Revolutionens Rædsler endnu ikke fordunklede dens lyse Sider.

Men ikke blot i disse Kredse, der stod Danmark og den danske Regering nær, vakte Forordningen Opsigt. Særlig i England og den engelske Presse gjorde Efterretningen om den stor Virkning. Fr. Sneedorff, der dengang opholdt sig i London, giver i sine Breve gode Oplysninger derom. Om den Glæde, den har skaffet ham selv, skriver han saaledes i Brev af 3. April: „Just som jeg vil lægge Brevet sammen for at forsegle det, bringer man mig the Morning Chronicle (en af de bedste engelske Aviser, som kommer daglig ud); jeg ser der en Efterretning fra København, som melder et nyt Reglement, der vil afskaffe Slavehandelen om 12 Aar. Jeg har næppe et Minut tilovers for at sige Dem, hvor uudsigelig glad jeg er over denne kloge og menneskekærlige Forordning, og hvor stolt jeg er af, at mit Fødeland har givet Europa det første Exempel i denne vigtige Sag" [1]). Men især har det Interesse at se, hvilken Opmærksomhed den vakte hos Englænderne, som Følge af at man i London igen var fuldt optaget af dette Spørgsmaal.

Vi saa ovenfor (S. 412), at efter Forslagets For-

[1]) Sml. Skr. I. S. 468 f.

kastelse i Underhuset i 1791 havde Regeringen som Følge af Negeroprøret paa St. Domingo lagt Sagen hen. Men Wilberforce tabte ikke Modet, og støttet af 500 til Parlamentet indkomne Andragender fik han atter Sagen frem i Underhuset den 2. April 1792. Da var Efterretningen lige kommet om den danske Forordning, og Wilberforce udtalte: „Danmark, som var saa langt under Britannien i Handelsverdenen, havde, saa lidet det kunde taale nogen Formindskelse i sin Commerce, ikke taget i Betænkning at afskaffe denne infame Handel. Britterne maatte rødme ved at have ladet en saa ypperlig Lejlighed fare til at blive et saa hæderfuldt Mønster i denne Sag“ [1]). Denne Gang vedtoges det foreliggende Forslag om Negerindførselsforbud til Kolonierne med 230 Stemmer mod 85, ganske vist med en Ændring, der maaske skyldtes Paavirkning fra Danmark, idet der blev tilføjet Ordet „gradually“. Dermed var imidlertid Sammenholdet mellem Sagens Tilhængere sprængt, da en Del af dem. (deriblandt baade Wilberforce og Pitt) holdt paa øjeblikkelig Afskaffelse. Hvor stærkt Sindene var i Bevægelse angaaende denne Sag, faar man et levende Indtryk af gennem Sneedorffs Breve: „... ingen Dag gaar forbi — hedder det i det ovennævnte Brev [2]) — hvor man jo i offentlige Blade finder talt derimod“. „I disse Øjeblik, da enhver Begivenhed af denne Natur begærlig gribes og farer fra een Mund til en anden — —“ skriver han om nogle Negermishandlinger i et Brev af 4. Maj [3]), af hvis 14 trykte Sider de 9 handler om Slaveforhold. Ja, han viser endogsaa, hvorledes den danske Forord-

[1]) Minerva 1806, 3. S. 146.
[2]) S. 462.
[3]) S. 482 ff.

ning anvendtes i den engelske Agitation. Sagen skulde nemlig til anden Behandling, og i Mellemtiden arbejdede Wilberforce og hans Tilhængere paa at faa Bestemmelsen om den gradvise Afskaffelse ophævet igen. Som Følge deraf maatte de nu stille sig fjendtligt til den danske Forordning, hvis Princip det sejrende Parti havde fulgt, og deres Organer gik da ogsaa løs paa den: „Forestil Dem — skrev Sneedorff — her [ɔ: i the Morning Post for 19. April] læser jeg: For each Negro or Negress in Health which shall be brought into the danish Possessions till 1803, then shall be paid one Year after their importation a Duty of 2000 Pd. of raw Sugar etc. Foruden dette, som nu var ganske det modsatte af Forordningens Ord i 3 §, var hele Forordningen vendt op og ned saaledes, at det var øjensynligt, at nogen af Wilberforces Parti, som paastaa Slavehandelens øjeblikkelige Afskaffelse, havde rykket den saa lemlæstet ind med Forsæt". I Times for 21. April fandt han den imidlertid ordret oversat, og „Indsenderen stikler og i en Anmærkning paa det omtalte Udtog i Morning Post og siger, at Forordningen er deri artfully misrepresented" [1]).

Dagen efter, den 22. April, kom Sagen for i Underhuset. Pitt og Wilberforce blev overstemt, og det vedtoges, at Slavehandelen skulde være forbudt fra Begyndelsen af 1796; i Mellemtiden maatte der kun indføres Slaver til britiske Kolonier med britiske Skibe. Men 8. Maj standsedes Forslaget af Overhuset, og trods stadige Anstrængelser de følgende Aar lykkedes jo intet i den Retning foreløbig. At den danske Forordning under denne Wilberforces Modgang atter kom til at staa som

[1]) S. 490 f.

det lysende Eksempel, ses af Baggesens Brev til Reinhold af 11. Januar 1795[1]), hvorefter en Englænder paa Wilberforces Vegne har bedt sin Ven Baggesen skaffe ham Detaillerne ved Forordningen af 16. Marts; og Baggesen afskriver da det Brev, hvormed han lod Anmodningen gaa videre til Schimmelmann: „Edler Negerlöser!... Mittler zwischen der Humanität und den verkauften Brüdern! veranstalte einen Auszug der Verordnung und andere Details Deiner ehrenvollen und glücklichen Bemühung zur Erlösung der schwarzen Sclaven, in englische Sprache übersetzt, und so bald als möglich, dem Manne, der stolz darauf ist, in Ernst Schimmelmann's Fusstapfen den Weg der Unsterblichkeit zu betreten, nach London direkt zugeschickt".

Det vil af alt dette fremgaa, at man — i Indland som i Udland — slet ikke nærede nogen Tvivl om Forordningens Hensigt, og at man først og fremmest gav Schimmelmann Æren for den. Om den Fremgangsmaade, Forordningen havde valgt, kunde man være uenig, og navnlig faldt det — dengang som til enhver Tid — Foregangsmændene for en Idé vanskeligt at tage andre Hensyn end de af de ideelle Krav stillede; men selv en Wilberforce maatte anerkende det fortjenstfulde ved den danske Forordning.

V.

Den 24. Marts 1792 sendte Kamret Forordningen til Vestindien og udbad sig samtidig Oplysninger om de Forhold, der ifølge Resolutionen af 24. Februar skulde reformeres af Staten: Husnegrenes Stilling, Ægteskabs-

[1]) Reinhold u. Jacobi, Aus J. Baggesens Briefwechsel II. S. 2 f.

forholdene og Undervisningen. — Om dette sidste Punkt henvendte Kamret sig samtidig til Kancelliet. — Der indsamledes da i Vestindien en Mængde statistisk Materiale og afgaves i Løbet af Efteraaret en Række Betænkninger af Borgerraadene paa St. Croix og St. Thomas, af Generalguvernør Walterstorff, af Stadshauptmand Oxholm, af de mähriske Brødres Forstander Miecke og af den vestindiske Regering. Alle er enige om at udtale deres Glæde over det smukke og menneskekærlige Maal, der søgtes naaet ved disse Forslag. „Regeringens Bestræbelser — siger Regeringen til Slut — til at opnaa Hans Majestæts allernaadigste Hensigt vil iøvrigt svare til Sagens uimodsigelige Vigtighed; og behøvede vi nogen Belønning, da skulde vi finde samme i den Tanke, at ogsaa vi ere blevne et Middel i Forsynets Haand til at befordre det af Kammeret forberedte Gode". Skade blot, at man blev ved de smukke Ord og ikke naaede til Handling.

Opgaven vedrørende Husnegrene gik jo ud paa en Indskrænkning af deres Antal ved en forhøjet Afgift af dem. Ifølge Frdg. af 11. Nov. 1776 og Plakat af 16. Juli 1778 betaltes der af hver Negerslave undtagen de i paagældende Aar fødte og døde samt de efter ultimo Juni nyankomne („Bossaler") en Kopskat paa 64 Skilling. Vi har set, at Resolutionen af 24. Febr. fordrede Skatten progressiv med Negrenes Antal, og Spørgsmaalet blev da, hvor mange Husnegre det var rimeligt, at de hvide holdt. Af Besvarelserne, særlig Oxholms, fremgaar det, at Grunden til det meget store Antal Husnegre var, dels at en Neger arbejdede langt mindre end et evropæisk Tyende, dels at Husnegrenes Børn blev hos Familierne, hvorved Antallet svulmede

stærkt op. Forfængeligheden øgede Tilbøjeligheden til stort Husnegerhold, da det var Tegn paa Velstand. Men da alle disse Mennesker naturligvis ikke kunde finde Beskæftigelse i Huset, blev nogle benyttet til Haandværk, andre udlejet til Indtægt for Herren som Daglejere eller Lastdragere, især ved St. Thomas' Havn; men en stor Mængde af dem strejfede om til ingen Nytte og megen Ufred. Myndighederne i Vestindien opfattede nu Resolutionens Bestemmelse om forhøjet Husnegerskat som forhøjet Skat paa de overflødige Husnegre, og det drøftedes da vidt og bredt, hvor Grænsen skulde sættes. Hvor mange Slaver maatte Familien have i Huset? Kunde Daglejerne, der ofte var deres Herres vigtigste Indtægtskilde, regnes for overflødige? Hvor mange Haandværksnegre var nødvendige? o. s. v. Man syntes dog enig om, at der var for mange Lediggængere, og derom korresponderede Regeringen med Borgerraadet, skønt det egentlig sorterede under Politiet; „men — skrev Regeringen — de bedste Politianordninger ere uden Effekt, naar Politimesteren ikke vil holde over samme, og naar han gør sig det til Regel ikkun at varetage de Forretninger, for hvilke han er betalt".

For en „indskrænket Familie" mentes 6 Husnegre da at være Minimum; i det hele burde der — efter Oxholm — være omtrent dobbelt saa mange Husnegre som hvide. Hvad der var ud over det af egentlige Husnegre, foreslog Regeringen at paalægge dobbelt Skat, dog ikke Slaver over 50 Aar eller Børn under 6, „siden de ere mindre til Nytte end til Byrde". Haandværksnegre og Daglejere burde der ikke paalægges forhøjet Skat; de kunde forsynes med et Mærke til Adskillelse fra Lediggængerne.

Efter Modtagelsen af disse Skrivelser anmodede Kamret i Foraaret 1793 den vestindiske Regering om detaljerede Planer, der indløb i Slutningen af Aaret. Der opstilledes to Forslag; det ene med fordoblet Skat paa overflødige Husnegre (idet de fornødnes Antal rettede sig efter Familiens Størrelse, dog mindst 5), det andet med stigende Skala i fem Klasser, saa at der af de første 4 Slaver som hidtil svaredes 64 Skilling, af den 20de og derover 2 Rdlr. Derefter synes Forslaget imidlertid henlagt, skønt det efter Oplysningerne at dømme nok kunde have ført til en Del arbejdsløses Anvendelse til Markarbejde.

Af nok saa stor Interesse er imidlertid Forhandlingerne om Ægteskabsordningen og Missions- og Undervisningssagen. Kommissionens Forslag til forbedrede sædelige Tilstande var blot gaaet ud paa at hidføre nogen Orden i de hedenske Negres Ægteskabsforbindelser. Det skulde opnaas ved, at ethvert Par, der levede sammen i stadigt Samliv, skulde have deres Navne indført i en Protokol og derefter betragtes som Ægtefæller, indtil de ved en Vedtegning i Protokollen betragtedes som adskilte. Denne Adskillelse skulde uvægerligt foretages, saasnart en af Parterne ønskede det; derimod skulde det — saavidt muligt — forbydes Ejerne at skille dem (S. 440). Dette sidste skærpedes ved den kgl. Resolution (S. 442). Miecke og den vestindiske Regering er enige i, at der absolut intet kan udrettes paa dette Omraade, saalænge Ejernes Ret er uindskrænket. „At indføre lovlige Ægteskabsforbindelser — skriver Regeringen — vil være uden Nytte. Thi enten maa de fleste af dem ophæves eller Mestrenes Ejendomsret indskrænkes, og hertil tør vi ikke raade". De mähriske

Brødre havde indenfor deres Menighed gjort et stort Arbejde for rolige ægteskabelige Forhold, men havde meget stærkt indskrænket Brugen af kristelig Vielse og som oftest nøjedes med en Protokolføring, og det ikke blot paa Grund af Negrenes egen Utilbøjelighed til stadigt Samliv, men ogsaa som Følge af Herrens uindskrænkede Ret. Man maatte vist derfor nøjes med at opmuntre Plantageejerne til selv at befordre Ægteskaber paa deres Plantager, hvad de kun kunde have Fordel af. Under disse Forhold troede Miecke dog, at det til Afhjælpning af Negrenes Løsagtighed vilde være heldigt, „wenn durch obrigkeitliche Verordnungen — — ihre Ehe mit einigen menschlichen Rechten unterstützt würde, vermöge welchen über einer Ordnung unter ihnen gehalten werden könnte". Ligefrem at foreslaa Indskrænkning i Ejendomsretten har Miecke vel ment laa udenfor hans Kompetence, og Regeringen saa vi var imod det. Følgen blev da, at Kamret, der næppe lededes af samme Begejstring for Sagen som Kommissionen, under 13. April 1793 besluttede, at „den Punkt om Ægteskab foretages igen, naar man er underrettet om, hvem der skal befatte sig med det hele Undervisningsvæsen" [1]). Det forandrede naturligvis ikke Sagen, at den danske Missionær paa St. Thomas, Lund, ved Indsendelsen af et Forslag om Lejermaalsbøders Genindførelse for de hvide gav en indgaaende Skildring af de sædelige Tilstande mellem Negrene indbyrdes og mellem de hvide og Negerinderne [2]) — Brødrene maatte endnu i 1798 svare paa en Forespørgsel, at de maatte nøjes med, „ved Formaninger at formaa Negrene til at holde over, hvad Religionen i denne Henseende

[1]) V. J. 1793, Nr. 283.
[2]) Smstds. Nr. 744.

befaler“ [1]). Og lige saa lidt Betydning fik det, at Biskop Balle i en Betænkning af 1799 [2]) holdt paa, at en hvid burde erkende sin kulørte Frille for Hustru. Sagen var og blev skrinlagt; thi med Undervisningsvæsenet var det heller ikke blevet til noget.

Vel var der allerede en dansk Mission derovre; men den indskrænkede sin Virksomhed til Byerne. Paa Landet derimod var Missionen væsentlig overladt til de mähriske Brødre, hvis store og smukke Gerning vandt Anerkendelse fra alle Sider, saa at Kommissionen havde foreslaaet, at man i hvert Fald skulde søge virksom Understøttelse fra deres Side: „Die Gleichgültigkeit gegen alle zeitliche Leiden, das beständige Hinweisen auf einen künftigen bessern Zustand und die Reinigkeit des Herzens, die sie einschärfen, sind gerade Lehren, die dahin führen den Neger mit seinem Schicksal weniger unzufrieden und seinen Lebenswandel dabei besser zu machen“. Hidtil havde de imidlertid kun haft to Stationer paa hver Ø [3]), hvortil kun de nærmest boende kunde søge. Kommissionen havde derfor foreslaaet Øernes Inddeling i Distrikter, hvert med sin Negermenighed, sin Præst eller Skoleholder og sit Missionshus, saa at alle Negrene kunde paavirkes. Udgifterne kunde for en stor Del skaffes til Veje af den Sum, som Missionskollegiet aarlig anvendte til Vestindien. Kamret sluttede sig i sin Forestilling saa meget hellere hertil, som det maatte erindres, „hvad den vestindiske Regering især under 30. Sept. 1783 har erklæret angaaende de herfra udsendte Missionærer og den til Missionen henlagte Fond og Indkomster,

[1]) V. J. 1798, Nr. 743.
[2]) V. J. 1799, Nr. 41.
[3]) Lawaetz a. S. S. 95.

nemlig at de ingen Gavn gøre eller kunne gøre". — Den kgl. Resolution havde udtalt, at man „fortrinligen" burde ansætte gode hernhuttiske Lærere ved disse Menigheder. Den vestindiske Regering mente nu, at der paa St. Croix burde være 7 saadanne Menigheder, paa St. Thomas 6 og paa St. Jan 4. Den holdt fast ved sin tidligere Mening om den danske Missions Unytte og udtalte, at da den kun havde virket i Byerne, kunde dens Tilhængere let bringes ind under de hvides derværende Menigheder og dens Midler anvendes til Brødremenighedens Mission. Regeringen advarede stærkt imod at anvende Tvang mod Negrene, selvom de alle formelt skulde indlemmes i Menighederne, da en saadan Tvang var værre end den fysiske. Derimod kunde Regeringen ikke tilraade at give disse Lærere den store Myndighed, som vi tidligere (S. 442) saa den kgl. Resolution indrømme dem. Det kunde saaledes ikke gaa an at give Lærerne Ret til at vandre om paa Plantagerne, hvor de vilde, da de saa vilde komme til at staa som en ny Øvrighed for Slaverne imod Herrerne, og saa vidt turde Regeringen ikke gaa; de maatte kun give Undervisning paa den i hvert Menighedsdistrikt liggende Missionsplads for de Negre, der søgte derhen. Men alligevel kunde Regeringen naturligvis ikke komme bort fra, at disse Præste-Lærere skulde være Negrene til Beskyttelse. Det hedder herom: „Hvad Lærerne finde fornøden at rette i Henseende til en eller anden hos Negrene i Almindelighed eller et betydeligt Antal af dem bemærkende Uorden, bør anmeldes for Generalguvernøren eller Regeringen, som vil holde slig Angivelse skjult, men dog deraf tage Anledning til at være opmærksom paa, om

og hvorvidt det kan være raadeligt eller gørligt at raade Bod paa sligt". Saare forsigtigt!

St. Thomas' Borgerraad var imidlertid kommet til ganske det modsatte Resultat, rigtignok ikke af Kærlighed til Negrene eller andre ideelle Grunde, men fordi dets økonomiske Bekymringer over de store Udgifter til hele 6 Missionssteder i den Grad havde betaget det, at det slet ikke øjnede Faren ved Lærernes Omvandringer paa Plantagerne, og da denne Ordning vilde blive meget billigere, fordi Lærerne saa kunde bo paa de to Missionsstationer, de mähriske Brødre allerede havde, og ingen nye Missionshuse behøvede at bygges, saa foretrak Raadet dette, ja dets Hensyn til Pengepungen gik endogsaa saa vidt, at det mente, at gode Negre kunde anvendes ved Undervisningen til Hjælp for Lærerne, „hvorved maaske endog et færre Antal vilde udfordres, men det er at beklage, at saadanne Subjekter iblandt Negrene findes saa sjældent, uden de ogsaa selv først maa dertil dannes". Dette var ikke noget nyt; Oldendorp nævner i sin „Geschichte der Mission der evangelischen Brüder" (1777) mange Eksempler paa saadanne „Nationalhelfer"; men her er Forslaget som sagt fremgaaet af en mindre ideel Stræben.

Miecke stillede adskilligt lavere Fordringer end Regeringen. I sin Erklæring af 15. November[1]) foreslog han Oprettelsen af to nye Missionspladser paa St. Croix og Ansættelse af gifte Lærere ved begge. Ganske sikkert vilde dertil udfordres meget store Udgifter, „welche man in Betracht dessen, dass S. Königl. Majestät Höchstselbst

[1]) Ikke 15. December, som Lawaetz formoder (S. 234). Regeringens Promemoria til Miecke er ifølge Mieckes Erklæring af 30. October, ikke 30. November.

allergnädigst davor Sorge tragen wollen, unserer seits gern nach Möglichkeit zu vermindern wünschte, ohne jedoch der Erreichung solcher Absicht einen Abbruch zu thun". Det ser jo ganske mærkværdigt ud, at en gejstlig Myndighed forlanger langt mindre i gejstligt Øjemed end de verdslige Myndigheder. Lawaetz har ogsaa[1]) lagt Mærke til den mildest talt kølige Holdning, Brødremenigheden lægger for Dagen overfor Kamrets og den vestindiske Regerings Missionsplaner, og mener at finde Forklaringen i Frygten for, at naar den danske Mission skulde nedlægges, skulde dens Tilhængere bringes ind under Brødrekirken, der med sin „Afsmag for Proselytmageri maatte stille sig afvisende til saaledes at faa en anden Mission udleveret". Dette er dog mindre sandsynligt, da det skulde være underligt, om Miecke ikke var blevet underrettet om, at Tanken var den at bringe den danske Missions Tilhængere ind under de hvides Menigheder i Byerne, saaledes som det ogsaa stadig senere fastholdtes, og som Lawaetz selv[2]) meddeler, at det skete efter Aarhundredskiftet. Mon det ikke snarere beroede paa de økonomiske Vanskeligheder, som Miecke maaske nok var bedre i Stand til at overskue end Regeringen. Selve Mieckes Skrivelse med dens stærke Fremhæven af de store Udgifter tyder derpaa, og de efterfølgende langsommelige Forhandlinger bekræfter det. Og selvom det danske Tilskud skulde blive rigeligt, har Miecke sikkert haft en tydelig Forstaaelse af, at det ikke vilde gaa af uden forøgede Udgifter ogsaa for Brødrene. Men hvorom alting er, den vestindiske Regerings Plan

[1]) A. S. S. 114 f.
[2]) A. S. S. 116.

blev lagt til Side, og selv Mieckes beskedne Forslag naaede man ikke at faa gennemført.

Hele Sagen var jo ved Res. af 24. Febr. lagt i Hænderne paa Generaltoldkamret; men ogsaa her skulde dette vise sig adskilligt mindre energisk end Kommissionen. Naar Civiliseringen af Negrene nu skulde organiseres af Kamret og den danske Missions Midler i hvert Fald delvis anvendes til andre Menigheder, var det naturligt, at Bestyrelsen af denne Mission gik over fra Missionskollegiet til Kamret. Men skønt Missionskollegiet allerede under 3. September 1793 (efter Modtagelsen af de vestindiske Erklæringer) gav sit Minde hertil, smølede Kamret dog saaledes dermed, at Formaliteterne først blev endelig ordnet ved kgl. Res. af 18. April 1798[1]). Værre var det imidlertid, at den samme Slendrian gjorde sig gældende ved selve Reformarbejdet i Kolonierne. Efter i Foraaret 1793 at have modtaget de mange Erklæringer fra Vestindien fattede Kamret straks i Overensstemmelse dermed den store Beslutning, at „Tvang i Henseende til Menighederne kan ej finde Sted“ [2]), men lagde saa Hænderne i Skødet lige til 1796, da det under 20. August afsendte følgende Skrivelse til den vestindiske Regering:

„Fire Aar ere allerede forløbne siden Forordningen af 16. Martz 1792 om Negerhandelens Ophævelse blev udgiven, og imidlertid kan det vel ikke være andet, end at Tænkemaaden paa Øerne i Henseende til Negersagen er bleven meget forandret, at saadan Forandring er til Fordel for Negrenes

[1]) Missionskollegiets Protokol 3—9—93, 9—11—95, 18—6—98; Lose: Kort Udsigt over den dansk-lutherske Missions Historie paa St. Croix etc. Nord. Miss. Tidsskr. 1891, S. 29 f. — Kamrets vestindiske Kopibog 1796, 23. Jan.

[2]) V. J. 1793, Nr. 283.

Kaar, og at Skridt ere gjorte ej alene mod Forbedringer i deres physiske Opdragelse, men og til deres Oplærelse, deres ægteskabelige Forbindelse o. s. v., ligesom og deres Antal maa være blevet forøget og Forholdet mellem Kønnene blevet rigtigere ved de nye Negres Indkøb, som for Plantageejerne er bleven lettet dels ved Understøtninger af Laan, dels ved de frugtbare Aar. Den Erfaring, som den Kgl. Regering, siden dens Skrivelse af 31. Dec. 1792, efter den Opmærksomhed, som den ikke kan have efterladt at vende derhen, har samlet i dette Tidsrum, vil først kunne lægges til Grund for de Indretninger og Lovgivninger, hvorved Negrenes Oplærelse, Sædelighed, Ægteskaber og Formindskelsen af Afstanden imellem dem og deres Herrer kunne understøttes, uden at støde an mod Begreberne om Ejendomsretten. Og til Negrenes Oplærelse venter Kamret at blive sat i Stand til at anvende een og den største Del af det til den vestindiske Mission henlagte. Det maa derfor nu, i Forbindelse med dets forrige Skrivelser om denne Sag og med Regeringens Forklaring af 31. Dec. 1792 og de derved sendte Tabeller og Oplysninger udbede sig meddelt Efterretning, saa fuldstændig som muligt, om alle herhenhørende Forhold saasom Negerbefolkningens Størrelse, Forholdet mellem Kønnene, mellem Aldrene, mellem indfødte og indførte, mellem viede og uviede o. s. v. — samt Forslag af enhver Art „til at befordre Negrenes Forædling, der efter al Sandsynlighed vil kraftigst og længst kunne modstaa de Gæringer mellem dem, som denne Tids Omvæltninger udbrede, hvormed da og Planternes Fordel er nærmest forbunden“ [1]).

Det var unægtelig en mærkværdig Optimisme, Kamret her viste i Begyndelsen af Brevet, naar det troede, at der var sket væsentlige Forbedringer paa de Omraader, hvor det selv havde ment, at Staten skulde gribe ind, uden at en saadan Indgriben havde fundet Sted, og det var en besynderlig Tillid, det nærede til Plantageejernes

[1]) Vestind. Kopibog 1796.

Iver og gode Vilje til at gennemføre de Reformer, der maatte overlades de enkelte Ejere. At disse i fuldt Maal har benyttet sig af de tilbudte Laan til Negerindkøb, er en Selvfølge; men dette kan næppe have fremkaldt større Iver hos dem for at skaffe Slaverne bedre Klæder, Føde, Boliger, Sygepleje, kortere Arbejdstid o. s. v, naar Staten selv havde lagt Hænderne i Skødet. — Nu begyndte Kamret altsaa forfra med at indhente Betænkninger og statistisk Materiale.

Hvad nu Missionssagen angaar, holdt den vestindiske Regering, hvor Malleville havde afløst Walterstorff som Generalguvernør, i sine Svar paa denne Skrivelse i Principet endnu paa et „Lærested" for hvert Kvarter paa St. Croix og to nye paa hver af de andre Øer; men til en Begyndelse burde man nøjes med Opførelsen af to paa St. Croix, og udover denne Plan naaede man ikke mere. „Planterne — hedder det — maatte alvorlig paalægges at lade Negerbørnene besøge Skolerne paa visse dertil bestemte Dage". Paa hver Plantage kunde en gammel Neger have Tilsyn med de unges Sædelighed og gøre Henstilling desangaaende til Ejerne, men ikke udstede Befalinger. De kunde ogsaa — efter en senere Indberetning — „gennemgaa med disse, hvad de lærte i Skolen"; det var jo nemlig „ikke raadeligt, at Lærerne rejste om for at undervise". Det fastholdtes fra tidligere, at Virksomheden skulde overlades til de mähriske Brødre efter nærmere Forhandling med disse, bl. a. om Omkostningerne, hvortil en Del af Missionens Fond kunde anvendes, „og deres Menighed, naar 2de Læresteder bleve strax oprettede, dels henlægges under Brødrene, for de som dertil have Lyst, dels under den lutherske Menig-

hed". Det fastholdtes altsaa stadig, at ingen Tvangsovergang til Brødrene maatte finde Sted. Derfor burde ogsaa lidt af Missionsfonden anvendes til Gagetillæg til den lutherske Præst for hans Virksomhed for Negrene [1]).

Der findes en udførlig Indberetning om Regeringens Forhandling med Herrnhutten Verbeck, der dengang var paa Visitats i Dansk-Vestindien [2]). Her ses der første Gang at være skelnet mellem Missionsvirksomhed og almen Undervisning. Regeringen opkastede Spørgsmaalet, om det var „raadeligt at bibringe Negrene andre Kundskaber end Religion", eller om det maaske var „farligt at lade dem lære at læse og skrive". Alle de mange skønne Ord om Negrenes „Oplærelse" havde altsaa ikke ført videre, end til at man endnu tvivlede om Hensigtsmæssigheden af et saa elementært Skridt. Men muligvis har selv Negersagens Førstemænd ingensinde tænkt paa en saa verdslig Ting som Læsning og Skrivning. Paa den Tid brugte man som bekendt Lærenavnet om den meste gejstlige Virksomhed, og da der stadig kun har været Tale om Negrenes Oplærelse i Religion og Sædelighed, har der maaske ved Undervisning kun været tænkt paa Missionsvirksomhed. Og her støder vi da ogsaa paa Brødrenes Begrænsning: de svarede, at deres Virksomhed kun angik Undervisning i Religion, men at de ikke kunde paatage sig Negerungdommens Undervisning i Almindelighed. Iøvrigt var det ønskeligt, om Negrene kunde læse hjemme, hvad de havde hørt i Kirkerne, og opbygge sig selv ved kreolske Sange. Videre stræbte de saa højt priste mähriske Brødre altsaa

[1]) V. J. 1798, Nr. 195 og 431.
[2]) Smstds. Nr. 743.

ikke[1])! Saa udtalte Biskop Balle sig langt mere uforbeholdent, naar han i sin Betænkning erklærede, at „alle Børn, hvad Menighed de erkender sig til, bør lære at læse, da uden denne Forkundskab ingen Kultur kan tænkes". Han bifaldt iøvrigt Bestræbelserne for Udvidelse af Brødrenes Virksomhed, naar blot hver Menigheds Medlemmer blev tilstrækkelig sikret mod Proselytmageri, som navnlig Katolikerne gjorde sig meget skyldige i[2]).

Derefter indskrænkede Forhandlingerne sig igen til at dreje sig om Købet af en Grund til et „Lærested", og det viste sig vanskeligt nok at faa een Grund købt, saa der blev slet ikke mere Tale om to. Disse Forhandlinger stod paa i flere Aar under livlig Korrespondance med Institutioner og Privatpersoner, men var derefter maaske gaaet helt i Staa, om ikke Schimmelmann efter Brødrenes Tilskyndelse i Avgust 1803 havde vækket Kamret. Endelig lykkedes det saa at faa oprettet en ny Missionsstation paa St. Croix, Friedensfeld, der begyndte sin Virksomhed i September 1805, uden at Spørgsmaalet om Statens Tilskud dog endnu var afgjort. — Imidlertid var Indførselsforbudet forlængst traadt i Kraft, og Resultatet af alle de store civilisatoriske Planer fra 1792 blev Oprettelsen af en enkelt Missionsplads, som Brødrene allerede mange Aar i Forvejen — uden Hensyn til Forbudet — havde arbejdet paa[3]). Parturiunt montes!

[1]) V. J. 1798, Nr. 743. Naar Lawaetz S. 166 skriver: „Allerede Verbeck indskærpede under sit Besøg (1797) Nødvendigheden af, at Negerbørnene lærte at læse", og vist netop anfører de her omtalte Svar som Kilde (Skrivelse til Malleville af 7. Juni 1798), er det i hvert Fald efter Journalreferatet at dømme et stærkt overdrevent Udtryk.

[2]) V. J. 1799, Nr. 41.

[3]) Lawaetz a. S. S. 133 f. V. J. 1799, Nr. 965, 1180, 1289, 1328. — 1803, Nr. 731. — 1804, Nr. 965. — 1805, Nr. 1865. Vestindisk Kopibog for de paagældende Aar.

Den eneste af de i 1792 paatænkte Foranstaltninger, der blev nogenlunde gennemført, var Laanet til Indkøb af Negre. Ved Resolutionen af 24. Februar overdroges det Kommissionen at sørge for Ordningen af alt, hvad der angik den Sag. Enkelthederne ved hvert Laan skulde besørges af en Kommission i Vestindien, Renten skulde være 4½ à 5 pCt., og Laanene skulde bestyres af Direktionen for den vestindiske Gælds Likvidation. Allerede den 4. April fik Kommissionen approberet et Udkast til en Laaneplan, som den derpaa sendte til Vestindien til Myndighedernes Betænkning. Stadshauptmand Oxholm indsamlede og bearbejdede nu med stor Energi et betydeligt statistisk Materiale, hvis Mangler han dog var sig fuldt bevidst. Han klagede saaledes over de aarlige Listers Upaalidelighed, Affatterne kopierede dem næsten fra Aar til Aar. Under Hensyntagen til Betænkningerne fra Oxholm og fra Borgerraadene og Regeringen blev saa den endelige Laaneplan fastslaaet og stadfæstet ved kgl. Resolution af 17. April 1793. Ifølge denne kom den vestindiske Laanekommission til for St. Croix's Vedkommende at bestaa af Regeringen og Stadshauptmanden, for de andre Øers Vedkommende af Borgerraadet og Stadshauptmanden under Regeringens Tilsyn[1]).

Det statistiske Materiale, der skaffedes til Veje ved Opgivelser af hver enkelt Slaveejer, skulde bl. a. oplyse, hvor mange ny Slaver af begge Køn der behøvedes, for at Plantagerne kunde have tilstrækkelig stor Arbejdskraft til den bedst mulige Dyrkning (dog skulde der ikke tages Hensyn til Opdyrkning af hidtil helt udyrkede Strækninger), og for at Negerbefolkningen i Fremtiden

[1]) Planens Hovedbestemmelser findes anført i Oxholms „De danske vestindiske Øers Tilstand" (1797), S. 28 ff.

kunde vedligeholdes ved Formering. Der blev opgivet at være Brug for Indførsel af 6309 Negre paa St. Croix, 1733 paa St. Thomas og 1738 paa St. Jan. For St. Croix's Vedkommende afrundede Oxholm Antallet til 8000, da der var adskillige Plantageejere, „hvis Stolthed ej at ville anses for at kunne mangle, har foranlediget dem aldeles ingen Mangel at opgive". Raadet og Regeringen satte endog Tallet op til 10,000.

Men af hvilket Køn skulde disse nyindførte Slaver være? Dette Problems rette Løsning var jo af afgørende Betydning af Hensyn til Befolkningens Vedligeholdelse ved Formering. Kommissionen var i sin store Betænkning gaaet ud fra, at der paa Øerne var langt flere sorte Mænd end Kvinder. Mindre Betydning for Bedømmelsen af dette Forhold havde en Fortegnelse over de i Aarene 1778—89 med danske Skibe indførte Negre, hvorefter c. 63 pCt. af de indførte var af Mandkøn; mere Lid satte Kommissionen til nogle Taksationstabeller over Plantager, hvorefter der af Plantagenegre paa St. Croix var c. 53 pCt. Mænd; men den mente dog kun at kunne drage den almindelige Slutning deraf, at der var for faa Kvinder. For at raade Bod herpaa var — som vi saa — Kopskat og Told paa Negerinder blevet ophævet; men det ansaas ikke for tilstrækkeligt. I Udkastet til Laaneplanen udtalte Kommissionen, at det rette Forhold burde naas gennem Bestemmelser om Udførselen fra Guinea — saaledes som det ogsaa skete ved Forordning af 7. Novbr. 1792 (S. 447) — og den havde derfor ikke taget Hensyn hertil ved Fastsættelsen af de enkelte Laans Størrelse. Det i 1792 samlede Materiale viste imidlertid kun 3 pCt.s Forskel blandt arbejdsdygtige Slaver med Børn for St. Croix's Vedkommende (c. 6800 af Mandkøn og c. 6400 af Kvinde-

køn), og paa de andre Øer var Befolkningen endnu ligeligere fordelt mellem Kønnene. Der var da ogsaa i Vestindien nogen Uenighed om, hvorvidt man burde begunstige Kvinders Indførsel. Borgerraadet paa St. Thomas holdt paa, at der snarere burde være flere Mænd end Kvinder, da disse sidste var tidligere mandbare. Mere Fornuft var der vel i dets Bemærkning om, at man ved at arbejde for et betydeligt større Antal Kvinder end Mænd modarbejdede Planerne til Fremme af ordnede Ægteskaber[1]). Ganske vist var denne Modsigelse ikke tilstede i Kommissionens store Forestilling, hvor man ved Forslagene om større Kvindetilførsel gik ud fra, at Mændene paa Forhaand var langt talrigere end Kvinderne; men efter de nu tilvejebragte Oplysninger vilde en stærk Begunstigelse af Kvindetilførsel nok kunne virke i den Retning. Og dog holdt Oxholm derpaa: „Er det sandt, at i den almindelige Gang fødes lige mange af hvert Køn, saa kommer tilsidst en Lighed imellem begge i Stand; men vilde man begynde med denne straks, tabte maaske Tilvæksten, som formodentlig vilde vinde ved den forøgede Lyst i Mændene, naar forandrede Objekter opvakte deres Lidenskaber til en højere Grad". Her ses tydelig de to Midler til at forøge Befolkningen i Strid med hinanden, og om den af Vejene, Oxholm ses at ville følge, udtaler han, at „den almindelige Idee i Henseende til Proportionen af Kønnene for Population synes at være $^2/_3$ Kvindekøn og $^1/_3$ Mandkøn". Og selv da er han i stærk Tvivl om, at det vil lykkes. I de sidste 10 Aar var der paa Landet født 4694 Negre og død 8770, og endog paa de bedst stillede Plantager, de

[1]) Jvfr. Lawaetz S. 113 f.

Schimmelmannske, hvor der ikke sparedes paa Midler til at modvirke Tilbagegangen, mente han, der var en — omend meget ringe — aarlig Tilbagegang, „og kan derfor næppe det saa ønskelige Formaal opnaas, dog er Sagen vel Prøven værd, naar Menneskers Liv og Velstand komme i Betragtning".

Skønt Plantageejerne i Modsætning til Oxholm aabenbart ønskede at have omtrent lige mange af hvert Køn, idet de i deres Opgivelser kun forlangte c. 500 flere Kvinder end Mænd (Forskellen var 400), blev Resultatet dog, at man ogsaa her begunstigede Købet af Kvinder ved i den endelige Laaneplan at fastslaa som Regel et Laan paa 250 Pesos V. Ct. for en voksen Kvinde (14—25 Aar), 225 for en voksen Mand og lignende Forhold for de andre Aldre, og Negerlaanskommissionen fik Ret til at anvende andre Midler til Befordring af det rigtige Talforhold mellem Kønnene, naar den fandt det passende. Den samlede Sum sattes til 1302644 Pesos (1042116 Rdlr. d. C.), hvoraf en stadig større Del skulde tilvejebringes ved Afdragene af de foregaaende Aars Laan. Renten, der i Udkastet var sat til 4½ pCt., blev efter Generalguvernør Walterstorffs Forslag forhøjet til 5 pCt. og den halve Procent bestemt til Præmier „for saadanne Genstande, som synes bedst at kunne befordre Negrenes Formerelse og Vedligeholdelse". En Præmie paa 200 Rdlr. skulde saaledes udsættes for den bedste Tegning til Sygehuse og Barselstuer, og senere Præmier fra 50 til 300 Rdlr. bestemtes til dem, der indrettede Bygninger efter denne Tegning.

Ogsaa paa anden Maade søgte Kommissionen i København at fastslaa, at Laanet havde større Maal end øjeblikkelig Hjælp til Ejerne. Det bestemtes saaledes, at

Ejeren skulde „forpligte sig til at vedligeholde det Antal af Negre, som han opnaar ved de tilkøbte". Enhver Afgang maatte erstattes af Ejeren, før han kunde faa ny Laan. Vel havde Oxholm udtalt, at „ingen Mand i Verden, mindst i disse Himmelegne, kan forpligte sig til at vedligeholde samme Mængde ved egen Tilvækst; han kan ikkun gøre sit Bedste"; og vel gjorde St. Thomas' Raad gældende, at det dog maatte komme an paa Værdien, saa at 3 gamle uarbejdsdygtige Negre kun kunde gælde saa meget som 1 arbejdsdygtig — Bestemmelsen kom alligevel ind i den endelige Plan, dog saaledes at Laanekommissionen i Tilfælde af en større Ulykke, hvorved mange Menneskeliv gik tabt, fik Ret til at gøre en Undtagelse herfra, ligesom den i det hele blev passende frit stillet til at handle efter Konduite.

Endelig havde Kommissionen i København ogsaa ved Garantibestemmelserne for Laanene søgt at hævde Negrenes Menneskeværdighed ved i Udkastet trods Resolutionens Bydende at foreslaa, at der kun blev taget Pant i Plantagerne, ikke i Negrenes Personer, da dette vilde stride mod den til Grund liggende Idé. Men da Oxholm meget stærkt holdt paa, at Pant i Negrene ikke kunde undgaas, maatte Kommissionen give efter paa dette Punkt. Det hedder herom i dens Forestilling: „Kommissionen havde troet at kunne undgaa at tage Sikkerhed i de tilkøbte Negre selv, men efter Regeringens og andre vedkommendes Mening vilde det være alt for vanskeligt, om ikke umuligt, at faa Deres Kgl. Majestæts Fordringer paa anden Maade nogenlunde betryggede, og Kommissionen har fundet disse Grunde vigtige nok for at maatte antage Regeringens Forslag". — Humanitetshensyn havde endog drevet Generalguvernøren til et for

de fattigere Plantageejere meget skadeligt Forslag, hvorefter fortrinsvis de velhavende Ejere skulde have Laan, da de fattige kun kunde behandle deres Slaver slet, lod dem lide Mangel paa Føde og Klæder o. s. v. — medens Udkastet havde fremhævet, at der intet Hensyn skulde tages til Plantageejernes Formue. I den endelige Plan toges der for saa vidt Hensyn til Walterstorffs Bemærkning, som der tilføjedes en Betingelse om, at Ejeren skulde være i Stand til at underholde de ved Laanene indkøbte Negre og anvende dem til Dyrkningen.

Planen sattes straks i Værk, og allerede ved Midten af Oktober 1793 var der til den paa St. Croix nedsatte Laanekommission indkommet Ansøgninger om Laan til Indkøb af 790 Negre. Pengene skaffedes gennem Kreditkassen mod Obligation fra Direktionen for den vestindiske Gælds Likvidation.

Ifølge et Par overensstemmende Opgivelser, hvoraf den ene i hvert Fald er af Kirstein, blev der indtil 1ste Marts 1799 indført med Understøttelse af Laanet ialt 5302 Negre. Den samlede Laanesum var 1267000 Pesos V. Ct. Hermed synes Laanet standset, skønt den beregnede Sum ikke var naaet. Om Grunden hertil erfares intet; men det fremgaar tydelig nok af det følgende, at der i de sidste Aar ikke gaves Understøttelse af disse Laan. Maaske var de store Restancer med Renter og Afdrag (for en enkelt Laaner indtil 37000 Pesos) Skyld deri. — Om Præmierne udtalte Oxholm, at til Præmien paa 200 Rdlr. havde kun een meldt sig med en Tegning, der dog ikke kunde komme i Betragtning[1]). Siden høres ikke noget derom.

---

[1]) Oxholm a. S. S. 32.

VI.

Den Mand, hvem de første Aars Arbejde i Vestindien især paahvilede, var Stadshauptmand Oxholm. Med den største Energi havde han kastet sig over Indsamlingen af Materialet og dets Bearbejdelse, og hans Stilling til hele Negersagen fremgaar ret tydeligt saavel af hans Indberetninger som af hans lille Skrift „De danske vestindiske Øers Tilstand i Henseende til Population, Cultur og Finance-Forfatning", som han ved sin Hjemkomst til København (1797) udgav i Anledning af nogle i „Politisk og physisk Magazin" indrykkede haarde Angreb paa Øernes Styrelse [1]), og hvori han ogsaa kommer ind paa Negersagen. Han var i en Række Aar selv Plantageejer og sad vist inde med større Kendskab til Negrenes Kaar og Mulighederne for deres Forbedring end de fleste andre. At han følte varmt for Negrene. ses ikke blot af, at han hørte til dem, som West i sin Forsøgsplan omtalte som særlig gode mod deres Negre (S. 427), men ogsaa af de mange Foranstaltninger, han ifølge en af sine Indberetninger havde truffet til Bedste for sine egne Negre, saavel som af de paatænkte, som Natur og Klima lagde uoverstigelige Hindringer i Vejen for. Men han fastholdt sit Standpunkt fra 1792, at Slavebefolkningens Vedligeholdelse uden Tilførsel var mer end usandsynlig, men dog burde forsøges af Hensyn til det smukke Formaal. Han anførte som alle andre den slette Behandling navnlig af Kvinderne som Hovedaarsag til Fødslernes ringe Antal. Om et Forsøg paa Forøgelse af dette Antal „endog lykkes, vil der længere Tid til at opnaa Maalet end 10 Aar; thi af de Fuldvoxne kan man ingen Forandring vente, og deres Afkom maa have

[1]) IX. S. 257 ff. og 385 ff.

Tid til at bringe Frugt under et mildere System, forinden man kan haabe de forventede Følger" [1]). Skulde altsaa Slaveriet gøre sin Nytte, maatte i hvert Fald Fristen forlænges, og konservativ som han var, følte han sig overbevist om Slaveriets Nødvendighed: Kolonisystemet er, „omendskønt det unægteligen i sig selv er stridende imod almindelige Grundsætninger af Menneskekærlighed, dog formedelst sit lange Tilværelse maaske ikke muligt at forandre, med mindre Koloniernes Dyrkning tilligemed skulde ophøre. Det viseste Middel er derfor Formildelses Planer og Lettelses Foranstaltninger imod dette som imod meget andet moralskt Onde, der maa taales, fordi det ej kan afskaffes eller rettes" uden til langt større Skade „for Staten og det borgerlige Selskab" [2]). Er han altsaa som saa mange andre før og siden blevet staaende ved det retsløse Velvære, er der paa den anden Side ingen Grund til at tvivle om, at han paa patriarkalsk Vis har sørget saa godt som muligt for sine Negre. Han maa ingenlunde sættes i Klasse med de Plantageejere, der fremdeles — som vi skal se — synes at have været haarde eller i bedste Fald ligegyldige mod deres Slaver og ofte har troet paa Nødvendigheden af denne Haardhed.

Oxholms Skrift satte Pennene i temmelig livlig Bevægelse i København. For det første fortsattes hans Fejde med Politisk og physisk Magazin i nogle Smaaskrifter, der kun for saa vidt vedkommer os her, som der rettes den Beskyldning mod Oxholm, at han ved at opkøbe større Ladninger Negre og sælge dem i Enkeltsalg havde skaffet sig personlig Fordel, hvad der ikke

[1]) S. 58.
[2]) S. 10.

var passende for et Medlem af Laanekommissionen[1]), og skønt han forsvarede sig med, at han derved blot havde skaffet Plantageejerne billigere Negre[2]), var det maaske dog denne hans Adfærd, der gav Kamret Anledning til i 1799 efter Anmodning af Negerhandelskommissionen at forbyde Medlemmerne af Laanekommissionen al Deltagelse i Negerhandel, hvor det ikke drejede sig om Negre til eget Brug[3]).

Vigtigere for os er nogle Tidsskriftartikler, der viser, hvorledes det humanttænkende København blev opskræmmet ved hans pessimistiske Syn paa Forbudet. „Københavns lærde Efterretninger", der var paa hans Modstanderes Parti, blev ikke uden Grund forfærdet ved Tanken om Indførselstilladelsens Udstrækning efter 1802: „Saa liden Udsigt er der ... til at Negerpropagationen vil gøre Tilførselen unødvendig! 1802 vil Regeringen blive nødt til at udstrække Indførselsterminen. Begyndelsen til den engang ventede Negerfrihed, Slavehandelens engang tilsigtede Afskaffelse og Nr. 3 endda kun den afrikanske Slavehandels; thi til den amerikanskes er end ikke det fjærneste Skridt gjort, synes derfor (gid Anmelderen dømme urigtigt!) blot at have skaffet vore Øer flere Slaver og vore Digtere, Talere og Smigrere en skøn Anledning til klingende Udtryk. De herlige Vers: Tankens, Bondens, Negrens Lænke han med ædel Kækhed brød[4]), ville maaske blive en tredobbelt Gaade for Efterslægten"[5]). „Skandinavisk Museum", der holdt med Oxholm, lagde

[1]) Berigtigelser ved Hr. Major Oxholms Skrift om de danske vestindiske Øers Tilstand. S. 18.
[2]) Oxholm: Urigtigheder i de saakaldte Berigtigelser S. 19 f.
[3]) Vestindisk Kopibog 28. Maj 1799.
[4]) Af Heibergs „Fred med Kongerne paa Jorden".
[5]) 1798. S. 154.

hele Skylden for Misèren paa Plantageejerne, der ikke behandlede deres Slaver menneskeligt eller hjalp dem paa enhver Maade; men Anmelderen trøstede sig med, at Plantageejerne for deres egen Fordels Skyld skulde blive nødt til at tilstaa dem „større Billighed og omsider deres fulde Frihed, og alvorlig arbejde paa disse ulykkelige Menneskers Kultur og moralske Forædling, fordi de rent maatte opgive Sukkeravlen ved at fortsætte den paa den nærværende Maade". Han sigtede herved til den Konkurrence i Sukkerproduktionen, som var ved at komme op i Bengalen, paa Java og flere Steder, hvorfra Sukkeret vilde kunne leveres langt billigere som Følge af Jordens bedre Beskaffenhed og Livsfornødenhedernes Prisbillighed. „Egennytten og ikke rene moralske Bevægaarsager skal i dette, ligesom i saa mange andre Tilfælde, bestemme Mennesket til at gøre det Gode, og han bliver saaledes i Stedet for et selvvirkende Væsen ikkun et Redskab i Moder Naturens 'Haand" [1]).

Hele denne offentlige Drøftelse af Spørgsmaalet er som et Forspil til den Kamp for Indførselsfristens Forlængelse, der i 1802 blev fremkaldt af en Del Plantageejere paa St. Croix, da de ved den Tid opdagede, at de ikke havde faaet Negre nok. De indsendte da den 1ste Juli følgende Skrivelse til den vestindiske Regeringskommission, der efter Krigen 1801 havde overtaget Øernes Styrelse:

„Til Kongen!

Det Laan, som Deres Kongelige Majestæt havde den Naade at bevilge i Aaret 1792, for at understøtte de Vestindiske Plantere, havde de lykkeligste og veldædigste Virkninger. Plantagerne ere nu i Almindelighed meget bedre dyrkede, og mange af dem vise Tegn paa betydelige Forbed-

[1]) 1798. I. S. 400 ff.

ringer. Endog store Strækninger af Jord, tilforn ganske udyrket, dyrkes og nyttes nu med Held.

Det forøgede Antal af Negre, som Planterne saa sig i Stand til at anskaffe, har ikke alene indvirket denne fortrinlige Forbedring i Plantagernes Dyrkning, men har tillige i en høj Grad forbedret Negrenes Kaar. Et større Antal af dem udretter nu med Lethed, hvad faa tilforn ikke kunde gøre med den største Besværlighed. Ja! de fleste af de Hensigter, som Deres Kongelige Majestæt havde med dette Laan, vilde været opnaaede, hvis ikke physiske saavelsom politiske Ulykker, lige uundgaaelige og uforudseelige, havde forenet sig for at lægge Hindringer for deres Udførelse og standse Plantagernes Opkomst.

En epidemisk Sygdom i Aaret 1799 bortrev mange Negre. Den uhørte Ufrugtbarhed i Aaret 1800 hindrede Planterne fra at oprette dette Tab ved at købe nye, og endelig standsede Krigen med dens ulykkelige Ledsagere i Aaret 1801 ganske, hvad der var saa vel begyndt og som lovede den heldigste Fremgang. Desuagtet ere de allerede erholdte Fordele mange og vigtige for denne Koloni; men alle de velgørende Hensigter, Deres Kongelige Majestæt havde med dette Laan, ere dog ikke opnaaede, og uden fremdeles naadig Hjælp fra Deres Majestæts Side, ville mange, som have gjort stor Fremgang i at forbedre deres Jorder og lette deres Negres Tilstand, vorde hindrede fra at udføre deres gode Hensigter.

Af Mangel paa den Bistand, Deres Majestæt har givet vore Foretagender, ere vore tilsigtede Forbedringer meget blevne standsede for nærværende Tid og ville vorde snart aldeles tilintetgjorte, hvoraf nødvendig de skadeligste Følger maa flyde, ej alene for disse Kolonier, men ogsaa for den Del af Moderlandets Handel og Sejlads, som beror paa disse Koloniers Flor. Vi driste os derfor allerunderdanigst at bede Deres Kongelige Majestæt at have den Naade at forlænge Tilladelsen at indføre Negre til Kolonierne og naadigst at bevilge, at Laanet maa fortsættes for de følgende 3 Aar, for at raade Bod paa de uundgaaelige skadelige Virkninger, som Afbrydelsen af Deres Kongelige Majestæts naadigste Laan havde i Følge med sig i Aaret 1800 og 1801 og indeværende Aar".

Det er karakteristisk nok at se, at Hovedvægten lægges paa den Fremgang i Landbruget, som den rigeligere Negertilførsel har givet Anledning til; først i anden Række kommer Arbejdet for Negrenes Kaar. Man faar Indtrykket af, at Laanet er blevet opfattet som en almindelig Statsunderstøttelse til Fremme af Plantagedriften, og at Plantageejerne i saa fuldt Maal har benyttet sig deraf til Fordel for sig selv og deres Bedrift, at de endog synes at være gaaet udenom Laaneplanens Bestemmelser, hvorefter Laanene jo netop ikke skulde anvendes til Opdyrkning af hidtil helt udyrkede Strækninger. Og selvom Negrenes meget anstrængende Arbejde er blevet noget lettet, saa ymtes der ikke et Ord om, at Ejerne ved humane Reformer har søgt at sikre Befolkningens Bestaaen, saaledes som det var Forudsætningen i 1792. Denne Hensigt var altsaa ikke naaet, og et stort Spørgsmaal er det, om det var gaaet meget bedre, om de tre Ulykkesaar ikke var indtraadt. Vel var det slemt, at de uheldige Aar netop hobede sig op ved Periodens Slutning; men Uheld som i de to første var saa almindelige, at man ikke paa Forhaand havde kunnet vente helt at undgaa dem, og da der tilmed var ydet Plantageejerne et Ekstralaan paa Grund af Misvæksten i 1800[1]), saa maa Uheldene vel nok siges ikke at være slemme nok til at begrunde en saa farlig Given efter, som en Forlængelse af Fristen utvivlsomt vilde være.

Om Slaveejerne overhovedet i nogen nævneværdig Grad har lagt sig paa Sinde Kommissionens Ord om, at de vigtigste Reformer maatte overlades dem, mens Staten kun paa enkelte Omraader kunde hjælpe til, unddrager

[1]) Den vestindiske Gælds Likvidations-Direktions Deliberationsprotokol 11. Juni 1800.

sig jo ganske anderledes ens Blik end selve Statens Foranstaltninger. Vi har dog hist og her Oplysninger, der kan give Fingerpeg i den Retning. At enkelte Plantageejere gjorde alt, hvad der stod i deres Magt, til Bedste for deres Slaver, er sikkert nok. Allerede før 1792 havde — som vi saa — Edvard Colbjørnson et særlig godt Lov paa sig i den Henseende; han var imidlertid død den 3. December 1792. Oxholms Stilling har vi lige omtalt; men først og fremmest viste dog Schimmelmann, at hans Interesse for Slaverne ikke var svækket. Vel fik han ikke med Udførelsen af Regeringsforanstaltningerne at gøre (undtagen Laanet) og kan saaledes heller ikke bære noget Ansvar for, at de mislykkedes; men som Plantageejer har han sikkert arbejdet ihærdigt for alt det, han som Kommissionsmedlem var med til at paalægge Ejerne. Lawaetz bringer i sin Bog nogle Meddelelser fra Arkivet i Herrnhut, der ikke blot viser os hans Interesse for Slaverne, men ogsaa nogle af de Vanskeligheder, som selv de mest velsindede Ejere havde at kæmpe imod. Bestemmelsen i Resolutionen af 24. Febr. 1792 om Smaabørns Daab hørte man ikke siden noget om, vel sagtens fordi Brødrene var derimod[1]); men Schimmelmann glemte den ikke. Han og hans Søster, Grevinde Reventlow, beklagede sig i Skrivelser til Brødremenighedens Centralstyrelse over, at Brødrene af Princip ikke vilde døbe alle Børnene paa deres Plantager[2]). Men af langt større Betydning er et Forslag, han i 1795 forhandlede med Miecke om. Han vilde nemlig have de arbitrære Straffe afskaffet og indført paa Plantagen et dømmende Raad, bestaaende af de bedste

[1]) Vanderbourgs Afhandling, se nedenfor.
[2]) Lawaetz S. 212 [3].

Negre og Plantagens Inspektør som Formand; „endvidere tilbød han at lade alt, hvad Plantagerne gav i Overskud ud over en vis Sum, tilfalde Arbejderne“ [1]). Lawaetz mener, at Miecke ikke har ydet Forslagene sin Støtte; men om Enkelthederne ved denne interessante Plan erfares intet hos Lawaetz, hvor Sagen ifølge sin Natur kun er omtalt i Forbigaaende.

Tanken om at give Negrene Del i den dømmende Magt kom for Resten flere Gange frem. Missionær Lund paa St. Thomas indsendte i 1796 et Forslag til Kamret om en ny Ret for Negre, tildels bestaaende af kulørte — under Generalguvernørens og andre hvides Tilsyn —, „som skulde paakende alle Sager de Kulørte vedkommende samt forrette Skifterne efter dem“. Dertil maatte gives nye, ogsaa i Negrenes Sprog bekendtgjorte Love, hvorefter der kunde dømmes, „og ej som nu efter ubekendte Guvernementsresolutioner og Vedtægter, der saa let sidder dem ud for en vilkaarlig Behandling“. Dog har Lund ikke noget Haab om at faa det gennemført, da han havde erfaret, at Sagen 2 Gange havde været ventileret, og at Generalguvernør Malleville ikke for sin Del bifaldt den [2]). Det viste sig da ogsaa, at den vestindiske Regering, hvis Mening Kamret udbad sig, ikke troede, en saadan Ret vilde medføre den Nytte, Lund antog. Malleville er aabenbart bange for at blive overanstrængt: „Regeringen er forvisset om, at Generalguvernørens mange Forretninger umulig vil tillade ham at tage mere Del i Negrenes lovlige Behandling, end som allerede er ham paalagt, og at lade Negrene faa den

[1]) Lawaetz S. 114.
[2]) V. J. 1796. Nr. 609.

foreslagne Indflydelse vilde aldeles stride mod den Afstand, som bør vedligeholdes mellem disse og de blanke" [1]).

Ved samme Lejlighed bemærkede Regeringen, „at Negrenes Tilstand i de senere Tider meget er forbedret". Hvis dette er mer end en almindelig Talemaade, maa det jo nærmest tyde paa, at ikke blot enkelte Plantageejere, som de her nævnte, men det store Flertal af dem har taget fat paa Reformerne. Noget var der vel nok udrettet. Saaledes udtalte Lund i sin ovenanførte Skrivelse, at Slaverne behandledes bedre end Daglejere o. l., da de var Ejendom, og der derfor maatte passes paa dem; men samtidig nævnede han et Eksempel paa Undtagelserne, for hvis Skyld den ny Ret især gjordes nødig. Ogsaa Konferensraad Heinrich udtalte i en Betænkning, han som Medlem af Direktionen for den vestindiske Gælds Likvidation afgav i Marts 1801, at de fleste Plantageejere var gode og — ganske vist i egen Interesse — gav deres Negre en god Behandling. Det havde jo netop været Kommissionens Tanke, at Ejernes egen Interesse skulde være Hoveddrivfjeren, og for saa vidt var alt saare godt. Men „en god Behandling" er jo et relativt Begreb, og Heinrichs Betænkning drager selv temmelig snævre Grænser for dette Gode. Den foreslaar fortsat Negerhandel med et Par Skibe, for at Slaverne ikke skal overanstrænges; for vel er der Slaver nok til den nuværende Plantagedrift, men den rigelige Tilførsel i de sidste Aar har ført til en stadig forøget Produktion, der ved Indførselsforbudet enten maa standse eller føre til Slavernes Overanstrængelse. Og Plantageejeren skyder ikke sin Interesse til Side for Slavernes Skyld:

[1]) V. J. 1798. Nr. 458.

„Det tilkommende Almen-Vel kommer for ham kun for saa vidt i Betragtning, som det kan forenes med hans egen momentane Interesse. Hvorvidt han for denne Tænke- og Handlemaade kan fordømmes, maa den bestemme, som drister sig til at kaste den første Sten". Heinrich var selv Plantageejer[1]), og han har da sikkert ikke været for stræng; hans Ord falder godt i Traad med den Opfattelse af Plantageejernes Brev af 1802, der er givet ovenfor.

Ogsaa ad anden Vej naar man til Erkendelse af, at det kun gik langsomt med Fremskridtene. En vis Vanderbourg indsendte i 1798 fra Eutin nogle udførlige Forslag om Fremgangsmaaden ved Reformerne, idet han stadig stillede sig Slavernes Frigivelse for Øje som Maalet for disse Reformer, der er de samme, som stadig er blevet nævnt, og som omtales paa en saadan Maade, som om man nu først skulde begynde paa dem. Om hans Kritik af de mähriske Brødres Vægring ved at foretage Daab af Smaabørn og Skilsmisse er berettiget, maa en missionskyndig bedømme.

Af en tysk Skrivelse til „Dero Exellenz" (sikkert Schimmelmann) om forskellige herhen hørende Forhold fremgaar det, at der hidtil er kæmpet forgæves mod Negerindernes Ufrugtbarhed og den store Børnedødelighed. — Her svaredes der paa en Forespørgsel fra Excellencen om Muligheden for Anvendelse af evropæiske Arbejdere, at Klimaet sikkert lagde store Hindringer i Vejen derfor; men det viser, at Schimmelmann havde Øje for denne den naturligste Maade at løse hele Slavespørgsmaalet paa. Naar han ikke synes at være kommet nærmere ind derpaa,

[1]) Rev. Fam. IV. S. 276.

kan det bero paa, at han har anset Modstanden derimod for endnu at være alt for stærk til, at det kunde lade sig gøre. Og at der virkelig var bestemt Modstand mod Negerhumaniteten, ses af en Skrivelse, sendt til „Min Herre", fordi „jeg véd, at De har Sæde i Kommissionen, der er befalet at fastsætte Negerloven". Det vil erindres, at det i 1792 var overdraget en i 80erne nedsat Kommission at udarbejde en Kriminallov for Slaverne, og under Arbejdet herpaa indkom der adskillige Forslag og Skrivelser (foruden de ovennævnte om Negerdomstole), der kaster Lys over Negrenes Stilling ved Aarhundredskiftet. Den her nævnte Skrivelse, forfattet af en unavngiven Byfoged og Politimester derovre, gaar ud paa at vise Nødvendigheden af Slaveri, og det ikke af økonomiske, men af sociale Grunde, og kommer derved til at hævde Nødvendigheden af den haarde Fremgangsmaade mod Negrene. Overfor Slavevennernes Krav sættes som Motto:

> Think on it as a visionary dream,
> Where things deceiving are not what they seem.

Kun Negre kunde taale Arbejdet, og Slaver maatte de være, da Frinegre var „non solum inutilia sed etiam perniciosa terræ pondera". Man burde sætte „maximam capitis diminutionem" som Straf for Frigivelse af Slaver, og Testamentbestemmelser i den Retning burde ikke konfirmeres.

Deres Ulydighed og Slethed gjorde det nødvendigt, at nogle af dem maatte arbejde i Jærn, og dovne var de ogsaa: Under en 10 Timers Arbejdsdag kunde de benytte Fritiden fra 12 til 2 til Arbejde for sig selv, men „de, som ere lade, sove" [!]. — „Teologiske Bevæggrunde virke ligesaa lidt paa Negrene som en god Præken

paa en geworben Soldat". De kristne Negre var aldrig oprigtig gode, men „skinhellige, falske, bedragerlige og onde". Af Grunde, som Forfatteren mærkeligt nok synes kun gjaldt de sorte, var Ægteskaberne uheldige; de fremkaldte nemlig Trætte, Slagsmaal o. m. i Tilfælde af Utroskab, ja de gav Anledning til Giftmord; skulde disse undgaas, maatte Ægteskaberne let kunne ophæves, da der ellers kun fandtes eet Middel derimod: „Den Lov i Malabar, at Konen skulde brændes levende, naar hendes Mand døde, har jeg i Evropa troet at være grusom barbarisk, men nu har jeg lært at indse Nødvendigheden af den. Ægteskaberne vare indstiftede for Livstid, og da Kønnet til alle Tider og under alle Himmelegne har elsket Forandringer, som de ej har kunnet tage Del i i en Mands levende Live med saadan Glæde, som naar han var død, saa har Natur og Kunst givet dem saadanne Midler, hvorved Manden paa en skikkelig Maade blev sendt i de evige Boliger og Konen i Stilhed kunde glemme hendes Sorg i en Elskers Arme".

Selvom Skildringen af Negrenes lave Standpunkt maaske var rigtig nok, saa stod de Midler, Forfatteren vilde anvende derimod, ganske i Modstrid med Slavevennernes humane Ideer. Og dog var Forfatterens Syn vist typisk for Flertallet af Plantageejerne. Derpaa tyder i hvert Fald en Skrivelse fra A. B. Bentzon, der i 1799 var kommet til Vestindien som Regeringsraad. Den 24. Juli 1802, altsaa samtidig med Plantageejernes Ansøgning til Kongen, afsendte han i Anledning af et Røre, der havde været blandt Negrene og vakt en Del Frygt, nogle Forslag, der bl. a. gik ud paa at indskrænke Ejernes store Magt over Slaverne. Allerede det, at Bentzon under Omtalen af Plantageejernes Ansøgning skriver, at hvis

den bevilgedes, „vilde dette gøre Planterne tilbøjelige til med Velvilje at underkaste sig nye Anordninger; mange vilde maaske med Iver medvirke til Lovenes Øjemeds Opnaaelse", viser jo, at de hidtil ikke havde gjort det. — Forvalteres og Tilsynsmænds raa Behandling af Negrene fremhævedes som en Hovedaarsag til Uroen, og Straf for saadan Raahed burde indføres. Det er meget betegnende for Tilstandene, at en Mand som Bentzon, der af sine Ungdomsvenner i København rostes ikke blot for sin skarpe Forstand, men ogsaa for sin rene Karakter[1]), maatte indskrænke sig til som human Foranstaltning at foreslaa, at ingen Opsynsmand eller Forvalter maatte give mer end 10 Slag, ingen Ejer eller Fuldmægtig mer end 39, og det maatte ikke gentages, saa længe der var Mærker deraf. For Retten skulde ved en 1ste Instans kunne dømmes uden Appel til 50 Slag, og ved samme Domstol skulde Plantageejerne for Forseelser mod Slaverne kunne dømmes til 200 Rdlrs. Bøde. Et Forslag om Slavers Ret til at vidne i deres egne Misgerningssager gav Bentzon Anledning til at skildre, hvorledes Ejere og Forvaltere paa den grusomste Maade benyttede sig af, at Slaverne hidtil ikke havde haft denne Ret. Naar der i nogle senere Forslag, der sikkert ogsaa skyldes Bentzon, og hvori der forøvrigt findes detaillerede Bestemmelser om Slavernes Forsyning med Mad og Klæder o. s. v., foreslaas, at de hvide skulde straffes for de Forbrydelser. som Slaverne begik som Følge af slet Behandling, tyder det dog paa, at en saadan Behandling ikke hørte til Undtagelserne. Med andre Ord, alle de mange kendte Historier om Negerslavernes elendige Kaar bekræftes endnu

[1]) Biogr. Lex.

saa sent som 1802 fuldt ud af et skarptskuende Øjenvidne. Vel ansaa Bentzon — i Modsætning til den foregaaende Forfatter — de mähriske Brødres Virksomhed for et Lyspunkt i de paagældende Negres Tilværelse; men hvad enten Ejernes Ansøgning nu bevilgedes eller ikke, vilde alle Foranstaltninger dog være frugtesløse, „ville ikke i Aarhundrede sætte St. Croix i Stand til at forøge eller blot vedligeholde sin Population af egen Kraft, hvis ej Love lignende de ovenanførte og et Opsyn organiseret til at overholde dem, tager Magten fra stupid Tyranni og standser Fordelen af umenneskelige Calculer".

Var saaledes dette Middel til Formeringsforholdenes Ordning mislykket, var det ikke gaaet Plantageejerne bedre med et andet, rigeligere Indførsel af Kvinder end af Mænd. I sin Skrivelse af 21. September 1792 angaaende Laaneplanen skrev Walterstorff: „Den største Vanskelighed vil ellers næsten være at faa et større Antal Kvinder end Mænd ankøbt paa Kysten, thi omendskønt disse sammesteds holdes i højere Pris end hine, er det dog lettere at tilvejebringe dem end Kvinderne, fordi flere tilfældige Aarsager anledige deres Salg, saasom Gæld, Forbrydelser, Fangenskab og Krig, medens Kvinderne ere mindre Fare udsat ved stedse at holde sig hjemme og dyrke Jorden". Det fremgaar da ogsaa af de iøvrigt saa upaalidelige Mandtalslister fra de følgende Aar, baade at der paa St. Croix stadig var flere Hundrede færre Kvinder end Mænd, og at der indførtes langt færre Kvinder. Ifølge Kirsteins Opgørelse var der med Understøttelse af Negerlaanet indtil 1ste Marts 1799 i alt indført 2351 Mænd og 1504 Kvinder til St. Croix, 382 Mænd og 266 Kvinder til de andre Øer (foruden Børn). Ja i 1802 skal der til St. Croix være indført 2137 Mænd og 376 Kvinder. Ganske

vist solgtes 822 af dem ikke og maatte føres bort igen; men selv i bedste Fald, at alle Kvinderne blev der, var Mændene jo dog langt i Overtal. Heinrich beklagede da ogsaa i sin ovennævnte Betænkning, at saa faa unge Negerinder tilførtes Øerne, og i de Betænkninger, vi straks kommer til, synes der ogsaa at være Enighed om, at der intet var opnaaet i den Retning. Det var saa vist ikke her, at Hindringerne for Ægteskabsreformerne laa [1]).

VII.

De Spørgsmaal, som Ansøgningen til Kongen da maatte bringe under Overvejelse, var, om der var tilstrækkelig mange Slaver til Øernes Dyrkning i Øjeblikket og i Fremtiden, og om det i benægtende Fald vilde nytte at give Tilladelse til Indførsel i 3 Aar. Den vestindiske Regeringskommission lovede ved Indsendelsen af Ansøgningen til Kamret at ville optage og tilstille Kamret Lister over de 10 sidste Aars Tilvækst og Afgang; iøvrigt mente den, at Bevillingen af Ansøgningen vilde være til stor Hjælp for Plantageejerne, men „drister sig ikke til at bedømme om og hvorvidt saadant lader sig gøre“ [2]), og Kommissionen for Negerhandelens bedre Indretning, hvis Mening Kamret udbad sig, anmodede blot Kamret om at vente med at fatte Beslutning, til disse Lister forelaa [3]). De indkom imidlertid aldrig [4]); men man maatte

[1]) Smlgn. S. 474.

[2]) Kamrets Forestilling (Vestindisk Forestillings- og Res.-Protokol) af 15. Maj 1804.

[3]) Skr. fra Komm. til Kamret af 5. April 1803. At der gik saa lang Tid efter Ansøgningens Affattelse, beroede paa, at Originalansøgningen forgik paa Overfarten (Forest. 15. Maj 1804).

[4]) Brev fra Kamret til Generalguvernør Mühlenfels af 5. Juli 1804 (Vestindisk Kopibog).

nøjes med Lister over Plantagenegrenes Antal i 1802. Vel kunde Kamret ikke stole paa deres Paalidelighed, da de — bragt til Veje kun ved Ejernes Opgivelser — ikke stemmede med Toldbøgerne, saa at disse sidstes langt større Antal ikke kunde „tros andet end at være fortiede ved Mandtallets Optagelse, og ved at gennemsøge de ældre Toldbøger vilde muligen en større Fortielse kunne findes"; men Kommissionen, i hvilken Frederik Moltke 1796 var optaget efter Skeels Død, tog dog efter deres Ankomst Sagen op til Behandling. I dens Betænkning af 9. April 1804[1]) fremhæves, at en Tilladelse som den ønskede blot vilde bestyrke Plantageejerne i den almindeligt udbredte Tro, at man slet ikke havde i Sinde at gennemføre Forbudet, og Følgen vilde blive, at de slet ikke brød sig om at forbedre Negrenes Kaar, hvad Erfaringen fra de 10 sidste Aar bekræftede. Kommissionen fastholdt sin Mening fra 1792, og Tildragelserne paa St. Domingo gjorde Gennemførelsen deraf end mere paatrængende.

Atter denne Gang viste Schimmelmann sig som den ledende Kraft. Han nøjedes ikke med at tiltræde denne Betænkning, men vedlagde en Plan til yderligere Forholdsregler angaaende Negrene[2]). Planen indledes med nogle Bemærkninger om, at jo større Mængden af Negre bliver, des større bliver Trangen til Tilførsel, men des større bliver ogsaa Faren for Oprør. Omkostningerne til deres Anskaffelse og til Levnedsmidler vilde blive saa store, at en Fortsættelse ad de hidtil fulgte Veje under

[1]) I Udtog hos Thaarup a. S. S. 679 f.

[2]) Udførligt Udtog hos Thaarup S. 680—92. Af Kamrets Forestilling af 15. Maj 1804 fremgaar det, at Schimmelmann er Forfatteren.

den yderst slette Kredit let vilde føre til Sukkeravlens Standsning. Men paa den anden Side har Schimmelmann sikkert været klar over, at Sandsynligheden for Arbejdskraftens Bestaaen kun var ringe, om man blot standsede Tilførselen og saa blindt hen lod staa til. Han har utvivlsomt følt sig overbevist om, at hvis Ejerne af al Kraft havde søgt at gennemføre et humant System, vilde Planerne af 1792 være lykkedes; men da dette øjensynligt ikke var sket, har han ment, at Staten, saavidt det var den muligt, maatte paatage sig denne Ejernes Gerning. Herpaa gik hans Plan ud, samtidig med at den skulde være et nyt Skridt ad Vejen til Slavernes Frigivelse.

I Rektor West's Plan fra 1792 (S. 426) har han fundet et Grundlag, der kunde bygges videre paa. Staten skulde købe nogle Plantager, der skulde indrettes som et „Colonial-Institut" ɔ: skulde dyrkes som Mønsterplantager, i hvis Fodspor de øvrige Plantager skulde træde, og som til de Plantager, hvor der virkelig var Mangel paa Arbejdskraft, kunde afgive Negre som Daglejere af den rigelige Folkemængde, der forventedes som Følge af den rette Behandling. Man vilde da rundt om paa Plantagerne faa Negre, der ikke var Plantageejernes Ejendom, men hvis Ejer, Institutet, maatte kunne foreskrive de Vilkaar, under hvilke de skulde arbejde. Institutet skulde da ikke blot sørge for sine Arbejderes materielle Velvære, men ved paa forskellig Maade at vække deres Æres- og Ansvarsfølelse opdrage dem til gode Borgere[1]). En Del Jord skulde udstykkes i Lodder til hæderlige Familier til eget Brug, og den Nedgang i Sukkeravlen, derved vilde

[1]) Om Enkelthederne se Thaarup a. S.

fremkomme, vilde opvejes ved, at Næringsmidler til Negrenes Underhold i langt ringere Mængde behøvede at indføres. Jordlodder, dyrkede af Negre, skulde ogsaa gives som Løn til de mähriske Brødre, som Øerne trængte til adskilligt flere af, end der var i Øjeblikket. „De Blankes Børn vilde maaske af egen Drift tage Del i dette Arbejde og derved bane Vej til den Tankes Mulighed, at ogsaa en Blank kunde sysselsætte sig med Markarbejde".

Men Planen havde eet svagt Punkt. Til Oprettelse af Institutet fordredes til en Begyndelse Indførsel af Negre fra Afrika. Da Staten nu skulde tage den Gerning op, som de øvrige Plantageejere havde haft 10 Aar til, var det rimeligt, at den fik de samme Midler i Hænde, som de havde haft. Men paa den anden Side vilde det unægtelig se mindre heldigt ud, at Staten som Plantageejer tillod sig det, som den forbød alle andre Plantageejere. Ganske vist skulde de værste Skavanker tages bort fra Overførelsen: Institutet skulde staa i Forbindelse med en lignende Anstalt i Guinea (efter Sierra Leonekompagniets Mønster), hvortil senere hen i Tiden overflødige Negre i Vestindien kunde overføres, saa de ikke helt berøvedes Haabet om at gense deres Fædreland; endvidere vilde under de nye Forhold i Vestindien Tilførselen være at betragte som en Befrielse fra Slavehandlernes Mishandlinger og Overførelse til et civiliseret Samfund, og da kun Staten maatte foretage Transporten, kunde der med Lethed træffes Foranstaltninger til, at dens Afskyeligheder forsvandt. Men skønt det hele da nærmest vilde blive en Omflytning af Negre paa Statens Ejendomme i Afrika og Vestindien, ikke en Handel med dem, og skønt meget under de givne Forhold kunde tale

derfor, vilde det dog let komme til at virke som en Anerkendelse af, at Plantageejernes Krav var berettigede.

Kommissionen bifaldt imidlertid Planen, som tilstilledes Kamret samtidig med Kommissionens Betænkning af 9. April. I Slutningen af Maaneden tilstillede Kommissionen endvidere Kamret et Par Betænkninger, der efter Anmodning var afgivet af Generalmajor Walterstorff, som jo ikke blot havde været Generalguvernør til Midten af Halvfemserne, men selv var Plantageejer og i 1801—03 havde været Formand for Regeringskommissionen. Hans Standpunkt i Negerspørgsmaalet var nærmest det samme som Oxholms. Han var Medunderskriver af Erklæringen af 15. Oktober 1787 (S. 414) og havde som Generalguvernør givet Oxholms Erklæringer i 1792 sin Tilslutning. Ogsaa nu indtog han ligesom Oxholm det Standpunkt, at hvor ønskelig end Standsning af Negertilførsel var, maatte Hensynet til Sukkeravlen paa Øerne dog gaa forud, og dette krævede som Følge af de sidste Aars Uheld en længere Forberedelsestid end 10 Aar, saa han trods sin store Beundring for Kommissionens Forestilling af 28. Dec. 1791, „som sandelig fortjente at trykkes og oversættes i alle levende Sprog", maatte foreslaa fri Indførsel enten i 3 Aar eller af et bestemt Antal Negre (St. Croix trængte formentlig til 6000). Skønt næppe Egennytte har været medvirkende til disse Forslag, da hans egne Plantager ikke behøvede Tilførsel, er han vist dog saa meget lettere gaaet med dertil, som hans hele konservative Natur har hindret ham i at faa Øje paa Indførselsforbudets Rækkevidde. For ham var Spørgsmaalet blot, om Afrikas Indbyggere vilde blive lykkeligere derved, og dertil kunde han med fuld Ret svare, at den danske Negerhandel var altfor

ringe til at have synderlig Indflydelse derpaa. Men at Forbudets Følge skulde være en god Behandling af Vestindiens Negre, tænkte han slet ikke paa; de bliver trods Indførslen godt behandlet: „— — ingensteds har jeg fundet Negrene bedre behandlet end paa de danske Eilande", og det vilde i Fremtiden vedblive; „thi den eneste Bebrejdelse, jeg nogensinde paa vore Øer har hørt ytre imod General Mühlenfels[1]), er, at han er alt for meget Negrenes Ven". — Under saadanne Forhold var der da heller ingen Grund til at indlade sig paa noget saa voveligt og usikkert som at indskrænke Slavearbejdet ved Hjælp af Redskaber eller dyrke „Provisioner" i Stedet for Sukker paa Negrenes Smaalodder.

Kommissionen havde til disse Betænkninger blot at udtale, „at omendskønt de kunde fortjene megen Opmærksomhed i Betragtning af hans nøje Bekendtskab med Genstanden, det dog vilde foranledige nye Vidtløftigheder, dersom atter en Diskussion i denne Anledning skulde finde Sted, og da efter Kommissionens Mening Grundene fra begge Sider i denne Sag tilstrækkeligen ere oplyste, saa maa Kommissionen overlade til det Kongelige Generaltoldkammer nu at forelægge Resultatet deraf til Hans Majestæts allerhøjeste Beslutning".

Forinden Kamret efterkom denne Anmodning, havde det selv ved sin Kommitterede, J. P. Rosenstand-Goiske, foretaget en Undersøgelse. Vi har tidligere (S. 451 f) set R.-G. give sin Begejstring for Forordningen af 16. Marts 1792 Luft i en mere velmenende end egentlig overbevisende Artikel i „Borgervennen". Den samme Tro paa, at naar blot Humanitetens Fordringer skete

[1]) Generalguvernør 1803—07.

Fyldest, vilde alt lykkes, og den samme Lethed i Behandlingen af den økonomiske Side af Sagen, som udmærkede ham dengang, lagde sig nu for Dagen i den Skrivelse, han den 24. April tilstillede Kamret. Han begyndte med at fremhæve, hvilken Skam det vilde være for Danmark i Evropas Øjne, om al den Ros, det havde høstet for Forordningen, skulde vise sig at være ufortjent, og det vilde blive Tilfældet, om man blot denne Gang gav efter; „thi naar eengang formentlig Egenfordel sejrede over hin Grundsætning, vilde denne altid finde Grunde og Lejlighed til at sætte hin Lovs Nytte og Udførelses Mulighed i Tvivl".

Spørgsmaalet var ikke, om de Plantageejere, der optraadte som grands seigneurs, ikke kunde faa deres Plantager til at betale sig; saadanne var det ogsaa hidtil gaaet galt, og Staten havde ingen Grund til at tage Hensyn til dem. Kunde Forbudet bidrage til, at disse Ejere kom til at føre et sparsommeligt Liv paa deres Plantage og selv tog sig af deres Slavers Behandling i Stedet for at overlade den til en Fuldmægtig, vilde det kun være til Gavn. — Men Spørgsmaalet var, om Øernes Drift i det hele kunde bestaa nu og i Fremtiden. Til Bevis for, at dette kunde ske, opstillede R.-G. nogle Beregninger, der rigtignok synes ganske grebet ud af Luften, kun støttende sig til Haabet, men uden Grundlag i de faktiske Forhold. Saaledes opstillede han Befolkningens Forøgelse ved Formering til c. 13000 i Løbet af 10 Aar, skønt det af Mandtals- og Skattelisterne tydeligt fremgik, at der i næsten hvert af de sidste 10 Aar paa St. Croix havde været nogle Hundrede flere døde end fødte. Hans Bevis for, at der ikke var Trang til flere Negre, synes lige saa uholdbart. Man havde ellers — mente han —

indkøbt flere Negre i 1803[1]); men straks efter hævder han, at de skiftende Sukkerkonjunkturer gjorde Købelysten uanvendelig som Bevis for Trang eller Ikke-Trang. Som en Slags Indrømmelse anfører han da ogsaa, at man først efter 10—15 Aars Erfaring kunde drage nogen sikker Slutning derom, og det højeste, man derfor burde tilstaa Ansøgerne, var, at Spørgsmaalet eventuelt skulde tages op igen om 10 Aar. Det tyder maaske ogsaa paa Tvivl hos ham, naar han blandt andre Foranstaltninger til Negersagens Fremme foreslaar forhøjet Husnegerskat og Præmier for Husnegres Overgang til Marknegre, hvorved disses Tal vilde betydelig forøges; man kunde formentlig lige saa godt have hvide Tjenestefolk[2]).

De tre Mænd, Schimmelmann, Walterstorff og Rosenstand-Goiske, der alle ønskede Negerhandelens Afskaffelse, indtog altsaa hver sit Standpunkt: Walterstorff saa Vanskelighederne derved og lod sig straks overmande af dem, R.-G. saa slet ingen Vanskeligheder og kunde derfor helt hengive sig til Idealet, Schimmelmann indsaa Vanskelighederne, men lod sig ikke kue af dem; uden at opgive sin store Tanke mente han nu som 12 Aar tidligere at

---

[1]) Ved kgl. Res. af 14. April 1802 var det blevet tilladt at indføre de Negerladninger, der var afgaaet fra Guineakysten inden Udgangen af 1802, selv om de først ankom 1803. En saadan Ladning ankom i Februar 1803; men af de 388 Negre blev 150 ikke afsat. (Forestilling af 15. Maj 1804. Thaarup a. S. S. 694.)

[2]) I en af de Skrivelser fra disse Aar, der behandler Kriminalloven, hedder det: „Saa meget er vist, at om end Slaveri fra denne Synspunkt [Markarbejde] er nødvendigt, saa er det aldeles unødvendigt at have Slaver til Hustyende". Den unavngivne Forfatter foreslaar derfor deres Overgang til Markarbejdere, hvorved ogsaa Udsigten til disses Forøgelse stiger, da Kvinderne er langt i Overtal blandt Husnegrene. Frikulørte kunde efter hans Mening bruges til Tyende. — I 1792 havde man blot tænkt sig Husnegrene indskrænket i Tal, ikke afskaffet.

have Midler til at afbøde mulige økonomiske Ulykker. Et fjerde Standpunkt: trods Forstaaelsen af Vanskelighederne ikke at ville tage Hensyn til dem, men blot holde paa Gennemførelsen af de humane Krav, turde ingen vedkende sig (selv om R.-G. maaske i Virkeligheden indtog det), alene af Hensyn til Statskassen, der var saa stærkt engageret i Vestindien (R.-G. nævner Hensynet til „Statens Indtægter og Landets Kredit", men mener, at der ingen Fare er).

Endelig indstilledes Sagen da til kgl. Resolution ved en Forestilling af Kamret af 15. Maj 1804[1]). Efter at have givet en Fremstilling af Sagens Forhistorie og af Schimmelmanns Plan vender den sig mod Walterstorff, hvis Betænkning den søger at gendrive Punkt for Punkt med stor Vidtløftighed, som oftest under Henvisning til Schimmelmanns Betænkning og med stærk Betoning af den stedse større Trang til Negerindførsel, som Retten dertil vil medføre, og af de deraf flydende økonomiske Farer for Øerne under de slette Kreditforhold. Hvad Kamret tilføjer af nyt, er væsentlig Paavisningen af, at Grundlaget for Walterstorffs Beregninger, Listerne for 1802, er ganske uholdbart (S. 493), hvoraf det drager den vel dristige Slutning, at St. Croix har faaet de 6309 Negre, Øen forlangte i 1792, og altsaa har nok[2]). Dette menes yderligere bestyrket ved de sidste Aars særdeles gode Høstudbytte med den forhaandenværende Negerbesætning, og kun avindssyge Ejere, der for stadig at kunne udvide deres Bedrift udnytter deres Negre til det

[1]) Vestindisk Forestillings- og Resolutionsprotokol. Uddrag hos Thaarup a. S. 692—96.

[2]) Forestillingen omtaler ikke, at saavel Oxholm som den vestindiske Regering havde sat dette Tal op til en 8—10,000.

yderste, kan have Brug for flere[1]). Den slette Formerelse i de forløbne Aar, beroede formentlig paa, at der stadig var indlemmet „uvillige, mishandlede og forbitrede Negre" i Samfundet, og de ofte nævnte Midler derimod fremføres ogsaa her.

Kamret holdt da i sin Indstilling paa, at Ansøgningen skulde afslaas, og at Staten skulde opkøbe Plantager i Vestindien og udvide Kulturanlæggene i Guinea.

Naar Kamret gav sig til saa udførligt at gendrive Walterstorff, kan Grunden have været den, at det frygtede Afgørelsen i Statsraadet. Meget var jo forandret siden 1792: Bernstorff var ikke mere, Bondereformerne var standset og den almindelige Reaktion indtraadt; højst sandsynligt, at dette ogsaa vilde faa Betydning her. Vi ved ikke, hvad der foregik i Statsraadet; men vi har et Vidnesbyrd om, at Kampen mod Ansøgerpartiet har været haard. Schimmelmanns daværende Sekretær, Georg Philip Schmidt, skriver d. 27. November 1829 til Schimmelmann[2]): „Da de vestindiske Negres Takkeskrivelse til Kongen blev meddelt, følte jeg mig næsten fristet til at gøre Publikum opmærksom paa, at denne nu anerkendte Forbedring af deres Tilstand er Ds. Exellences Værk og den skønneste Perle i Deres Ministerliv. Jeg mindes endnu levende den Kamp, som det for 25 Aar siden kostede, at skaffe den gode Sag Sejren mod Walterstorffs, Oxholms og andre Plantageejeres Bestræbelser, og jeg skatter mig lykkelig ved den Gang i det mindste at kunne afskrive Ds. Excellences Beregninger og Fremstillinger". Maaske har da Schimmelmann, der jo var Medlem af Statsraadet, som sidste Redningsmiddel maattet

[1]) Jvfr. Heinrichs Betænkning (S. 486).

[2]) Rev. Fam. V. S. 304.

fordre Sagen udsat; et godt Paaskud dertil var Kamrets stærke Betoning af det statistiske Materiales Upaalidelighed. Hvordan det nu end er gaaet til, saa blev det Resultatet. Den kongelige Resolution af 25. Maj 1804 er saalydende: „Inden vi give nogen Resolution paa en Ansøgning fra nogle Plantere paa St. Croix om forlænget Tilladelse til at indføre Negre, ville vi, at Vort Generaltoldkammer gennem Vor vestindiske Regering indhenter nærmere Oplysninger og paalidelige Efterretninger om de paa Vore Øer nu værende Negres virkelige Antal, hvorved vi kunne sættes i Stand til at bedømme Koloniens i Ansøgningen paaberaabte Trang til flere Negre med Hensyn til nuværende Sukkerkultur. Undersøgelsen om Plantagers Indkøb for offentlig Regning og deres Bestyrelsesmaade med hvad derhen hører, udsættes“ [1]).

Saaledes havde man vundet Tid, rigelig Tid; Forbindelsen med Vestindien var langsom, Indsamlingen af det ny Materiale vilde ogsaa tage en god Tid, og meget kunde være forandret, til Sagen igen kom frem. Alt imens gjaldt Forbudet, og nogle Overtrædelser deraf paadrog hvert af de seks paagældende Skibe en Bøde paa 500 Rdlr. V. Ct., og Negrene blev igen udført [2]). Plantageejerne maatte altsaa finde sig i Tingenes Tilstand, hvor stærkt de end ved en fornyet Ansøgning i Somren 1804 [3]) lagde deres Utaalmodighed for Dagen.

Mens man ventede paa de nye Lister, som Generalguvernør Mühlenfels fik Ordre til at lade udarbejde paa en mere fyldestgørende Maade end de tidligere, der blot

[1]) Vestindisk Forestillings- og Resolutionsprotokol.
[2]) Res. af 28. Nov. 1804.
[3]) V. J. 1804. Nr. 1064.

hvilede paa Ejernes egne Opgivelser, fandt Rosenstand-Goiske det belejligt anonymt[1]) at offentliggøre sin ovenomtalte Betænkning i ændret Skikkelse i „Minervas" Februarhefte 1805. Forbudets Modstandere ventede imidlertid med at optage den tilkastede Handske, til Svarene fra Vestindien var indløbet og det endelige Slag kunde ventes. I Efteraaret 1805 og Foraaret 1806 indkom Listerne med en Skrivelse fra Mühlenfels. Har Forbudsmodstanderne haabet i ham at finde en vigtig Forbundsfælle, er de ikke blevet skuffet. Han skrev (med Henblik paa den anonyme Artikel i „Minerva"): „Professor Rahbeck maa have synderlige Ideer om Negrene og om vestindiske Kolonier. Jeg ved ikke, hvad de, som skrive i deres Kabinetter, gøre sig for Begreb om, for Menneskelighedens Skyld, at afskaffe Negerhandelen; blive de i Kolonierne værende Negre mere frie, og maa ikke Arbejde i samme Forhold tiltage, som deres Antal aftager?" Han mente, at der efter „en moderat Calcul" endnu maatte indføres 10,000 Negre, men at der til Gengæld burde gives en Lov med Fastsættelse af Herrernes og Slavernes gensidige Pligter, saa Mesterknægtene ikke — som nu da Negrene ikke kunde være Vidne — kunde lemlæste dem. — 1804 var der paa St. Croix uden Epidemier død 262 flere, end der var født, og Talforholdet mellem Kønnene var det endnu galt med.

Mühlenfels, der efter Walterstorffs Ord (S. 497) var alt for meget Negrenes Ven, var altsaa blot en ivrig Tilhænger af det Oxholm-Walterstorffske Parti, der nu gjorde et sidste Forsøg paa at afværge Forbudets Opretholdelse.

[1]) At R.-G. er Forf., nævnes af Thaarup a. S. S. 697.

Majheftet 1806 af „Ny Minerva“ — som Tidsskriftet da kaldtes — indeholder nemlig en større Afhandling af Oxholm som Svar paa R.-G.s Artikel Aaret i Forvejen. Naar man har set den Iver og Lyst, hvormed Oxholm i 1792 kastede sig over Arbejdet for Negrenes Vel, bliver man slaaet af den yderst konservative, til Tider overfor Modstanderen bitre Holdning, han nu indtog. Hans Syn paa Sagen var imidlertid det samme som tidligere, kun havde den forestaaende Afgørelse her som altid gjort Standpunktet klarere og Udtrykket skarpere. Og overfor Rosenstand-Goiskes Ukendskab til de virkelige Forhold havde Oxholm med sin paa Selvsyn grundede Erfaring let Spil.

Om Hovedpunktet, Negerbefolkningens tilstrækkelige Størrelse nu og i Fremtiden, udtalte Oxholm da ogsaa, at R.-G.s Opfattelse „er grundet paa spekulative Beregninger, og intet uden Erfaring og Prøver kan give sikkert Udfald“. Og R.-G. indrømmede det ved i sit (stadig anonyme) Tilsvar i Juliheftet at skrive: „— — det maa lægges Mærke til, at Afhandlingens Forfatter [ɔ: R.-G.] har haft Hensyn til, hvordan det kunde og burde være, men Hr. G. M. [ɔ: General Majoren] til, hvorledes det er, men ikke burde være“. Her er vi ved Kærnepunktet. Oxholms statistiske Beregninger, der grunder sig dels paa de faktiske Forhold i Vestindien, dels paa Sammenligning med Befolkningsforhold andensteds, f. Eks. i København, gør et ganske anderledes tilforladeligt Indtryk end R.-G.s Tabeller, der som sædvanlig næsten helt henholder sig til Formodninger og Antagelser i det blaa. R.-G. kan have Ret i, at hvor der er Mangel, er det Ejerens egen Skyld, og havde han holdt sig dertil, havde det været udmærket; men at Befolkningen let vilde kunne

formere sig tilstrækkeligt i Fremtiden, faar han ingen kyndig til at tro af sine Tal, der vel ogsaa nærmest er stillet op af Agitationshensyn.

Viser Oxholm os saaledes paa dette Punkt den konservative Mands Styrke: hans Holden igen mod al Slags Fantasteri, saa kan det paa den anden Side ikke nægtes, at han i fuldt Maal er i Besiddelse af den konservatives svage Sider. Overfor R.-G.s forskellige vel motiverede Forslag til yderligere Betryggelse af Negrenes Stilling (Jordlodder, Redskabsanvendelse o. a.) har Oxholm kun Tvivl og Hovedrysten og Raaben paa, at det tager Tid, lang Tid. Overfor R.-G.s Angreb paa Plantageejerne for deres Egoisme og Ligegyldighed tager Oxholm dem i Forsvar med, at de jo kun gør Brug af deres lovlige Ret, naar de søger at faa saa meget som muligt ud af deres Ejendom til Bedste for dem selv og deres Børn. „Ved enhver Lejlighed — siger R.-G. i sin første Afhandling — hvor noget udenfor den sædvanlige Gang skal foretages, raabes derimod; men Vanskeligheder bør ej skrække". En saadan, af Vanskelighederne skræmmet Mand synes Oxholm netop at være, og lidet kan det hjælpe, at han teoretisk set indtager et helt moderne Standpunkt ved at betegne Datidens Skelnen mellem Negerhandel og Negersalg som Sofisteri, da han benytter det til at vise det berettigede i, at han udelukkende holder sig til det økonomiske Synspunkt, fordi det humane Skridt dog ikke gøres fuldt ud.

En Hjælp, som han dog vist helst havde undværet, fik han af Anders Riegelsen Bjørn, der i 1787 som Købmand havde opholdt sig ved de danske Besiddelser i Guinea, i 1789 var blevet Guvernør sammesteds, men afskediget i 1792, efterat der Aaret i Forvejen var ind-

sendt Klage over ham af de danske Embedsmænd derovre, bl. a. fordi han havde skaffet sig økonomisk Fordel paa deres Bekostning. Efter hans Efterfølger Olrichs Indberetninger i 1793 skal han ogsaa have mishandlet Negrene, ligesom han i 1794 ved Skrivelser til Handelsentreprenørerne søger „sit Mellemværende afgjort i Mindelighed“[1]). En saadan Mands Erfaringer har man næppe lagt synderlig Vægt paa. Hans „Tanker om Slavehandelen“ indeholder foruden en Lovprisning af den ædle Hensigt og de sædvanlige Argumenter mod Handelens Ophævelse en Paavisning af, at Slaveriets Ophør nødvendigvis maa følge lige efter, hvad der atter vil have til Følge, at alle Evropæere i Vestindien udryddes. Nogle hinanden modsigende Betragtninger over Handelen i Kolonierne og Afrika skal ikke gøre Tiltroen til hans Meninger større. Jens Kragh Høst værdigede virkelig dette Skrift nogle ironiske Bemærkninger i sit Tidsskrift, „Theatret, det lille og det store“[2]).

Mens Pressen saaledes holdt Interessen for Sagen vedlige, havde Kamret tilsendt Negerhandelskommissionen Listerne og Skrivelsen fra Vestindien. Kommissionen har da sikkert underkastet Sagen en grundig og alvorlig Overvejelse; thi det gik her, som det saa ofte gaar i vore Dage, naar en Sag skal behandles paa den Maade: Kom-

[1]) Schimmelmannske Papirer ang. Øst.-guin. Komp. (1765—1802). I 1809 blev Bjørn ved Hof- og Stadsretten dømt til at have forbrudt Haand, Ære og Boeslod for falske Underskrifter og Udstedelse af falske Døbe-Attester (Jurid. Archiv Nr. 20 S. 12 ff.).

[2]) At Høst ogsaa ellers har deltaget i Fejden, fremgaar af hans Henvisning i denne Artikel til en anden i „Ej blot til Lyst“. Det maa være i Ugebladet fra 1805 af dette Navn (anført hos Nyerup og Erslew); men Bladet synes helt forsvundet, det findes i hvert Fald ikke paa noget af Bibliotekerne.

missionen gjorde sig til et „Begravelsesudvalg". Vel gentog Borgerraadet paa St. Croix Ansøgningen ved Brev af 10. Juli [1]); vel skrev Kamret den 3. November til Kronprinsen [2]) (der paavirket af Modstanderne var blevet utaalmodig?), at man blot ventede med at indgive Forestilling, til Kommissionen havde stillet Forslag — saadanne Forslag kom aldrig. Den Fare, hvori Kommissionens Værk, Forordningen af 1792, havde svævet i 1804, vilde man ikke udsætte sig for igen ved at afgive Betænkning, og Generalguvernørens Stilling havde jo ingenlunde gjort Udsigterne lysere. Men dertil kom endnu en Omstændighed, som maatte bestyrke den i dens Forsæt. I England blev Sagen under Ministeriet Fox for Alvor taget op igen netop i 1806 med Tilslutning i begge Husene. Under disse Forhold vilde ikke blot Modstandernes Paaberaabelse af, at den danske Handels Ophør intet vilde betyde, saalænge England vedligeholdt den, falde bort; men det vilde være en altfor stor Skam, om Danmark ikke blot opgav sin ærefulde Førsteplads, men saa at sige traadte ind i de mindre civiliserede Staters Række ved at gøre Tilbageskridtet i det Øjeblik, Handelens Hovedmagt var ved at gennemføre Sagen. Rosenstand-Goiske omtalte i sin Artikel i Juli Begivenhederne i England, og Schimmelmann har utvivlsomt ogsaa dengang fulgt godt med. I Januar 1807 forelægges Lovforslaget i Overhuset; vedtaget sendes det den 10. Februar til Underhuset, hvor Hoveddebatten staar den 23. Februar. 26. Februar indleder Kamret i København i en Skrivelse til den vestindiske Regering [3]) Forhandling om et nyt Middel til at

[1]) V. J. 1806. Nr. 840.
[2]) Vestindisk Kopibog.
[3]) Henvist i Journalen til Sagen om Negerhandelens Ophævelse.

skaane Negerbefolkningen, Kaffedyrkning i Stedet for Sukkerdyrkning, og har derved bragt Sagen ind paa nye — ganske vist ufrugtbare — Baner uden at opgive Forbudet. Den 25. Marts stadfæstede Kong Georg Loven om Slavehandelens Ophævelse. Danmark skylder da England Tak, ikke blot fordi det i 90erne gav Stødet til Forordningen af 16. Marts 1792, men ogsaa fordi det i 1806—07 vistnok bidrog sit til at hindre dens Ophævelse. Til Gengæld har Danmark ved sit Eksempel ydet de engelske Forkæmpere en værdifuld moralsk Støtte i de mellemliggende Aar.

Smaastykker.

4.

Sildetolden paa Skaanemarkedet.

Af Kr. Erslev.

Sildetolden paa det skaanske Fiskemarked i Middelalderen er nøjere undersøgt af Schäfer i hans lærde Indledning til „Das Buch des lübeckischen Vogts auf Schonen“ (1887), og Spørgsmaalet er genoptaget af Arup i dette Tidsskrift (7. R. IV, 533 ff.). Den sidste har tillige berørt en Ytring af mig om denne Sag i „Danmarks Riges Historie“; med Forundring ser jeg, at Arup opfatter min Udtalelse som en „noget for skarp“ Formulering af Schäfers Meninger, medens den dog er skrevet i bevidst Modsætning til den tyske Forfatter. Paa det Punkt, hvori jeg er uenig med Schäfer, har Arup imidlertid ikke fundet noget at indvende; derimod gaar han imod ham paa et andet Punkt, efter mine Tanker med Urette.

Om Hanseaternes Sildetold mener Schäfer (S. LXXXIV f.), at den oprindelig var højere end den, de Danske betalte, men efterhaanden blev nedsat, indtil de i Valdemar Atterdags Tid naaede til at blive ligestillede med de indfødte. At Forholdet er helt anderledes, fremgaar dog klart af de Kildesteder, Schäfer selv har samlet.

I den gamle Skanørlov, der menes at stamme fra Valdemar Sejrs Tid, fastsættes, at Danske skal betale 1 Ørtug for Læst Sild, Nordmændene det dobbelte. Naar vi da i Privilegiet for Stralsund af 1316 ser, at Toldsatsen for hver Læst Sild sættes til 2 Ørtug, er det straks klart, at vi her har den samme Sats som for Nordmændene, og vi kan endda følge den tilbage til 1251; thi „Ummelandsfarerne“ (de, der kom

sejlende uden om Landet, d. e. Nord om Jylland), som af de Varer, de førte Vest paa, betalte Told for Skibet, betalte derimod en Varetold af, hvad de førte Øst paa, og denne er for Sildelæsten netop 2 Ørtug. Under de store Privilegiestridigheder i Valdemar Atterdags Tid er Sildetolden et af de faa Punkter, hvorom man fra begge Sider er enig; den skal være 20 skaanske Penninge eller 10 lybske Penninge. Men 20 danske Penninge er jo netop 2 Ørtug, og den hanseatiske Told har saaledes fra først til sidst været den samme, det dobbelte Beløb af hvad indfødte maatte betale.

Naar Schäfer ikke har faaet Øje for dette klare Forhold, ligger det især i, at han paa en forvirrende Maade indblander det Spørgsmaal, hvad Tolden beløber sig til i Metalværdi. Han udfinder, at 10 danske Penninge i Valdemar Sejrs Tid svarer til $^1/_{72}$ Mark Sølv, og at 10 lybske Penninge i Valdemar Atterdags Tid har omtrent samme Sølvværdi, og heraf udrager han saa det Resultat, at de to Taxter falder sammen, Hanseaterne har nu opnaaet Ligestilling med de Danske. I denne Slutning er rigtigt og urigtigt blandet sammen. Det rigtige er, at Hanseaternes Told 1370 i Pengeværd ikke er større end hvad de Danske betalte halvandet Hundredaar før, men det er urigtigt heri at se en Tilnærmelse mellem selve Toldsatserne; det stammer jo ene fra, at den danske Mønt i Mellemtiden stadig er blevet forringet, saaledes at 20 skaanske Penninge i 1370 ikke har mere Sølvværdi end 10 i Valdemar Sejrs Tid. Men denne Forringelse er jo kommet de Danske til gode i samme Forhold som Hanseaterne, saa at der ikke er Tale om nogen Ligestilling[1]).

[1]) Ummelandsfarernes Skibstold fastsattes i 1251 til 32 Skilling Sterling, og den samme Sats gentoges 1316 og 1326; i 1368—70 finder man i Stedet $10^2/_3$ Grot. Her taler Schäfer om en Nedsættelse til $^1/_3$, men i Virkeligheden er det ganske den samme Sats som tidligere, nu blot udtrykt i flandersk Mønt i Stedet for i engelsk; efter Datidens staaende Regnemaade sattes een lødig Mark lig 5 Skilling Grot eller 15 Skilling engelsk, altsaa 3 Skilling Sterling lig 1 Skilling Grot. Selve det underlige Tal $10^2/_3$ henpeger jo paa, at det maa være fremkommet ved en

For Tiden efter Stralsundfreden opfatter Schäfer Forholdet saaledes, at den ved Freden fastsatte Sildetold i det hele og store har holdt sig, selv om der en Gang imellem har været nogen Vaklen: som Regel har Hanseaterne maattet betale 20 danske Penninge af Læsten, en Ansættelse, vi endnu finder i Kristian III's Tid. Af særlig Interesse er det dog, at Schäfer af det Toldregnskab fra 1494, som han har fremdraget, mener at kunne udlæse, hvad de Danske har betalt i Told, thi herom har vi ellers ingen direkte Oplysning siden den gamle Skanørlov; Kilderne flyder jo langt rigeligere for de fremmede end for de indfødte. Schäfer udfinder, at de Danske i Kong Hans' Tid har betalt halv Told imod Hanseaterne, 10 Penninge for Læsten. Dette Udslag staar i en vis Modsætning til den Ligestilling med de Danske, som Hanseaterne efter Schäfer skulde have opnaaet i Aarhundredet forud; det stemmer derimod ganske fortræffeligt med, hvad vi er naaet til at se. Ligesom Hanseaternes Told har holdt sig ganske uforandret, viser ogsaa Toldsatsen for de indfødte sig stadig at have været den samme, noget, som jo paa Forhaand var overordentlig sandsynligt.

For Arup, som ikke har faaet Blik for det forvirrede i Schäfers Tale om Ligestillingen, staar de Danskes lave Toldsats i det 15. Aarhundrede som noget forunderligt, og her forlader han da Schäfer. Han anerkender vel, at der efter Regnskabet fra 1494 er betalt Sildetold efter to Taxter, en højere og en lavere, men han mener at kunne godtgøre, at det ikke er Nationaliteten, der gør Forskellen. Han finder et bestemt Exempel paa, at en Mand, som ellers betaler efter den højere Taxt, for et Kvantum Sild har toldet efter den lavere, og han mener, at det samme ogsaa maa underforstaas flere andre Steder, da man ellers ikke kan bringe Hovedsummerne til at stemme med Taxterne. Grunden til den forskellige Toldsats maa da være en anden, og Arup gisser, at den maa ligge i Pengene; man har betalt den højere Sats,

Omregning; af samme Grund møder vi saa uregelmæssige Tal ved mange danske Byskatter, som oprindelig har været ansatte i Mark Sølv (Mackeprang i Hist. Tidsskr. 7. R. III, 159 f.).

naar man toldede i danske, den lavere, naar man betalte med hanseatiske Penge.

Denne Forklaring er dog vist ganske uantagelig. Den forudsætter, at Tolderen i sine Regnskaber har indført og sammenregnet dansk og hanseatisk Mønt uden at gøre nogen Forskel derpaa, skønt der mellem disse Møntsorter var en Kursforskel af 25 Procent; det er dog højst usandsynligt, og vi har saa meget mindre Grund til at tillægge Tolderen noget saadant, som vi ser, at hvor han i et enkelt Afsnit udtrykkelig anfører at have modtaget „Stædermønt", der har han ved Sammenlægningen netop omregnet den til dansk Mønt under Hensyn til Kursen[1]). Endnu mere utroligt synes det dog at være, at den danske Regering skulde have tilstedt frit Valg mellem en Toldsats af 20 danske Penninge og en i fremmede Penge, som i danske kun gjaldt 16 Penninge, altsaa udsat sig for at faa $^1/_6$ mindre ind. Og aldeles utænkeligt synes det, at hvis de Handlende endelig havde kunnet vælge mellem at betale 20 eller slippe med 16 Penninge, saa skulde det alt overvejende Flertal have foretrukket den højere Sats.

Kan man ikke tiltræde Arups Forklaring, maa man dog give ham Ret i, at der i Toldregnskabet findes adskillige Underligheder; men jeg tvivler om, at nogen nok saa skarpsindig Theori kan forklare dem alle paa een Gang. Ved en eller anden Enkelthed kan man maaske skimte Grunden[2]):

[1]) Paa S. 98 a, hvor „Stæderskillingerne" forekommer, findes forud Summer, der tilsammen beløber sig til 35 ß 3 ₰, medens Sidens Sum er 16 ℔ 13 ß 11 ₰. De paa Siden anførte 11 × 16 Stæderskilling er altsaa regnede til 21 ß 4 ₰ Stykket, hvad der netop er den Kurs, som Arup med Rette, omend noget for absolut, fastslaar for Slutningen af det 15. Aarh. Naar Tolderen her har optaget selve den fremmede Møntsort, ligger det vel i, at det var en gammel Taxt. Det er jo givet, at han ogsaa ellers maa have faaet mange fremmede Møntsorter i sin Kasse, men han har da noteret dem i dansk Mønt efter den Kurs, hvortil han har taget dem.

[2]) Udgangspunktet for Arups Theori er, at Lübeckeren Henrik Lange, som ellers fortolder efter Satsen 20 Penn. pr. Læst, for 5 Læster kun betaler 5 Skill. Der staar dog, at han for $5^1/_2$ Læst betaler 5 Skill. 10 Penn., og det gør Sagen noget mis-

over for de fleste maa man nøjes med at henvise til, at ethvert middelalderligt Regnskab er fuldt af Vilkaarligheder, Uregelmæssigheder og ikke mindst Regnefejl; endda kan der i dette Tilfælde være Tale om rene Afskriverfejl, da det foreliggende Regnskab maa være en Bearbejdelse af foreløbige Optegnelser. I Stedet for at fordybe sig deri gør man dog vist rettest i at bygge paa de store Gennemsnit, som man kan faa ud af Regnskabet, heri følgende Schäfer. Det sikre er da paa den ene Side, at paa Feddene i Falsterbo, der saa godt som ene besøgtes af Tyskere, viser det samlede Kvantum Sild og Hovedsummen af alle Toldafgifterne utvivlsomt, at man her som Regel har betalt 20 Penninge af Læsten. Paa den anden Side ser vi i Skanør, hvor Tyskere og Danske findes mellem hinanden, at der dels toldes efter samme Sats, dels efter en lavere, 1 Penning for Tønden og for Læsten oftest 1 Skilling, og opsummerer man her Tyskernes Afgifter for sig og Danskernes for sig, viser det sig, at den højere Afgift svares af de første, den lavere af de andre [1]).

For det 15. Aarhundrede maa man da blive staaende ved Schäfers Opfattelse, men til fuld Forstaaelse bør dog medinddrages et Moment, som hverken han eller Arup har haft Klarhed over. Naar man i Stralsundfreden som Toldsats for

tænkelig, thi for den halve Læst skulde han altsaa have betalt den højere Taxt. Mon Forklaringen ikke er den, at $5^1/_2$ er Afskriverfejl for $3^1/_2$, hvilket med den højere Taxt netop vilde give den anførte Sum? (Ganske vist ligger Forvekslingen ikke saa nær ved Romertal som ved arabiske Cifre.) — Naar paa Feddene to Mænd betaler efter den lavere Sats (Arup S. 537 Anm.), er den ene utvivlsom dansk (fra Malmø), den anden kan vel være det.

[1]) Schäfer har i sine Sammenlægninger S. 116 ogsaa medtaget nogle, hvis Nationalitet er tvivlsom; de flestes kan dog bestemt fastslaas, takket være de lige efter følgende Lister over, hvilke Tyskere og hvilke Danske der har betalt for Styrterum, og holder man sig alene til disse, fører de til samme Resultat, som Schäfer er naaet til (en enkelt Mand, Hans Kok, som ved Styrterummene staar blandt de Danske, betaler dog utvivlsomt Told efter den højere Taxt).

Silden fastholdt 20 skaanske Penninge (2 Ørtug) for Læsten, var det efter det gammeldanske Møntsystem; under Dronning Margrethe gik Danmark imidlertid over til det lybske System, og Meningen var ikke blot, at man i Danmark nu skulde regne efter Mark og Skilling i Stedet for efter Øre og Ørtug, men ogsaa at selve Mønterne skulde have samme Godhed som de hanseatiske. Fuldt ud blev dette vel ikke naaet; som oftest var den danske Mønt noget slettere end den hanseatiske, og den Forandring heri, som tilstræbtes, da Dronning Filippa 1424 sluttede en ligefrem Møntunion med de vendiske Stæder, fik ikke Varighed. Men den danske Mønt, som sloges det 15. Aarhundrede igennem, var i alt Fald langt bedre end de skaanske Penninge fra Aarhundredet forud.

Hvilke Følger havde dette nu for Sildetolden? Kunde de gamle Toldsatser fastholdes, naar Mønten blev helt anderledes, saa at man i Stedet for en skaansk Penning nu skulde give en af de nye danske Penninge? Det vilde jo faktisk betyde en stor Forhøjelse af Sildetolden. Eller kunde Hanseaterne beholde den Ret, de havde faaet i Valdemar Atterdags Tid, til for hver to skaanske Penninge at give een lybsk? Det var jo ganske urimeligt, naar Kursforskellen mellem dansk og tysk Mønt nu var blevet meget mindre. Eller kunde Hanseaterne maaske endda sige: Efter Stralsundfreden skal vi betale 10 lybske Penninge for Læsten, men nu har I jo i Danmark selv faaet lybsk Mønt; altsaa maa vi kunne betale Læsten med 10 af de nye danske Penninge. Her var flere Muligheder og rig Anledning til Fortolkningsstrid.

Paa denne Baggrund maa de indviklede Forhold forstaas, som viser sig i Løbet af det 15. Aarhundrede; men vore Kilder forslaar ikke til at faa Udviklingen klart frem. I Kristiern I's Tid sætter en Udgave af Fiskeloven Sildetolden til 1 Penning Tønden, og 1489 paastaar Tyskerne, at de tidligere slap med at yde 10 danske Penninge for Læsten (à 12 Tdr.); dog klager Kong Kristiern ogsaa over, at Hanseaterne kun vil betale 10 Penninge, hvor de burde yde 20. Kong Hans forkynder derimod 1484 en Told af endog 3 Penninge for Tønden;

faa Aar efter siger Tyskerne dog, at de maa betale 1 Skill. lybsk for Læsten[1]), altsaa kun een Penning for Tønden, og de klager endda derover! Om Mønten træffes ogsaa skiftende Bestemmelser; snart fastslaar Kongen, at kun hans Mønt maa gaa i Skaane, snart tillader han tillige den tyske eller søger at hævde, at hans Mønt skal tages for lige saa god som den hanseatiske[2]).

Hvem der imidlertid sluttelig bragte Sejren hjem, er sikkert nok og fremgaar af, hvad allerede Schäfer har paapeget. At Hanseaternes Sildetold i 1494 er 20 danske Penninge for Læsten, betyder jo, at man i Danmark nu til Trods for Møntændringen fastholder den gamle Toldsats, og deri ligger tillige det negative: Hanseaterne har ikke kunnet opretholde deres traktatmæssige Ret til at erstatte de skaanske Penninge med halvt saa mange lybske; naar de i 1494 betalte med tysk Mønt, har Tolderen kun taget denne til den gældende Kurs, som nu var helt anderledes end den i Stralsundfreden forudsatte. Lidt senere hen forlangte man endda, synes det, uden videre lybske Penninge, hvor Toldsatsen dog lød paa danske. 1509 klager Hanseaterne i alt Fald over, at Købmanden for en Læst Sild maa give 20 lybske Penninge[3]), og tilføjer: „Hermed er Tolden fordoblet, da man dog efter Privilegierne

[1]) Den første „Mote" citeres af Will. Christensen S. 642; de andre Kildeoplysninger findes hos Schäfer og Arup. Naar den sidste (S. 535 øverst) taler om, at det 1488 tillodes Hanseaterne at betale enten 1 Skill. lybsk eller 20 Penninge i dansk Mønt, er dette kun Forfatterens Gætning, der her har faaet en altfor positiv Form, og den citerede Hansereces fra 1489 siger endda lige det modsatte: Hvor Købmændene før gav enkelt, maa de nu give dobbelt, og [ikke: eller] lybske Penge for danske Penge. — At man overhovedet kom til en Taxt for Læsten af 1 Skilling, hang sammen med Møntforandringen; hvor man før havde betalt 1 Ørtug, ydede man nu 1 Skilling, begge Dele paa Latin „solidus", men med forskelligt Penningtal, 10 og 12.

[2]) Schäfer S. 92 ff. (§ 53 c, 54, 67); den sidste Bestemmelse ogsaa i den utrykte Mote.

[3]) Hanserecesse 3. R. V, Nr. 420, § 35—36. Samme Klage 1513: sstds. VI, Nr. 512, § 35.

stedse maa give 1 lybsk Penning for 2 skaanske". Men de samme Klager peger ogsaa paa, hvorledes man fra dansk Side har begrundet Kravet; „saaledes", hedder det, „er de skaanske Penninge alle forvandlede til danske Penninge". Det er netop Sagen: ved Møntforandringen i Danmark er man fra skaanske, sjællandske og jydske Penninge gaaet over til at faa „danske", som skulde gaa lige med de lybske.

Denne Fastholden lange Tider igennem af den samme Toldsats er karakteristisk for Middelalderen, og at Hanseaterne paa dette Omraade ikke har opnaaet nogensomhelst, i alt Fald varig, Begunstigelse, falder jo i Traad med det lysere Blik, man i den sidste Menneskealder har faaet for den danske Regerings Holdning over for de tyske Købmænd. I den Retning er der endnu Grund til at bemærke, at det næppe er med Rette, at danske Forfattere lige fra Allen til Joh. Steenstrup og Will. Christensen har betonet, at Sildetolden var overmaade lav. Sildeprisen var naturligvis meget ulige i de forskellige Aar: i Lübeck betaltes der 1353 20 Skill. lybsk for Tønden, 1388 betalte Ribebispens Foged paa Brinkegaard 24 Mk. lybsk for 1 Læst Sild, hvad der svarer til 2 Mk. for Tønden; 1417 ansattes derimod en Tønde Sild til blot 6 Skill. [1]). I Forhold til de første Priser betyder en Told af 10 Penninge lybsk for Læsten 1/4 à 1/3 Procent, med den sidste Pris kommer man meget højere op. Nu var imidlertid Toldsatserne i Middelalderen i det hele meget lave; hvor i selve Toldtariferne Tolden sættes efter Værdien, drejer det sig om en eller en halv Procent (Danm. Riges Hist. II, 584 f.), og her er jo Værdien endda den paa Udførselsstedet betalte Indkøbspris, medens de anførte Sildepriser er den udførte og andensteds henbragte Vares Salgspris. Paa denne Baggrund synes der da ikke Grund til at karakterisere Sildetolden som lav, for

[1]) 1353: Urkundenb. d. Stadt Lübeck IV, 50; Regnskab for Brinke i Rigsarkivet; 1417: Repert. 5651. Et Aarhundrede senere var Priserne højere; efter Dronning Kristines Hofholdningsregnskaber betaltes en Tønde Sild med fra 4 3/4 til 8 1/2 Mark, ja een Gang gaves der 4 Mark for en Fjerding nysaltet Skaanesild.

endda ikke at pege paa, at Tolden kun var en af de mange Afgifter, som paa Skaanemarkedet hvilede paa Købmændene[1]).

Nyt fra historisk Videnskab i Ind- og Udland.

19. Decbr. 1904 døde Julius Bentley Løffler, 61 Aar gammel. Han var uddannet som Arkitekt, men allerede som ganske ung førtes han ved Paavirkning af Høyen ind paa Studiet af middelalderlig Arkæologi. Hans egentlige Kærlighed var den romanske Arkitektur, som han har behandlet i det smukke Skrift: *Udsigt over Danmarks Kirkebygninger* (1883), der dog nok saa meget er en Samling Monografier som en almindelig Fremstilling af Emnet. Ogsaa i de to store Plancheværker: *Sjællands Stiftslandsbykirker* (1880) og *Sorø Akademis Landsbykirker* (1896) har han beskrevet flere af vore interessanteste Kirker fra denne Periode, og i et Par Afhandlinger om Rygenske Kirker i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed (1873 og 78) paaviste han dansk Kunsts Indflydelse i de af Valdemarerne erobrede Lande. Foruden Arkitekturen gjorde han vore middelalderlige Ligsten til Genstand for et indgaaende Studium i *Danske Gravstene fra Middelalderen* (1889), sikkert det af hans Skrifter, der i videnskabelig Henseende staar højest, og i tre Monografier over Gravmonumenterne i Roskilde (1885), Sorø (1888) og Ringsted (1891) gav han

[1]) Naar Allen (IV, 80) sammenstiller den danske Sildetold af $1^2/_3$ Skill. Læsten med, at der nogle Steder i Tyskland var paalagt Sildelæsten en halv eller endog en hel Gylden, har han dette fra Kristian III's Raadgiver Frans Trebbaw (Schäfer S. 127); men Sammenstillingen er ganske vildledende. Den danske Told er en ældgammel Udførselstold; den i Tyskland paalagte er derimod en af disse høje Indførselsafgifter (Accise), der i Middelalderens sidste Tid lagdes paa visse vigtige Levnedsmidler.

mønstergyldige Tydninger af deres Indskrifter. Haand i Haand med hans private Virksomhed gik hans Arbejde for Nationalmuseet, til hvilket han uden at ønske nogen egentlig Embedsansættelse i over en Menneskealder var nøje knyttet. Han har for Museet undersøgt Kirkerne i o. 30 Herreder, og hertil kommer desuden en talrig Række Enkeltundersøgelser, hvis Resultater dels findes i Afhandlinger i „Aarbøgerne" og andre Tidsskrifter, dels er offentliggjorte som selvstændige Skrifter: *Esrom Kloster* (1897) og *Ruinerne af Vitskøl Klosterkirke* (1900). Alle hans Arbejder, der er ledsagede af talrige smukke og yderst omhyggelig udførte Tegninger, er prægede af den største Kærlighed til Emnet, ligesom de viser hans skarpe omend noget begrænsede Blik og hans nøgternt kritiske Sands. *M. M.*

Af udenlandske Historikere, der er døde i den seneste Tid, skal nævnes Professor i Breslau Jacob Caro (f. 1836 † 10. Decbr. 1904), hvis Hovedværk er Fortsættelsen i Heeren og Ukerts Samling af Röpells *Geschichte Polens*, Bd. 2—5 (1863—88), omfattende Tiden 1300—1506, og Franskmanden Henri Wallon (f. 1812 † 13. Novbr. 1904); han har især skrevet en i sin Tid meget omtalte Biografi af *Jeanne d'Arc*, T. 1—2 (1860) i udpræget katolsk Aand, *Saint Louis et son temps* (1871) samt flere Værker vedrørende Revolutionen, saaledes *La Terreur*, T. 1—2 (1873) og *Histoire du tribunal révolutionnaire de Paris*, T. 1—6 (1880—82), der navnlig har Værdi ved Benyttelsen af Aktstykker.

To vigtige Kildepublikationer til dansk Historie er begyndt at udkomme. Den ene er *Acta Pontificum Danica. Pavelige Aktstykker vedrørende Danmark 1316—1536*, hvoraf Dr. L. Moltesen har udgivet 1ste Bind, der omfatter Aarene 1316—76, det avignonske Tidsrum, for hvis Vedkommende han er særlig sagkyndig. Hermed er Begyndelsen gjort til Offentliggørelsen af Udbyttet af de danske Forskninger i Vatikanarkivet, hvilke tidligere har været omtalte her i Tidsskriftet (7. R. IV, 562 ff.). Til Udgaven er dog ogsaa benyttet hvad Kildestof der ellers har kunnet skaffes; Aktstykkerne er meddelte dels i Helhed, dels i Udtog. — Den anden

er *Danmark-Norges Traktater 1523—1750 med dertil hørende Aktstykker*, udgivne af L. Laursen, hvoraf er udkommet 1ste Binds 1. Hefte, der omfatter Aarene 1523—36. Enhver, der sysler med Danmarks politiske Historie i den nyere Tid, har følt Savnet af, at der for Tiden før 1751 (det Aar, hvormed den af Udenrigsministeriet besørgede Udgave af *Danske Traktater* begynder) hidtil ikke har foreligget en paalidelig Udgave af Rigets Traktater med Udlandet; dels har de slet ikke været trykte, dels paa spredt Maade og i ufyldestgørende Aftryk, saa at man stadigt har været nødt til at søge til Arkivoriginalerne for at kunne benytte dem med Tryghed. Denne Mangel vil nu blive afhjulpet ved Arkivsekretær Laursens paa Carlsbergfondets Bekostning udgivne Værk, der vil bygge paa Originalerne. Det vil komme til at udgøre 3—4 Bind og skal omfatte alle med Udlandet og med Hertugdømmerne afsluttede Traktater og Overenskomster af statsretlig Art. Foran hver Traktat giver Udg. i en Indledning en sammentrængt Redegørelse for dens historiske Forudsætninger og de forudgaaende Forhandlinger. — Samtidigt har Professor C. Nyrop afsluttet sin saa vigtige og sagkyndige Udgave af *Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen* med 2. Binds 3. Hefte. Særlig Opmærksomhed fortjener den indholdsrige Sagoversigt, der, med Forbillede i Prof. Erslevs lignende til hans Danske Testamenter, vil yde en fortrinlig Hjælp til Udnyttelse af Værket til Kundskab om vor Middelalders Kulturforhold.

Med særligt Hensyn til de historiske Studerendes Tarv har Prof. M. Cl. Gertz udgivet en righoldig *Historisk Læsebog i Middelalders-Latin*. Bogens Hoveddel udgøres af historiske Stykker om Danmark i Oldtiden og den ældre Middelalder, hentede fra baade udenlandske og indfødte Historikere lige fra Paulus Diaconus og Einhard til den i Valdemar Atterdags første Aar forfattede jydske Krønike, som gaar under Thomas Gheysmers Navn. Det er alt lærerige og fortræffeligt valgte Stykker; den kritiske Textbehandling frembyder, som man kan tænke sig, meget af Interesse, og Læsningen af disse ofte ret store Brudstykker vil ikke blot føre ind i Middelalderens Latin, men ogsaa give en fyldig Idee om Hovedkilderne til vor ældre

Historie. Dertil er føjet et Udvalg af Breve, som indeholder Hovedtyper af næsten alle Arter af de Dokumenter, der forekommer i vor Middelalder, og endelig slutter Bogen med en lille Samling af gejstlige Hymner. Forf. bebuder senere at ville levere et Glossar til denne Bog, hvad der yderligere vil forhøje dens Nytte. *Kr. E.*

Der har i lang Tid været arbejdet paa en Fortsættelse af den fortræffelige Udgave, som man i Norge har af Rigets Love fra Selvstændighedstiden, og heraf er nu første Hæfte udgivet under Titel: *Norges gamle Love, anden Række,* 1388—1604, udgivne ved Absalon Taranger. Det indeholder Lovene indtil Kristoffer af Bayerns Død; en Indledning, hvori Udgiveren formodentlig vil forklare de Principer, han har fulgt, vil først fremkomme ved Bindets Afslutning, men man kan dog efter det foreliggende Hæfte allerede sige, at der her vil fremkomme en Kildesamling af høj Rang. Med stor Omhu er Stoffet samlet fra Ind- og Udland; Tekstbehandlingen er mønsterværdig, og overalt, hvor de udgivne Akter trænger til Oplysninger, har Udgiveren meddelt saadanne i Indledninger og Anmærkninger. Ordet „Love" tages i yderst vid Forstand, saaledes at det omfatter baade Forordninger, Traktater og meget andet, og Samlingen faar derved et overordentlig rigt Indhold. *Kr. E.*

Venner og Disciple af Prof. Ludvig Daae i Kristiania har paa hans 70aarige Fødselsdag overleveret ham et smukt *Lykønskningsskrift*, en Række Afhandlinger af højst forskelligartet Indhold. Prof. Alex. Bugge belyser, hvorledes ligesom i Norge ogsaa Aristokratiet i Sverige og Danmark er tidlig udviklet; Yngvar Nielsen følger Kong Sverre paa hans Færd over Fjældene i 1177, og Sognepræst Heffermehl søger at vise, at Kongespejlet er forfattet af Præsten Ivar Bodde. Oscar Johnsen paaviser, at ligesom man er kommet bort fra tidligere Tiders haarde Dom om Kristian III's Styrelse i Danmark, bør man ogsaa forlade den for Norges Vedkommende. Andre Bidrag stammer fra A. Chr. Bang, D. Thrap, L. Dietrichson, Ebbe Hertzberg, Just Bing og Roar Tauk; endelig fører Rigsarkivar Huitfeldt-Kaas og Sophus Bugge

os helt op i det 19. Aarhundrede, den første ved nogle livfulde Erindringer om P. A. Munch, den anden ved at meddele nogle Breve, deriblandt et Par fra Madvig om de Forhandlinger, der gik forud for Rasmus Nielsens Forelæsninger i Kristiania 1867. *Kr. E.*

Af *The Cambridge Modern History* er i 1904 udkommet 2 nye Bind, nemlig Vol. 3 og Vol. 8. Det første har til Særtitel *The Wars of Religion* og omfatter Slutningen af det 16. og Begyndelsen af det 17. Aarhundrede indtil Trediveaarskrigen. Af dets forskellige Afsnit skal fremhæves Edmundson's Skildring af Nederlandenes Historie, Hume's af Spaniens, Law's af Maria Stuart og Lee's af Elisabets Tid, ogsaa i litterær Henseende. Fra afdøde Gardiner's Haand foreligger en kort Udsigt over Jakob I's Historie, og Figgis har behandlet de politiske Teorier i det 16. Aarhundrede. Vol. 8 behandler *den franske Revolution* indtil 1799. Tiden indtil 1795 er væsenligst skrevet af Montague og Macdonald; de 2 særlig Napoleonskyndige Englændere Rose og Fisher har skildret henholdsvis Felttogene i Italien og Ægypten og Brumairerevolutionen, Gooch har givet en Udsigt over Revolutionens Indflydelse paa Stemningerne i det øvrige Europa, og den ansete franske Retshistoriker Paul Viollet har fremstillet den franske Lovgivning i Revolutionstiden. Udmærkede Litteraturoversigter ledsager disse Bind ligesom de tidligere.

Gabriel Hanotaux har udgivet 2det Bind af sin *Histoire de la France contemporaine* (1904). Den kronologiske Fremstilling omfatter kun det ene Aar fra Maj 1873 til Maj 1874. Den rummer saaledes Begyndelsen af Mac Mahons Præsidentskab, det mislykkede Forsøg paa Fusionen af de to bourbonske Linier, Septennatets Indførelse og det orleanistisksindede Kabinet Broglies Fald. Men hertil slutter sig en omfattende Udsigt over det daværende Frankrigs materielle og kulturelle Forhold. — Samtidigt har Forfatteren fortsat sin *Histoire du Cardinal de Richelieu* med 2. Afsnit af 2. Bind, der behandler Tiden fra 1617 til 1624.

Navneregister.

(Ved **Alfr. Krarup.**)

Aabenraa 14, 317.
Aahus (Skaane) 179. — Kloster 358.
Aalborg 159, 363 f. — Franciskanerklostret 358. — Vor Frue Kloster 356.
Aarhus 146, 154, 158, 165, 346, 384. — Dominikanerklostret 358 ff. — Vor Frue Kloster 349.
Aarhusen, Severin v., Officer, 166.
Aarsmarke (Hunseby S., Musse H.) 166.
Aarø (Øsby S., Haderslev H.) 22.
Aas Kloster (Halland) 357.
Abel, Konge, 321, 329, 360. — Junker, 343.
Abraham Jensen, Rigens Skriver, 216.
Absalon, Ærkebiskop, 335.
Acho se Augustinus.
Adeler, Fr. G., Stiftamtmand, 235.
Adolf II, Hertug af Gottorp, 4, 139.
Adolf, Hertug af Gottorp († 1631), 7, 21, 34.
Aethorp se Atterup.
Afrika 407, 409 f., 413, 420 f., 428, 434, 441, 443, 495 f.
Aggershus Stift 250, 263.
Agnete, Helgeninde, 358.
Agus se Augustinus.
Ahlefeldt, Fr., Storkansler, 39 ff., 44—51, 53 f., 62, 71, 73, 75 f., 78—81, 83, 85, 89—94, 97. — Gotschalk, Biskop i Slesvig, 3. — Kay, 12.
Alban, Helgen, 355.
Alberti, C. C., Politiker, 447.
Albrecht, Hertug af Meklenburg, 174.
Alexander IV, Pave, 321, 342, 345.
Allen, C. F., Historiker, 516 f.
Alling Kloster (Grønbæk S., Lysgaard H.) 358.
Altenau, Philip v., Profos, 213.
Altona 422.
Amager 173.
Amerika 409.
Amsterdam 208.
Analdus se Aymundus.
Anders Sunesøn, Ærkebiskop, 325.
Ansthorp se Avnstrup.
Antvorskov Kloster 317, 340 f., 356.
Arboga (Sverige) 364.
Arnheim, Bonhans v., Kongens Skultus, 213.
Arup, E., Historiker, 509—15.
Asgot, Abbed i Øm, 315, 335.
Asiatisk Kompagni 266, 269.
Asmild Kloster 325, 357.
Assens 22.
Asserbo Kloster 356.
Astrad, Provinsialminister, 363.
Atterup (Aethorp) (Jydstrup S., Ringsted H.) 312.
Augustenborg se Ernst Günther.

Augustinere 300, 303 f., 315, 325, 352, 355—58.
Augustinus, Agus, Acho, Provinsialprior, 361 f.
Aumont, Urmager, 236.
Avnstrup (Ansthorp) (Valsølille S., Ringsted H.) 312.
Axtorna, Slag 1565, 148.
Aymundus (Analdus), Provinsialprior, 361.

Baggesen, J. I., Digter, 458.
Bahus 215.
Balle, N. E., Biskop, 119, 463, 471.
Banner, Erik, Marsk, 201.
Barritskov (Barrit S., Bjerge H.) 345.
Basel 102.
Baudissin, Caroline, Grevinde, 395. — H. F., Greve, 395.
Bechford, W., engelsk Forfatter, 448.
Beckett, Fr., Kunsthistoriker, 331.
Belle-Isle, Ch. L. A. F., fransk Marskal, 116, 118. — Marie C. T. G. E., 116 f.
Benedikt (af Nursia) 355.
Benediktinere 300, 322, 327, 355—59.
Bengalen 481.
Benløse (Benløse S., Ringsted H.) 319, 322.
Bent Esbernsen, Kongens Foged i Roskilde, 306.
Bentzon, A. B., Regeringsraad i Vestindien, 489 ff.
Berg, Fromholt, Hofsinde, 166.
Bergbohm, K., tysk Statsretsforfatter, 108.
Bergen 155, 304. — Mikaelsklostret 304.
Berlin 80.
Bernardus Guidonis, Dominikaner, 308, 360 f.
Bernstorff, Slægt, 388 f. — Andr. Gottlieb († 1726), 112. — Andr. Gottlieb (f. 1708), 113. — A. P., 106 ff., 110 f., 113, 229, 233, 237 f., 250 f., 260, 270, 289, 291, 388 ff., 394 f., 416, 418, 422, 501. — Chr., Udenrigsminister, 111. — Emilie, 120. — Henriette, 391. — Joh. Hartv. Ernst, 101, 104—8, 110 f., 113—22. — Joachim, 111. — Joachim Engelche, 113.
Berregaard, Fr., Gesandt, 102.
v. Beuningen, hollandsk Diplomat, 46, 54, 86.
Bicar (Bighæræ), Erik, 343. — Niels, 343.
Biehl, Ch. D., Forfatterinde, 231.
Bighæræ se Bicar.
Bild, Evert, Admiral, 201.
Bille, Anders, Rigsmarsk., 11. — Eske, Rigshofmester, 208. — Jørgen, 178, 191, 194. — Peder, 209, 221. — Torben, Ærkebiskop, 213.
Bircherod, Thomas, Historiker, 336.
Bjelke, Henrik, Rigsadmiral, 36. — Sten, svensk Diplomat, 17, 22—25, 27—30, 32 f., 36, 38, 41, 46, 49 ff., 55 f., 58, 60, 73 f., 76, 78 f., 81, 86, 88 f., 91.
Bjørn, Munk i Øm Kloster, 317.
Bjørn, Anders Riegelsen, Guvernør i Dansk-Guinea, 505 f.
Bjørnsholm (Vitskøl) (Slet H.) 317.
Bleking 130, 135 f., 175, 177 ff., 193, 214.
Blistrup (Holbo H.) 319.
Bloch, J., Arkivsekretær, 417.
Bo, Abbed i Øm, 300.
Bobé, L., Historiker, 1, 415.
Bologna 308, 362.
Bordesholm (Holsten) 43, 237.
Bornholm 172, 174, 176, 183, 187.
Bosø Kloster (Skaane) 307, 328, 356.

Bothmar, H. C., Greve, Gesandt, 101, 105.
Botulfus, Helgen, 357.
Brahe, Lave (1564), 221. — Otte, Rigsraad, 133, 153, 163, 191.
Brandenburg se Frederik Vilhelm.
Brandt, Chr., Statsminister, 423.
Bredahl, Overjægermester (1778), 256.
Bremen Stift 4, 7.
Brinkegaard (Staby S., Ulvborg H.) 516.
Brissot, J. P., fransk Politiker, 411, 454.
Bristol 408.
Britannien se England.
Brock, Albrecht v., Profos, 213 f.
Brokkenhus, Frans, Rigsmarsk, 145, 201, 213, 218 ff.
Brown, Købmand (1783), 246.
Brunsvig, Hertugdømme, 71; jfr. Henrik.
Bruun, T. C., Forfatter, 246.
Brünnich, M. T., Zoolog, 241.
Brødremenigheden se Mähriske Brødre.
Buchwald, Emilie, 120. — Gustav, tysk Historiker, 311.
Bülck, Skanse (Dänischhagen S., Slesvig), 12.
Bylderup Sogn (Slogs H., Tønder A.) 319.
Bülow, Johan, Gehejmeraad, 231.
Byrthinge se Børringe.
Bystorpp, Sven, Provinsialminister, 363.
Bækkeskov (Skaane) 324, 356 f.
Bøhmen 15.
Børglum 301, 324, 350, 356.
Børringe (Byrthinge) Kloster (Skaane) 357.

Cambridge, Universitet, 406.
Canutus, Provinsialprior, 362.
Caro, J., tysk Historiker, 518.
Choiseul, fransk Udenrigsminister, 100 f., 115, 121.
Christensen, Will., Historiker, 381 f., 516.
Christiern I, Konge, 56, 125, 379 f., 514.
Christiern II, Konge, 124 f., 369.
Christian III, Konge, 3 f., 126, 130 f., 138, 140, 146, 150, 182, 195, 198, 205, 208, 236, 511, 517.
Christian IV, Konge, 8, 36, 56, 126, 134, 160, 166, 188, 200, 204, 212, 218, 244.
Christian VI, Konge, 393.
Christian Albrecht, Hertug af Gottorp, 29, 36, 52, 58.
Christianssand 268. — Stift 235.
Christianssted (St. Croix) 405, 416.
Christiansø (ved Bornholm) 119, 256.
Christoffer I, Konge, 317, 330.
Christoffer II, Konge, 350, 372
Christoffer, Greve af Oldenburg, 174.
Cimbrishamn 156.
Cistersiensere 300 f., 320—23, 332, 334, 336 ff., 352 f., 356 f.
Citeaux, Kloster i Frankrig, 301, 322.
Clarkson, Thomas, engelsk Forfatter, 407—11, 428, 435.
Claræordenen 314, 317.
Clemens, Helgen, 356, 359.
Cluniacensere 355, 358.
Colbjørnsen, E. R., Regeringsraad, 415, 419, 427, 484.
Collen, Frans v., Profos, 213.
Coyet, Peter Jul., svensk Diplomat, 38, 51, 55, 73, 76, 81, 86, 88, 91.
Cramer, C. F., Prof. i Kiel, 454. — J. A., Præst, 119.

Dacia, Kirkeprovins, 307 ff., 314, 322, 360 ff.
Dakkefejden 138.

Dalby (Skaane) 326, 355.
Daler Sogn (Løve H.) 319.
Dalum Kloster 327 f., 357.
Dankwerth, Caspar, topografisk Forfatter, 8.
Danneskjold-Samsø, Fr., Statsminister, 113, 115.
Daugaard, J. B., Biskop, 360.
David, Provinsialminister, 362.
Delisle, L., fransk Historiker, 361.
Ditmarsken 11, 155. — Krigen 1559, 138 f., 216, 222.
Dohna, Christoffer v., Feltmarskalkløjtnant, 219 ff. — Fr. v., 190.
Dolben, William, engelsk Filantrop, 412.
Dolberg, Ludv., tysk Historiker, 332.
Dominikanere, Sortebrødre, 307 f., 310, 322, 337, 341 f., 348, 351, 354 f., 357—61.
Dresden 102.
Drogden 245, 284.
Dronninglund se Hundslund.
Dueholm se Kolding.
Dulmer, Henrik, Ridder, 348.
Duntzfelt, Meyer & Co., københavnsk Handelsfirma, 433, 447.
Durham, Alexander, 163.

Ejdersted 11 f.
Elben 138 f.
England 100—105, 112, 115, 118, 122, 264, 266, 292 f., 406, 411, 416, 431, 447 f., 455 f., 507; jfr. Georg I, III.
Erik Plovpenning, Konge, 317, 327, 330, 351.
Erik Klipping, Konge, 344, 371, 377.
Erik Menved, Konge, 306, 317, 342.
Erik af Pommern, Konge, 148, 369 f., 382 ff., 386.
Erik Nielsen se Bicar.
Erland, Ærkedegn, 316
Ernst Günther, Hertug af Augustenborg, 95.
Erslev, Kr., Historiker, 135.
Esbern Vognsen 315.
Esger, Biskop i Ribe, 348. — Biskop i Slesvig, 319.
Eskilsø Kloster 355, 357.
Esrom Kloster 316, 318, 320, 323, 356.
Essenbæk Kloster 356.
Estland 360.
Eutin 453, 487.
Ewald, Joh., Digter, 257.
Evjen, J. D., norsk-amerikansk Historiker, 396 ff.
Evropa 120, 406, 441, 444, 446, 455, 489, 498.

Fabricius, J. C., Zoolog og økonomisk Forfatter, 389.
Falconbridge, engelsk Forfatter, 410, 428.
Falster 135 f., 158, 160, 163, 166, 176, 321, 331.
Falsterbo 513.
Fauchille, P., fransk Historiker, 106.
Filippa, Dronning, 384, 514.
Fin Aagesen se Ulfeld.
Finmarken 267.
Fladstrand (Frederikshavn) 282.
Flensborg 11 f., 50, 363. — „Dominikanerklostret" 359. — Franciskanerklostret 358.
Flindt, J. N., 441.
Florens 361.
Fox, Ch., engelsk Statsmand, 507.
Franciscus se Frans af Assisi.
Franciskanere, Graabrødre, 308—11, 322, 341 ff., 346, 354 f., 357 ff.
Frankrig 102, 115 ff., 120, 122, 150, 292, 411; jfr. Frans I, Ludvig XV.
Frans I, Konge af Frankrig, 215.
Frans (af Assisi) 315, 346, 357 f.

Frederik I, Konge, 124, 126, 181, 198, 205, 369 f., 386 f.
Frederik II, Konge, 4, 126, 130 ff., 146, 148, 151, 158 f., 167, 182, 191, 198, 212, 244.
Frederik III, Konge, 2, 7, 9 f., 13, 16, 19 f., 23, 26 f., 29, 31 f., 36 ff., 39, 41—47, 50—53, 55 f., 59 ff., 64, 66 f., 69, 73 f., 76, 78 f., 82 f., 85, 87, 93 ff., 98, 397 ff.
Frederik VI, Konge, 231.
Frederik, Arveprins, 225, 229.
Frederik, Fyrstbiskop i Slesvig, 4.
Frederik III, Hertug af Gottorp, 2, 7 ff., 14 f., 18 f., 22, 45, 57, 74, 91 f., 94 ff.
Frederik II, Konge af Preussen, 116, 272.
Frederik Vilhelm, Kurfyrste af Brandenburg, 10, 15, 80.
Frederiksberg 263.
Frederiksborg 35—38, 76. — Len 172.
Frederiksodde 11, 19, 86.
Fridericia, J. A, Historiker, 66.
Friedensfeld (St. Croix) 471.
Friis, Aage, Historiker, 107, 111—22, 233 f. — Johan, til Hesselager, Kansler, 210.
Frossard, fransk Forfatter, 411, 428.
Fyen 19, 130, 135 f., 143, 155, 163, 173, 187, 381.
Fædder, Chr., Politimester i Kbh., 275 f.
Føhr 238.

Gabel, Christoffer, Statholder, 83, 98.
Gamle Vissing se Vissing.
Georg I (Georg Ludvig), Konge af England, 112.
Georg III, Konge af England, 508.
Gerner, Henrik, Kommandørkaptejn, 268.
Gersdorf, Joachim, Rigshofmester, 23—28, 30, 35, 37, 40 f., 83, 86.
Gjedde, Ove, Rigsadmiral, 62.
Gjessinggaard (Tvede S., Nørhald H.) 163.
Gjøe (Gøye), Eskild, Lensmand, 163.
Glenstrup Kloster 358.
Glückstadt 255, 274.
Godske, Peder, 208.
Goës, J. F., kejserlig Gesandt, 54, 86.
Goos, C., Gehejmeetatsraad, 293.
Gottorp 4 f., 7, 11, 13, 17, 19, 22, 26, 28, 31, 35 ff., 43, 48, 59, 61, 64, 70 f., 81 f., 85, 95, 99. — Amt 12. Jfr. Adolf, Christian Albrecht, Frederik III.
Graabrødre se Franciskanere.
v. Grambow, Frøken (1777), 275 f.
Grand, Jens, Ærkebiskop, 313, 372.
Gregor IX, Pave, 314.
Grennach, Hans v., se Gröningen.
Grevens Fejde 138, 156, 174, 181, 212.
Grinderslev Kloster 357.
Gro, Enke efter Esbern Vognsen, 315, 361.
Grubbe, Johannes (1315), 306.
Gröningen (Grennach), Hans v., Profos, 214.
Grønland 267. — Grønlandske Handel 235, 278.
Gudensø 352.
Gudum Kloster 359.
Guido, Kardinallegat, 313.
Guinea (Dansk-Guinea) 266, 408, 411, 413, 423, 428, 432, 444, 447, 450, 473, 495, 499, 501, 505.
Guldberg, O. H., Statsminister, 118 f., 229 f., 232, 234—41, 243 ff., 247 f., 254, 258 ff., 263, 266, 269 f., 276, 282, 285, 289 f., 293, 390 f., 394.
Guldholm (Nybøl S., Strukstrup H.) 357.

Gullev, Murmester, 342. 349.
Gunner, Biskop i Ribe († 1245), 321, 337. — Biskop i Viborg († 1251), 318, 348.
Gustav Vasa, Konge i Sverige, 201, 244.
Gydinge, Mikkel Pedersen, 178, 193, 214.
Gyldenstjerne, Axel, Rigsraad, 211. — Mogens, Statholder i Kbh., 192, 209.
Gynge Herred se Gønge Herred.
Günther, Greve af Schwarzburg, 207, 217, 221 f.
Gønge (Gynge) Herred, Gønger, 176, 178 f.
Goethe, J. W., Digter, 390.
Göttingen 102.
Gøye se Gjøe.

Haag 103.
Haderslev, Dominikanerklostret 358 f. — Franciskanerklostret 357.
Hagerup, Byfoged (1775), 253.
Hall, C. C., Minister, 121.
Halland 130, 135 f., 139, 175, 190, 214, 218; jfr. Nørrehalland.
Halle 119.
Halling, Brigadér, 251.
Halmstad 166, 214, 220. — Dominikanerklostret 358. — Herred 180, 209.
Halsted Kloster 359.
Hamburg 14, 101 f., 138, 288.
Hamburger-Gallion, dansk Krigsskib (1543), 150.
Hamme, Meinert v., Officer, 217.
Hamsfort, Corn., d. Y., Historiker, 345, 362.
Hannover, By, 102. — Kurfyrstendømme, 112.
Hans, Konge, 124 f., 164, 511, 514 f.
Hans d. Æ. Hertug af Sønderjylland, 139.
Hans, (Mester, paa Jærnhytten), 208.
Hanseaterne 509—17.
Hansten, Christoffer, Etatsraad, 445, 449, 451.
Harboe, Ludvig, Biskop, 258.
Hardenberg, Eiler, Rigshofmester, 209. — Jakob, 180.
Hartmann, Joh., Koncertmester, 257.
Hasse, P., tysk Historiker, 311.
Haupt, R., tysk Historiker, 337, 340.
Håvre de Grace (Maryland) 454.
Haxthausen, Gregers Kr., Statsminister, 423.
Heiberg, P. A., Forfatter, 396, 480.
Heinrich, Joh. Fr., Konferensraad, 486 f., 492.
Hellebæk 388.
Helms, Jakob, Præst, 327, 337, 349.
Helsingborg 318, 387. — Dominikanerklostret 359. — Len 178, 194. — Slot 207.
Helsingør 161, 166.
Hemmert, Købmand (1783), 246.
Hennings, Aug., Forfatter, 240, 388.
Henrik d. Y., Hertug af Brunsvig, 139.
Henrik, Hertug af Meklenburg, 386.
Henrik, Biskop i Reval, 327.
Herlufsholm, Kirke, 339, 346; jfr. Skovkloster.
Herman, Lægbroder i Øm Kloster, 317.
Herridsvad Kloster (Skaane) 356.
Herrnhut 484.
Hertzsprung, Ivar, Historiker, 299.
Hildesheim 102.
Hillerup (1775) 254.
Hjortholm Slot 208.
Hoffsted, Morten, Profos, 213.
Holbæk, Dominikanerklostret, 350, 354, 359.

Holch, Fr. Vilh. Conrad, Greve, 390, 394.
Holland, Hollændere, 83, 102, 122, 266.
Holle, Jørgen v., Officer, 217.
Hollænderby (Amager) 173.
Holm, Skanse mellem Gottorp og Ejdersted, 11 f.
Holm, E., Historiker, 107.
Holme Kloster 142, 336, 357.
Holmger, Ridder, 345.
Holsten, Holstenere, 8 f., 23, 34, 41 f., 56, 58, 60, 62, 64, 69, 79, 92, 120, 126, 139, 201, 226, 265, 384, 393.
Holstein, Joh. Ludv., Statsminister, 102.
Horne Kirke (Salling H.) 353.
Horsens 317, 345, 363. — Dominikanerklostret 360. — Franciskanerklostret 344 f., 358.
Hude, Anna, Historiker, 365—70, 372—77, 385.
Hundslund Kloster (Dronninglund) (Dronninglund S.) 327 f., 359.
Hus, Henning v., Høvedsmand, 165.
Husen, Tielemann v., Biskop i Slesvig, 3.
Husum 4. — „Dominikanerklostret" 359.
Huth, H. W., General, 235.
Hven 82.
Hvidøre 168.
Hvitfeld, Arild, Rigens Kansler, 130, 386. — Poul, 209.
Hyacinthus, Helgen, 359.
Hübner, Martin, Statsretslærer, 100—110.
Høg, Mogens, Rigsraad, 86.
Höhlbaum, K., tysk Historiker, 295.
Høje-Taastrup se Taastrup.
Hørsholm Amt 238. — Gods 263.
Høst, Jens Kragh, Historiker, 506.
Ifø (Skaane) 325.
Indfødsretten, Linieskib, 236.
Ingeborg, Esbern Snares Datter, 335.
Ingemar (1267), 331.
Ingerd, Datter af Jakob Sunesøn, 315, 347 f.
Irland 292.
Isarnus (Ysarn), Ærkebiskop, 345.
Isert, Poul Erdmann, Kaptain, 441.
Island 267.

Jakob Erlandsen, Ærkebiskop, 346, 348, 351.
Java 481.
Johan, Fyrstbiskop i Lübeck, 92.
Johan August, Søn af Biskop Johan af Lübeck, 92.
Johan Casimir, Konge i Polen, 15.
Johannes Døberen 346, 356, 359 f.
Johannes Evangelisten 346, 358.
Johannes Lydikesøn, Provinsialminister, 363.
Johannitere 301, 322, 340, 356 f., 359 f.
Juel, Iver (ca. 1550), 329. — Kristjern (1565), 163. — Ove, 36. 53.
Juliane Marie, Dronning, 228, 243, 248, 260, 279, 392.
Jylland 13, 25, 86, 130, 135, 137, 143, 145, 155, 163, 172 f., 187, 191, 196, 204, 213, 235, 263, 265, 380, 422. — Hertugdømme se Slesvig.
Jönköping 177, 363 f.

Kaas, Bjørn, 194. — Jens, 186.
Kagerup (Maarum S., Holbo H.) 319.
Kalmar 193. — Kalmarkrigen 151.
Kalundborg 335, 363. — Kirke 347. — Kloster 358.
Kalø Len 195.
Karl, Provinsialminister, 347, 362.
Karl X Gustav, Konge i Sverige, 9.

13—16, 18 ff., 21—25, 27—30, 33—38, 47, 52 f., 69, 79, 82 f., 85—89, 94.
Karlewitz, Rudolf v., Rigshauptmand, 216.
Karstorpp se Kastrup.
Karteusere 356.
Kastrup (Karstorpp) (Hørby S., Tudse H.) 306.
Katarina, Helgeninde, 345 f., 357 ff.
Katarina II, Kejserinde af Rusland, 108, 110.
Kejserkrigen 1.
Kiel 17, 23, 43, 363. — Universitet 242.
Kielmann, Johan Adolf, gottorpsk Kansler, 17, 19, 23 f., 27, 39 f., 43 ff., 48, 51—60, 62, 70—79, 81 f., 84—94, 97, 99.
Kirstein, Ernst Filip, Konferensraad, 423, 425, 427, 429, 447, 491.
Kjøbenhavn 9, 11 ff., 18 f., 23, 26 f., 36, 38 ff., 47 f., 54, 69 f., 75 ff., 79, 86, 90, 94, 101, 104, 106, 126, 141, 145, 149, 152, 154 f., 164, 167 ff., 183, 192, 201, 203 f., 209 ff., 214, 217, 226, 234 ff., 245, 253, 255 ff., 264 f., 274 f., 278, 363, 389, 395, 455, 475 f., 478, 480, 490, 505, 507. — Banken 245, 269. — Blaagaard 265. — Blegdamsvejen 265. — Botanisk Have 241. — Børnehuset 256. — Christian V's Statue, 235. — Franciskanerklostret 358. — Frederiks Hospital 248. — Frihedsstøtten 405. — Hof- og Stadsretten 506. — Holmen 152, 173, 211 f. — Islandsk Kompagnihus 47, 56, 62. — Kommunitetet 258. — Kongens Nytorv 235. — Kristiansborg Slot 234, 257, 273. — Kunstakademiet 259. — Petri Kirke 396. — Raadstuen foran Slottet 45 ff. — Slot 165, 185, 187, 208 f., 211, 213, 218. — Stokhuset 256. — Thotts Palæ 104. — Tugt- og Rasphuset 256. — Universitetet 102, 235, 287. — Vesterport 236. — Videnskabernes Selskab 259. — Rigsdagen 1536, 369.
Kjøbenhavns Len 173.
Kjøge 22, 35, 167, 169.
Klaus, Teglbrænder (1302), 348. — Mortensen, Rigens Skriver, 216.
Knop (Dänischhagen S., Slesvig), 1, 17, 19.
Knud d. Hellige, Konge, 355.
Knud VI, Konge, 353.
Knud Lavard, Hertug, 316.
Knudtz, Kasper v. d., Profos, 214.
Koch, L., Provst, 233, 283, 290.
Kok, Hans, 513. — Jørgen, Borgm. i Malmø, 170.
Kolding 348. — Amt 96. — Kloster (Dueholm) 348, 359. — Koldinghus 71. — Koldinghus Len 180.
Kongsberg 265, 274.
Kongshelle 363 f.
Konrad, Abbed i Øm, 335.
Korsør 22, 146.
Krabbe, Tyge, Marsk, 200.
Krag, Erik, 74, 78, 81. — Otto, Rigsraad, 60, 74.
Krimkrigen 108.
Kringelbach, G. N., Arkivar, 275.
Kristiern, Provinsialminister, 362.
Krohne, polsk Gehejmeraad, 275 ff.
Kronborg 198, 236. — Kronborg Krongods 248, 285.
Krumpen, Otte, Marsk, 201, 217 f., 221 f.
Kruse, Enevold (1565), 163. — Laurits Tygesøn (1579), 163.
Köln 308.
Königsberg 15.

Kørbitz, Joh. Christoph. v., Rigsmarskalk, 31.

Labiau (By i Øst-Preusen) 15.
La Fayette, M. J., fransk Statsmand, 411.
Landskrone 155. — Landskrone Len 178.
Lange, Henrik, Lübecker, 512.
Langebek, J., Historiker, 257.
Langeland 135, 174.
Larsen, J. E., Jurist, 365.
Laterankonciliet (1215) 319.
Laurentius, Helgen, 355 ff.
Laursen, L., Historiker, 1.
Lawaetz, H., Præst, 405, 429, 433, 444, 465 f., 471, 484 f.
Lay, Johan, Officer, 221.
Ledreborg, Grevskab, 102 f.
Leipzig 7, 102.
Le Maire, fransk Gesandt, 114.
Lente, Theodor. Sekretær i tyske Kancelli, 54, 80, 83 ff.
Liebenberg, Mich. Fr., Konfessionarius, 448.
Lille Bælt 22.
Lindau, Galle v., Profos, 213.
Lindemann, Medlem af den vestindiske Regering, 415, 419.
Linköping 309, 363.
Liungberg, J. M., Prof., 264.
Liverpool 408.
Lofoten 268.
Lolland 135 f., 158, 160, 163, 166, 174, 256.
London 101, 104—108, 409 f., 455, 458.
Lorenz, O., tysk Historiker, 295.
Lucius, Helgen, 359.
Ludvig XV, Konge af Frankrig, 100.
Lund 6, 130, 164, 193, 309, 350, 355. — Allehelgensklostret 355. — Dominikanerklostret 357, 359 f. — Franciskanerklostret 346, 358. — St. Peders Kloster 356. — Salvatorklostret 356. — Trefoldighedsklostret 356.
Lund, Missionær, 462, 485 f. — Niels Tønder, Etatsraad, 423 f.
Luxdorph, B. W., Gehejmeraad, 237, 280.
Lübeck 92, 174.
v. d. Lühe, H. O., Gehejmekonferensraad, 275.
Lykke, Jørgen, Rigsraad, 163, 191, 218, 221. — Sofie, 180.
Lüneburg (?), Heinrich v., Profos, 214.
Lyon 411.
Løffler, J., B., Arkæolog, 353, 517.
Løgum 319, 338. — Løgumkloster 315—19, 337, 357. — Amt 7, 26.
Løvenørn, Løjtnant, 236.

Madrid 108.
Mads Eriksen, Ridefoged, 194.
Magdeburg 396.
Magnus Smek, Konge i Sverige og Norge, 387.
Magnus Nielsen, Prior (1403), 360.
Malabar (Ostindien) 489.
Malleville, Th., Generalguvernør i Vestindien, 469, 485.
Malling, J. C., Kammerraad, 234. — Ove, Statsminister, 234.
Malmø 149, 155, 170, 193. — Malmøhus Len 178, 180.
Marburg 119, 150.
Marchabo se Mariabo.
Marckitzløff se Markeslev.
Marezoll, J. G., Præst, 396.
Margrete, Helgeninde, 346, 357.
Margrete, Christoffer I's Dronning, 347.
Margrete (Valdemarsdatter), Dronning, 347, 382, 385, 514.
Maria (Vor Frue) 355—59.

Mariabo (Marchabo), Niels, Provinsialminister, 363.
Maribo 383.
Markeslev (Marckitzløff) (Hørby S., Tusse H.) 350.
Marsvin, Jørgen, 142, 193.
Martfelt, Chr., landøkonomisk Forfatter, 265, 452.
Martin, Klokkestøber, 332.
Maryland (Amerika) 454.
Meadowe, Philip, engelsk Gesandt, 19, 25, 31, 35, 41, 46, 50 ff., 55 f., 73—76, 78, 86 ff.
Mejer, Johannes, Kartograf, 9.
Meklenburg 7, 112, 386; jfr. Albrecht, Henrik.
Mektilde, Dronning, 311.
Meyer se Duntzfelt.
Michael, Abbed i Øm († 1246), 335.
Michel, dansk Krigsskib (1543), 150.
Middelfart 86.
Miecke, J. G., Forstander for de mähriske Brødre, 459, 461 f., 465 ff., 484 f.
Mikael, Ærkeenglen, 355, 359.
Minden, By i Tyskland, 100.
Modum (Norge) 265.
Moltke, Slægt 391. — A. G., Statsminister, 241, 391—4. — Fr., Statsminister, 493. — H. v., tysk Feltmarskal, 393. — J. G., Statsminister, 239 f. — Levin Claus, gottorpsk Raad, 1, 12 f., 17, 19—22, 27 f., 30—37, 39 f., 43 ff., 48 ff., 53 f., 58, 63, 67, 73 f., 76, 78, 81 f., 84—7, 89, 92 f., 97.
Montesquieu 118.
Mors 174.
Mos-Sø 352.
Munk, Erik Nielsen, 170. — Jens, Rigsadmiral, 170. — Kristjern, 163. — Oluf, Biskop i Ribe, 213. — Peder, Admiral, 163, 202, 212.
Munkeliv Kloster (i Bergen) 304.
Munkholm 256.
Mus, Niels, Provinsialminister, 362.
Mühlenfels, B. F., Generalguvernør i Vestindien, 492, 497, 502 f.
Müller, Musiker, 246.
Münnichhausen, hannoveransk Minister, 115.
Mähriske Brødre, Brødremenigheden, 459, 461, 463—6, 469 f., 487, 491, 495.
Møen 135 f., 140, 174, 176, 256.
Møgelkær (Raarup S., Bjerge H.) 44.
Møgeltønder 71. — Amt 96.
Møller, Poul (1783), 247.

Nansen, Hans, Præsident, 397.
Narbonne (Frankrig) 341.
Necker, J., fransk Minister, 454.
Neumünster (Holsten) 43.
Nicolaus, Helgen, 345, 356—9. — Provinsialprior, 361; jfr. Niels.
Niels III, Abbed i Sorø, 331 f., 335. — Biskop i Børglum, 350. — Biskop i Odense, 343 f. — Biskop i Viborg, 318. — Ridder (1261), 345. — se Mariabo, Precianus; jfr. Nicolaus.
Nielsen, Fr., Biskop, 360. — Oluf, Historiker, 214.
Norge 16, 20, 49, 152, 157, 226, 232, 235, 244, 253 f., 256, 258, 264, 268, 300, 309, 320, 322, 352, 387, 423. — Nordmænd 509.
Numsen, C. F., Gehejmeraad, 284.
Nyborg 19, 136, 147, 153, 385 f.
Nysted 363 f. — Kloster 347, 359.
Næsbyhoved Slot 136. — Len 180.
Næstved 238, 362 ff. — Dominikanerklostret 358, 360, — Franciskanerklostret 358. — St. Peder-Kloster 356.
Nøddebo (Holbo H.) 282.
Nørrehalland 142.

Odense 22, 128, 130, 155, 159, 164 f., 247, 309, 337, 341, 343, 363. — Dominikanerklostret 356 f. — Domkapitlet 322. — Franciskanerkirken 343 f. — Franciskanerklostret 359. — St. Hans Kirke 341. — Johanniterklostret 359. — Forliget (1579) i, 11, 32, 34, 62, 75.
Odhner, C. T., svensk Historiker, 294 f.
Olaf, Biskop af Reval, 345.
Olavus se Oliverius.
Oldenburg, Hertugdømme, 119, 395.
Oldendorp, C. G. A., Præst, 465.
Oldesloe (Holsten) 265.
Oliverius (Olavus), Provinsialprior, 362.
Olrich, B., Generalguvernør i Dansk-Guinea, 506.
Olrik, H., Historiker, 301.
Oluf, Konge, 371 f., 381 f.
Omer, Biskop i Ribe, 337.
Oslo 364.
Osten, A. S. v., Statsminister, 228, 235, 282.
Ostindien 266, 284.
Ottosen, S. J., Historiker, 294.
Oxe, Eskild, Rentemester, 208. — Peder, Rigshofmester, 199, 210.
Oxford 308.
Oxholm, L. P., Godsejer, 427, 459 f., 472—80, 484, 496, 500 f., 503 ff.
Oeder, G. C., landøkonomisk Forfatter, 452.

Paaske, Johannes, Guardian, 354.
Padova 362.
Paris 102 ff., 116—19, 308. — Deklarationen 1856, 108 f.
Paulus, Apostelen, 346, 356 f.
Peder, Biskop i Roskilde (1254—77), 350. — Elavsøn, Biskop i Aarhus, 335. — Nielssøn (1267), 331. — Olsøn, Historieskriver, 309, 343, 345, 347 f., 362, 364. — Sunesøn, Biskop i Roskilde, 319, 322. — Øthensøn, Ærkedegn i Roskilde, 347.
Peine (Hannover) 105.
Pekkard, engelsk Lærd, 406.
Péthion, J., fransk Politiker, 454.
Petrus, Apostelen, 346, 356 ff.
Petrus Olai se Peder Olsøn. — de Rusquillis (!), Provinsialprior, 362.
Philip, Pfalzgreve af Sulzbach, 17.
Pinneberg, Grevskab, 7.
Pitt, William, d. Y., engelsk Minister, 412, 456 f.
Podbusk, Henning, Drost, 381, 386.
Polen 14—17, 98, 115.
Pomern, Thomis v., Høvedsmand, 185.
Pompadour, Mad. de, 100, 117.
Pontoppidan, E., Biskop, 359 f.
Powell, F. Y., engelsk Historiker, 399.
Precianus, Niels, Provinsialminister, 362.
Prémontré, Kloster i Frankrig, 300.
Preussen, Hertugdømme, 15 ff., 98. — Kongerige 17, 112, 116, 121, 389; jfr. Frederik II.
Præmonstratensere 300, 324, 356 f.
Præstø 160.

Qualen, Josva v., Feltmarskalk, 207, 220.
Quernheim, Hilmer v., Feltmarskalk, 217, 219.

Radulf, Biskop i Ribe, 337.
Rahbek, K. L., Forfatter, 390, 503.
Ramsay, James, Præst, 406.
Randers 363. — Benediktinerklostret (Vor Frue Kloster) 356, 360. — Dominikanerklostret 360. — Franciskanerklostret 357.

Historisk Tidsskrift,

Syvende Række,

udgivet

af

den danske historiske Forening,

ved dens Bestyrelse.

Redigeret

af

J. A. Fridericia,
Foreningens Sekretær.

Femte Bind.

Kjøbenhavn.
H. Hagerups Boghandel, Hovedkommissionær.
Bianco Lunos Bogtrykkeri.
1904—1905.

Rano, Ranoldus, Provinsialprior, 361.
Ranoldus se Rano.
Rantzau, Bertram, Oberst (1658), 53. — Christian (1657), 10. — Daniel, Feltherre, 145, 201, 210, 218 ff. — Hans (1570), 144. — Henrik, Statholder, 142, 353. — Henrik, Rigsraad (1658), 44 ff., 48 f., 51, 78, 89, 92 f. — Johan, Feltmarskalk, 200, 216 f. — Peder (1570), 142.
Rantzau-Ascheberg, S. C., Gehejmeraad, 115.
Rasch, Frants, 80.
Ratzel, Fr., tysk Geograf, 399.
Ravnholt (Herrested S., Vinding H.) 239.
Ravnsborg Slot 166.
Reginkinus, Provinsialminister, 362.
Reinhold, K. L., tysk Forf., 458.
Reinkingk, Dietrich, 10.
Rendsborg 11, 23 f., 26—30, 34, 36, 38, 43, 52, 73, 95, 258. — Amt 23, 29 f., 36, 81. — Kirkeordinansen 1542, 3.
Resen, Peder Hansen, Præsident, 220.
Reval 327, 345.
Reventlow, Slægt, 391. — Greve, 103. — Frederikke Juliane, 484. — Kr. D. F., Statsminister, 229, 237 f., 250, 260, 289, 389, 413, 424. — Ludvig, 232, 424. — Sofie, 389. — Sybilla, 391.
Ribe 4, 165, 309, 321, 337, 344, 366. — Benediktinerklostret 357. — Dominikanerklostret 357, 359. — Franciskanerklostret 309, 357. — Johanniterklostret 359. — Kapitlet 72, 96. — Katrinekirken 342. — Katrineklostret 348. — Riberhus 71. — Ribe Amt 96. — Ribe Stift 180, 238.
Riber, H. W., Forfatter, 390.
Ring Kloster 357.
Ringsted 316, 322, 335. — Kirke 328, 330 f., 335, 339, 346. — Kloster 319, 329, 353, 355.
Ristorp (Falster) 321.
Robert, U., fransk Historiker, 296.
Roger, Sekretær, 101, 104.
Rosenkrantz, F. C., Statsminister, 241. — Holger Ottesen († 1575), Rigsraad, 163, 191, 201, 204, 222. — Jørgen, Rigsraad, 163. — Kr., Hofjunker (1780), 241.
Rosensparre, Sten, 221.
Rosenstand-Goiske, Joh. Philip, 451 f., 497—500, 503 ff., 507.
Roskilde 18, 22, 24, 27 f., 31, 35 f., 38, 40, 46, 48, 50, 130, 306, 309 ff., 347, 350 f., 361 f., 364. — Agneteklostret 306, 358. — Claræklostret 306, 310, 312 f., 316, 318, 321, 348, 358. — Dominikanerklostret 357, 360. — Franciskanerklostret 358. — Vor Frue Kloster 356. — Roskilde Len 173.
Rothe, Tyge, Forfatter, 396.
Rusland 108, 112, 120 f., 235, 292; jfr. Katarina II.
Rusquillis (!) se Roskilde.
Rydkloster 319, 357.
Rønneby (Blekinge) 193.
Rønnov, Joakim, Biskop i Roskilde, 213.
Roepstorff, Ulr. Wilh., Greve, Generalguvernør, 449 ff.

Sachsen, 7.
Samson, dansk Krigsskib (1543), 150.
St. Croix 405, 414 f., 426, 455, 459, 464 f., 469, 471 ff., 477, 481, 491, 496, 498, 500, 502 f., 507.
St. Domingo 412, 441, 456, 493.
St. Jan 449, 464, 473.

St. Petersborg 108.
St. Thomas 449, 459 f., 462, 464 f., 473 f., 485.
Schack Rathlou, J. O., Statsminister, 228, 233, 239, 260 f., 269 f., 283, 293, 390 f., 393 f.,
Schade, holstensk Advokat (1761), 119.
Schaumburg, Grevskab, 7.
Schenk, Gert, Feltherre, 217.
Schimmelmann, Slægt, 391. — Charlotte, 396, 413, 423, 425, 452. — Ernst Heinrich, Statsminister, 240, 269 f., 388, 412 f., 415 f., 418 f., 421 ff., 425, 427, 429, 431 ff., 438, 454, 458, 471, 484, 487, 493 f., 499 ff., 507. — Heinrich Carl, Statsminister, 241, 243, 263, 266, 269 f., 395.
Schirach, G. B. v., tysk Forfatter, 422, 453.
Schirrmacher, F.W., tysk Historiker, 400.
Schmettau, I. D. E., se Stemann.
Schmidt, Georg Philip, Sekretær, 501.
Schulin, J. S., Statsminister, 121. — Sophie, 389.
Schumacher, A., Kabinetssekretær, 228.
Schummel, J. G., tysk Forf., 396.
Schwarzburg, se Günther.
Schweitz 102.
Schäfer, D., tysk Historiker, 509—15.
Sebber Kloster 359.
Sehested, Sten Maltesen, 215.
Sevel (Ginding H.) 329.
Sevel, F. C., Konferensraad, 240, 276.
Sharp, Granville, engelsk Forfatter, 406, 408, 410.
Sierra Leonekysten (Guinea) 409, 453. — Sierra Leone Kompagniet 410, 448, 495.
Sigtuna (Sverige) 309. — Dominikanerklostret 360.
Silkeborg 186.
Sjælland 19, 26, 135 f., 138 f., 158, 160, 163, 166, 172, 174, 176, 182, 187, 214. — Sjællandsfars Landsting 125.
Skaane 30, 38, 135 f., 138 f., 143, 146, 153, 158, 163, 165, 168, 175, 177, 182 f., 188 ff., 200, 214. 219, 317, 387. — Skaanemarkedet 509—17.
Skagen 159.
Skanør 513.
Skara (Sverige) 363.
Skeel, Christen, Rigsraad, 23—28, 30 f., 35, 46, 55. — J. E., Statsminister († 1795), 416 f., 423, 493.
Skemminge (Maribo) 383.
Skeninge, Dominikanerklostret og -Skolen, 308, 322, 360.
Skodborghus, Slot, 144.
Skotland 293.
Skovkloster 302, 312, 321, 330.
Skulle, Jørgen, 163.
Slagelse 22, 372.
Slange, N., Historiker, 397.
Slangerup Kloster 357.
Slavien 317.
Slesvig, Sønderjylland (Jylland), 2, 4, 6, 9, 17, 21, 23, 34, 41, 48, 59 ff., 63 f., 66—73, 77, 79 f., 91 ff., 95 f., 98 f., 120, 126, 139, 395.
Slesvig Stift 4, 6, 48, 77.
Slesvig By 4 f., 89, 95, 106, 311, 327, 348, 352, 364. — Benediktinerklostret 358. — Dominikanerkirken 351. — Dominikanerklostret 357, 360. — Franciskanerklostret 357. — St. Hans Kloster 360. — Mariekirken 360. — Mikaelsklostret 355. — Nonneklostret „paa Holmen“ 327. — St. Peders Kirke 330.

Smaaland 178.
Smaalandene 130, 163, 214.
Sneedorff, Fr., Forfatter, 455 ff.
Snertinge (Særslev S. Skippinge H.) 321.
Sortebrødre se Dominikanere.
Sorø 243. — Akademiet 223, 259. — Kirken 328, 338 f., 346. — Klostret 302 f., 316, 318, 323, 333 f., 353, 356.
Spanien 266.
Sprogø 19, 22.
Stapelholm (Slesvig) 12 f.
Steenstrup, Joh., Historiker, 312, 516.
Stefan, Biskop i Ribe, 337.
Stege Len 201. — Slot 210.
Steinhorst, Amt i Holsten, 115.
Stemann, Isabella Dorothea Eleonore v., 393. — Kr. Ludv. v., Statsminister, 240, 269 f., 279, 390 ff., 394.
Stensen, Knud, 163.
Stephens, G., Prof., 307.
Stig, Biskop i Roskilde, 347 f.
Stinger, Peder, Borger i Malmø, 193.
Stockholm 363 f.
Stolberg, Chr., Amtmand, 389. — Fr. Leopold, Digter, 388 ff., 392, 394 f., 453. — Louise, 391, 423, 425, 452 f.
Storbrittanien se England.
Store Bælt 22, 94.
Stormarn 126.
Stralsund, Fred i, 511, 513 ff.
Strassburg 102.
Strela, Frans v., Profos, 213.
Struensee, J. Fr., Kabinetsminister, 113, 119, 224, 227—30, 234, 239, 249, 258, 272 f., 423.
Stuart, Vilhelm, Rigets Oberst, 215.
Stubber Kloster 329, 359.
Sturtz, H. P., Forfatter, 395.
Suhm, P. F., Historiker, 237, 257.
Sulzbach (Øvre-Pfalz) 17.
Sundet se Øresund.
Sunesønnerne 353.
Svalmsthorp se Svalmstrup.
Svalmstrup (Svalmsthorp) (Valsølille S., Ringsted H.) 312.
Svane, Hans, Ærkebiskop, 397 f.
Svavsted, Amt i Slesvig, 3 ff., 8, 21, 23—26, 30, 32 f., 36 f., 41 ff., 46, 48 f., 61, 64, 70, 73 f., 76 f., 79, 88, 92, 95.
Sven se Bystorpp.
Svendborg 343, 363 f. — Franciskanerkirke 343 f. — Franciskanerkloster 357.
Svends Kjær (ved Holmekloster) 337.
Sveno, Provinsialminister, 362.
Sverige 9, 14 f., 17 f., 20, 22, 26, 28, 35, 37 f., 40, 53 f., 83, 86, 88, 94, 121, 138, 145, 153, 157, 177, 180, 189, 201, 274, 322, 387. Jvfr. Gustav Vasa, Karl X Gustav.
Syvaarskrigen, den nordiske, 130 ff., 138 f., 141 f., 148, 151 f., 157—60, 163, 165 f., 172 ff., 179, 182, 186, 188, 190 f., 193 ff, 209, 214, 216, 222 f.
Syvaarskrigen, den preussiske, 100, 120 ff.
Söderköping 363.
Søgaard (Kliplev S., Lundtofte H.) 39, 44.
Sølyst (Ordrup S.) 417.
Sønderjylland (Jylland) se Slesvig.
Søren, Helgen, 359.

Taastrup, Høje-, (Smørum H.) 23 f.
Ter Borch, hollandsk Bankier, 417.
Terlon, fransk Gesandt, 25, 27, 29, 31 ff., 35, 41 f., 45, 50, 52 f., 58, 60, 63, 73, 75 f., 78 f., 81 ff., 86 ff.
Thidericus (Tydericus), Provinsialminister, 363.
Thiset, A., Historiker, 343.

Thomas, Apostelen, 355, 357.
Thorkelin, G. J., Historiker, 312.
Thorsen. P. G., Bibliotekar, 360.
Thorslundemølle, (Thorslunde S., Smørum H.) 24.
Thott, Otto, Statsminister, 260, 269.
Throndhjem Stift 268.
Thrugot se Trugot.
Thy 174.
Thøger, Helgen, 256.
Tibirke (Holbo H.) 319.
Tommerup Kloster (Skaane) 356.
Tords Artikler 371.
Trant, F. C., Konferensraad, 423 f.
Trebbaw, Frans, 517.
Trediveaarskrigen 218.
Trelleborg (Skaane), Franciskanerklostret, 359, 363.
Tremsbüttel (Holsten) 389.
Trier, By i Tyskland, 361.
Trolle, Byrge, Rigsraad, 133. — Herluf, Admiral, 192, 219.
Trugot (Thrugot), Biskop i Reval, 345. — Provinsialminister, 363.
Trøjborg Len 142.
Turgot se Trugot.
Tvilum 326, 345, 358.
Tvis Kloster 318, 356.
Tübingen 118.
Tydericus se Thidericus.
Tyge, Biskop i Aarhus (1260—72), 300, 304, 317, 319, 346. — Biskop i Ribe († 1288), 344.
Tyskland 115, 205, 292.
Tønder 4, 348, 363. — „Dominikanerklostret" 359. — Franciskanerklostret 358.
Tønning 61.
Tønsberg 301, 363. — Statuterne (1277), 314.

Uby (Arts H.) 350.
Ulfeld, Fin Aagesen, 343. — Korfits, Rigshofmester, 23 ff., 36 ff.
Ulfstand, Hak, Ritmester, 142. — Jens Trudsen, 192.
Ummelandsfarere 509 f.
Ungarn 15.
Upsala 363.
Urne, Knud (1600), 166.
Ut (Bjerge H.) 216.
Utrecht 102.

Valdemar Sejr, Konge, 312, 321, 509 f.
Valdemar Eriksøn, Konge, 377.
Valdemar Atterdag, Konge, 377, 379—82, 385, 509 f., 514.
Valdemar, Biskop i Slesvig, 319.
Valdemarerne 353, 365.
Valkendorf, Christoffer, 210 ff.
Vallø, By i Norge, 264.
Wallon, H., fransk Historiker, 518.
Walter, Karoline, Skuespillerinde, 246.
Waltersdorff, Ernst Fr., Generalguvernør, 415, 419, 459, 469, 475, 477, 491, 496, 499 ff., 503.
Vamdrupgaard (Vamdrup S., Anst H.) 142.
Vanderbourg 487.
Varberg 142.
Waren, Asmus v., Kvartermester, 213.
Warnstedt, D. N. v., Overforstmester, 1, 285. — F. C. v. Kammerherre, 389 f., 394 f.
Vedel, P., Gehejmeraad, 107.
Wedel-Jarlsberg, Baronesse, 360.
Vejby (Holbo H.) 319.
Vejerslev Kloster 357.
Vejle, Dominikanerklostret, 359 f.
Weimar 390.
Weitersheim, Dorothea v., 117.
Welau, By i Østpreussen, 15 ff.
Velschow, H. M., Historiker, 66.
Vendsyssel, 174, 182.
Wendt, Karl, Læge, 423 f.
Veng Kloster 355.

Venstermand, Lave, 163, 191.
Verbeck, Joh., herrnhutisk Tilsynsmand, 470 f.
Vergennes, fransk Udenrigsminister, 109 f.
Versailles 100 f., 108. — Freden 1783, 268.
Vespasianus, romersk Kejser, 414.
West, Hans, Rektor, 416, 425 ff., 478, 494.
Vesterås, Dominikanerklostret, 360.
Vesterhavet 265.
Vestervig Kloster 356.
Westphalen, Ernst Joachim v., Historiker, 48.
Vestindien, Dansk-Vestindien, 235, 274, 405, 407, 411, 413, 416 f., 421, 423, 428, 432, 443, 446—9, 452, 458 ff., 463, 467, 470, 474, 478, 495, 497, 500—03, 506. — Vestindisk Handelsselskab 242, 266, 269, 424.
Viborg 130, 147, 309, 318, 342, 355, 363. — Augustinerklostret 357. — Dominikanerklostret 358 ff. — Franciskanerklostret 357. — Johanniterklostret 357. — Nørresogns Kirke 342. — Søndersogns Kirke 349.
Viffert, Axel (1565), 194.
Wilberforce, William, engelsk Filantrop, 408, 410, 412, 454, 456 ff.
Vilhelm, Abbed i Æbelholt, 325, 352, 357.
Villadsen, Peder, Biskop, 398.
Winchester, By i England, 330.
Virgil 390.
Visby, Dominikanerklostret, 359 f.
v. d. Wisch, Hans, 39.
Vissing Kloster 329, 358.
Vitskøl Kloster 300, 302 f., 305, 317 f., 328, 337, 339, 356.
Vognsen, Erik, Øverstbefalende p. Holmen, 211.
Wolf, Chr., tysk Theolog, 119.
Voltaire 118.
Vor Kloster 357.
Vordingborg 22 f., 160. — Kloster 358 ff.
Wotersen, Gods i Lauenburg, 117.
Wrangel, K. G., svensk Feltherre, 82, 86, 93.
Vrejlev Kloster 324, 356.
Wulff, Georg, dansk Konsul, 410.
Væ (Skaane) 164. — Væ Kloster 356 f.
Wæræsund, Nicolaus, 331.

Ysarn se Isarnus.
Ystad 179, 363 f., — Kloster 345, 358.
Uetersen, Kloster i Holsten, 8 f., 37, 81.

Zürich 102.

Æbelholt Kloster 317, 319, 325, 330, 332, 335, 355, 357.

Ø Kloster 356.
Ømkloster 300, 305, 317 ff., 335, 353, 356.
Ønderus Faddersøn 306.
Øresund, Sundet, 94, 143, 152—55, 176, 180 f., 183, 187—90, 217, 388.
Ørslev Kloster 359.
Ørsted, A. S., Jurist, 293.
Øsel 187, 204.
Østerrig 83.
Østersøen 265.
Østersøisk-guineiske Handelsselskab 243, 267, 413, 506.
Øvid Kloster (Skaane) 356.

Udsigt over den danske historiske Forenings Regnskab for 1903 og Virksomhed i 1904.

Regnskabet for 1903.

Indtægt:

1)	Kassebeholdning 1. Jan. 1903	4145	Kr. 42	Ø.
2)	Medlemsbidrag	2642	— 75	-
3)	Solgte Skrifter	91	— 88	-
4)	Bidrag fra det Classenske Fideikommis	200	— „	-
5)	Renter af Foreningens Kapital og Kassebeholdning	500	— 52	-
		7580	Kr. 57	Ø.

Udgift:

1)	Forfatterhonorarer	900	Kr. 75	Ø.
2)	Bogtrykkerarbejde	1504	— 67	-
3)	Papir	498	— 75	-
4)	Bogbinderarbejde	137	— 16	-
5)	Tidsskriftets Omdeling og Medlemsbidragenes Opkrævning	333	— 2	-
6)	Skrifternes Opbevaring	33	— 35	-
7)	Forskelligt	52	— 24	-
		3459	Kr. 94	Ø.
	Kassebeholdning 31. Decbr. 1903	4120	— 63	-

Foreningen har i 1904 udgivet:

For 1ste Halvaar 1903: Historisk Tidsskrift. 7. Række, 4. Binds 6. Hefte. Marts 1904.

For 2det Halvaar 1903: Historisk Tidsskrift, 7. Række, 5. Binds 1.—2. Hefte. Maj—Oktbr. 1904.

For 1ste Halvaar 1904: Historisk Tidsskrift, 7. Række, 5. Binds 3.—4. Hefte. Oktbr.—Decbr. 1904.

Paa Aarsmødet 31. Mai 1904 genvalgtes Museumsassistent, Dr. M. Mackeprang til Medlem af Bestyrelsen. Til Revisorer genvalgtes Bibliotekar Gjellerup og Statsraadssekretær Koefoed. Bestyrelsen bestaar nu i Marts 1905 af Professor, Dr. Kr. Erslev, Professor, Dr. J. A. Fridericia, Museumsassistent, Dr. M. Mackeprang, Generaltolddirektør M. Rubin og Professor, Dr. J. C. H. R. Steenstrup. Af disse er Professor Steenstrup Foreningens Formand, Professor Fridericia dens Sekretær.

Foreningen, som 1. Jan. 1903 talte 748 Medlemmer, har ved Dødsfald og Udmeldelser mistet i 1903 43 Medlemmer; derimod er der i samme Aar indtraadt 10. Den havde saaledes 31. Decbr. 1903 et Medlemstal af 715, af hvilke 146 betaler halvt Kontingent som Medlemmer af den norske og den svenske historiske Forening.

Den danske historiske Forenings Vedtægter.

(Vedtagne 10. Maj 1876 paa Foreningens Aarsmøde med Ændringer paa Aarsmødet 18. Maj 1898.)

§ 1.

Formaalet for den danske historiske Forening er dels at vække historisk Aand og Interesse i Almindelighed, dels at fremme historisk Kunst og historiske Studier, nærmest med Hensyn til Fædrelandet og dets Litteratur.

§ 2.

Foreningen udgiver et dansk historisk Tidsskrift. Dettes Indhold skal fornemmelig bestaa af originale historiske Afhandlinger; tillige kan deri optages historiske Anmeldelser og Kritiker, utrykte Breve, Dokumenter og andre historiske Bidrag. Ved Siden deraf kan særskilt udgives større historiske Arbejder.

§ 3.

Ordentligt Medlem af Foreningen er enhver, som anmelder sig for Bestyrelsen. De ordentlige Medlemmer betale et aarligt Bidrag af 4 Kroner eller en Gang for alle 50 Kroner. De ere stemmeberettigede en Maaned efter Anmeldelsen.

Æresmedlemmer, som ikke erlægge Kontingent, kunne udvælges paa Foreningens Aarsmøder. Medlemmerne erholde de Skrifter, som Foreningen udgiver.

§ 4.

Den historiske Forenings Hovedsæde er i Kjøbenhavn. Her ledes dens Virksomhed ved fem Bestyrere, der vælges paa 5 Aar af Foreningen paa dens Aarsmøder med Flertallet af de tilstedeværendes Stemmer. Hvert Aar udtræder det ældste Medlem. Den udtrædende kan vælges paa ny. Bestyrelsens Medlemmer afgjøre, hvad der skal optages i Tidsskriftet, fordele Forretningerne mellem sig og vælge en Formand. Bestyrelsen samles paa Formandens Indbydelse, saa ofte som et af dens Medlemmer forlanger det.

§ 5.

Foreningens Aarsregnskab revideres af 2 dertil valgte Revisorer og forelægges derefter paa Aarsmødet.

§ 6.

I Løbet af hvert Aars andet Kvartal holdes i Kjøbenhavn efter offentlig Indbydelse fra Bestyrelsen et Aarsmøde. I dette vælges Medlemmer af Bestyrelsen og Revisorer, og Bestyrelsen gjør Rede for Udførelsen af sit Hverv. I dette aarlige Møde afgjøres tillige de Forslag og Andragender fra Medlemmer i Foreningen, som maatte være indsendte til Bestyrelsen inden Marts Maaneds Udgang. Bestyrelsen meddeler tillige i hvert Bind af det historiske Tidsskrift en nøjagtig Beretning om Foreningens Virksomhed og pekuniære Forhold, ligesom der ogsaa med passende Mellemrum offentliggjøres en Fortegnelse over dens Medlemmer. Extraordinære almindelige Møder afholdes, naar enten Bestyrelsen finder det hensigtsmæssigt eller det forlanges af 30 Medlemmer i en til Bestyrelsen stilet Skrivelse.

§ 7.

Forandringer i disse Vedtægter kunne alene ske i Foreningens Aarsmøder. Forslag til saadanne Forandringer fra Medlemmernes Side maa indgives til Bestyrelsen inden hvert Aars 1ste Marts. Baade i dette Tilfælde, og hvis Bestyrelsen vil foreslaa Forandringer, maa de 14 Dage før Mødet bekjendtgjøres for Medlemmerne. Underændringer til foreslaaede Ændringer skulle anmeldes for Bestyrelsen 3 Dage forinden Mødets Afholdelse. For at give Beslutninger, som forandre Vedtægterne, Gyldighed, maa i det mindste 30 Medlemmer, Bestyrelsen iberegnet, være tilstede i Mødet og $^2/_3$ af de tilstedeværende billige Forandringen.

§ 8.

Et Exemplar af disse Vedtægter skal medfølge ethvert Bind af Historisk Tidsskrift.

Indhold.

Afhandlinger og Smaastykker.

Side

Bajer, Fredrik. Translatør. Fra Martin Hübners rejseår 1752—1765 ..... 100—110.

Bobé, Louis, cand. phil. En tysk Satire over danske Stats- og Hofmænd 1784..... 388—396.

Erslev, Kr., Professor, Dr. Rigets „bedste Mænd", Danehof og Rigsraadet..... 365—387.

— — Sildetolden paa Skaanemarkedet ..... 509—517.

Fridericia, J. A., Professor, Dr. Et mislykket Forsøg paa en ny Opfattelse af Statsforandringen 1660..... 396—399.

Hertzsprung, Ivar, mag. art. De danske klostres styrelse og økonomiske forhold samt klosterbygningerne i tiden 1202—1319..... 299—364.

Holm, Edvard, Professor, Dr. Bidrag til Karakteristik af den Guldbergske Kabinetsstyrelse..... 224—293.

Lauridsen, P., Skoleinspektør. Holsten-Gottorp og Kronen 1658..... 1— 99.

Madsen, Emil, Oberst. De nationale Tropper, samt Hærvæsenets Styrelse i det 16. Aarhundrede..... 123—223.

Trier, C. A., cand. mag. Det dansk-vestindiske Negerindførselsforbud af 1792 ..... 405—508.

Anmeldelser.

Aage Friis: Bernstorfferne og Danmark. I. Slægtens Traditioner og Forudsætninger. Kbh. 1903. Anmeldt af Provst **L. Koch** ..... 111—122.

Side

Krarup, Alfr., Biblioteksassistent, cand. mag. Fortegnelse over historisk Litteratur for Aaret 1903, vedrørende Danmarks Historie ..... L 1—50.

Nyt fra historisk Videnskab i Ind- og Udland 294—298, 399—404, 517—521.

Navneregister. Ved Biblioteksassistent, cand. mag. **Alfr. Krarup** ..... 522—537.

Udsigt over den danske historiske Forenings Regnskab for 1903 og Virksomhed i 1904 ..... 538.

Den danske historiske Forenings Vedtægter ..... 539—540.

Bøger indsendte til Redaktionen.

M. G. Schybergson: Historiska Studier. Stockholm, 1904. P. A. Norstedt & Söners Förlag.

Historisk Tidskrift för Skåneland utgifven af Lauritz Weibull. Bd. 2. H. 3. Lund 1904.

Danske Studier udgivne af Marius Kristensen og Axel Olrik for Universitetsjubilæets Danske Samfund 1904. 4. H. Det Schubotheske Forlag.

Henrik Schück: Studier i nordisk Litteratur- och Religionshistoria. 2. D. Stockh., 1904. Hugo Gebers Förlag.

Fritz Arnheim: Gustav-Adolfs Gemahlin Maria-Eleonora von Brandenburg. Eine biographische Skizze. II. Die Jahre der Ehe. (Sonder-Abdruck aus dem Hohenzollern-Jahrbuch 1904.) Berlin, 1904.

Axel Johannesen: Østeraat Herresæde fra det 11te Aarhundredes Begyndelse til vore Tider. Med mange Illustrationer. Trondhjem, 1904.

Historiske Skrifter tilegnede og overleverede Professor Dr. Ludvig Daae paa hans syttiende Fødselsdag den syvende December 1904 af Venner og Disciple. Chrania., 1904. H. Aschehoug & Co.

Hother Ploug: Carl Ploug. Hans Liv og Gerning. 1. D. 1813—48. Kbhvn., 1905. Gyldendalske Bogh. Nordisk Forlag.

Hermann Barge: Andreas Bodenstein von Karlstadt. 1. Teil. Karlstadt und die Anfänge der Reformation. Leipzig, 1905. Friedrich Brandstetter.

Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen udgivne ved C. Nyrop af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie. 2. B. 3. H. Kbhvn., 1895—1904. G. E. C. Gad.

Fra Ribe Amt. Udgivet af Historisk Samfund for Ribe Amt. 1905. Kbhvn., 1905. Lehmann & Stage.

A. Collett: Bjørviken og dens Omgivelser gjennem 280 Aar. Særaftryk af „Aftenposten". Chrania., 1905.

— Fængsler og Straffe i det gamle Kristiania. Særtryk af „Aftenposten". Krania., 1905.

Indhold:

Side

Det dansk-vestindiske Negerindførselsforbud af 1792. Af cand. mag. **C. A. Trier** ..... 405.

Smaastykker:

4. Sildetolden paa Skaanemarkedet. Af Professor, Dr. **Kr. Erslev** ..... 509.

Nyt fra historisk Videnskab i Ind- og Udland ..... 517.

Navneregister. (Ved Biblioteksassistent, cand. mag. **Alfr. Krarup**) ..... 522.

Udsigt over den danske historiske Forenings Regnskab for 1903 og Virksomhed i 1904 ..... 538.

Den danske historiske Forenings Vedtægter ..... 539.

Historisk Tidsskrift udgives med 4 Hefter aarlig. Den danske historiske Forenings Medlemmer betaler aarlig 4 Kroner. Anmeldelser om Indtrædelse modtages hos Foreningens Formand (Professor Joh. Steenstrup, Svanemosegaardsvej 12. V), hos dens Sekretær (Professor J. A. Fridericia, Nyvej 4, V) og af H. Hagerup's Boghandel (Gothersgade 30. K).

I Følge Overenskomst med den norske historiske og den svenske historiske Forening staar Adgang aaben for Medlemmerne af den danske historiske Forening til at indtræde i den norske og i den svenske Forening mod et nedsat Kontingent af henholdsvis 2 og 3 Kroner om Aaret. De Medlemmer, der ønsker at benytte sig heraf, ville behage at gøre Anmeldelse derom til den danske historiske Forenings Sekretær.